

การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอตากวาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระมหาประมณฑ์ จรณธมฺโญ (ทองโกล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พฤศจิกายน 2560

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อําเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลําภู

พระมหาปรเมศร์ จรณธมฺโม (หอมไกล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

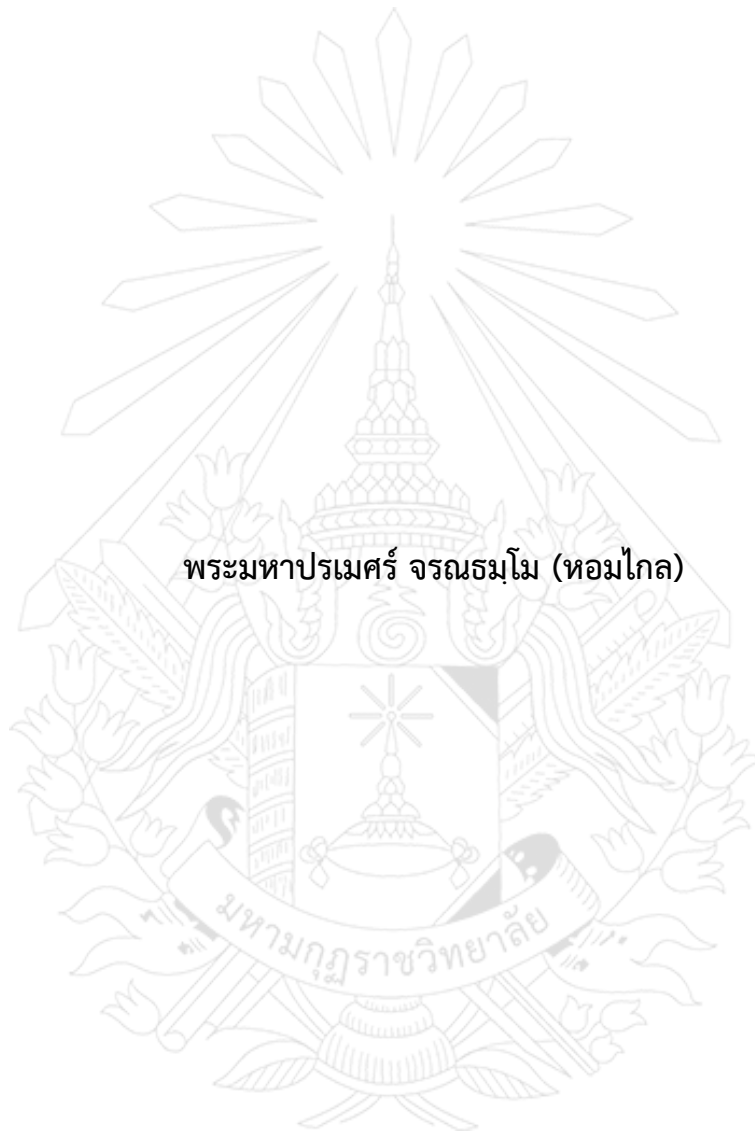
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พฤศจิกายน 2560

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระมหาปรเมศร์ จรณธมฺโม (หอมไกล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พฤศจิกายน 2560
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA)
WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS
IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG
DISTRICT, NONGBUA LAMPHU PROVINCE

PHRAMAHA PARAMET CARANADHAMMO (HOMKAI)

A THESIS PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE
DEPARTMENT OF GOVERNMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
NOVEMBER 2017
(COPYRIGHT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ ของ พระมหาปรเมศร์ จรณธมฺโม (หอมไกล) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.ปติษฐ์ คำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

..... กรรมการ
(พระนิทัศน์ ธีรปณฺโณ, ดร.)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล)

บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

วันที่ 17 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

5820850312008 : สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง ; ร.ม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักสาราณียธรรม, การบริหาร, การปกครองคณะสงฆ์

พระมหาปรเมษฐ์ จรณธมโม (หอมไกล) : การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONGBUALAMPHU PROVINCE)
 คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, ดร. ปดิษฐ์ คำดี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม. 202 หน้า. พ.ศ. 2560

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดรูปแบบในการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่คือ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 196 รูปโดยใช้แบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานสถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ้ (Scheffé) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการจากมาก

ไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านทิวฐิสามัญญตา ด้านเมตตามโนกรรม ด้านเมตตาทายกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านสีลสามัญญตา ตามลำดับ

2) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานที่รวดเร็วและพัฒนาให้ก้าวไกลตลอดถึงการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้อย่างทั่วถึงเพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนศาสนธรรมผ่านมิติทางศาสนา

5820850312008 : MAJOR : GOVERNMENT; M.Pol.SC. (MASTER OF POLITICAL SCIENCE)

KEYWORDS : STATES OF CONCILIATION, ADMINISTRATION, ECCLESIASTICAL
ADMINISTRATIVE REGION.

PHRAMAHA PARAMET CARANADHAMMO (HOMKAI) : APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONGBUA LAMPHU PROVINCE. ADVISORY COMMITTEE : ASSOC.PROF.DR. PHASAKORN DOKCHAN, ADVISOR, DR.PADIT KUMDEE, CO-ADVISOR. 200 PP., B.E. 2560 (2017).

The objectives of the research were 1) to study application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, 2) to compare behavior of monks, classified by personal factors, on administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, 3) to study problems, obstacles and recommendations on administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, and 4) to study recommendations on administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province.

This was the mixed method research, used the survey questionnaire to collect the quantitative data and the in-depth interview to collect the qualitative data from five key respondents. The population of the research was a total of monks under the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, and 196 samples were selected. The data were analyzed through the statistics, comprised of frequency, percentage, mean and standard deviation. The research hypothesis was tested by the F-test. In case of paired differences, Scheffe's method was utilized.

The research of research were found as follows:

1. The application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, was found to be overall at a high level. Considered each aspect in the descending order, they were the speech with kindness, the equality of views, the thought with kindness, the action with kindness, sharing with others and the equality with virtues, respectively.

2. The opinions of monks with different age on the application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, were found not to be overall different. It was not in accordance with the research hypothesis.

The opinions of monks with different rainy years of age on the application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, were found not to be overall different. It was not in accordance with the research hypothesis.

The opinions of monks with different educational levels on the application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, were found not to be overall different. It was not in accordance with the research hypothesis.

The opinions of monks with different Dhamma Study levels on the application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, were found to be overall different, and the research hypothesis was accepted.

The opinions of monks with different Pali Study levels on the application of six states of conciliation (Saraniya-dhamma) with administration of ecclesiastical administrative monks in the ecclesiastical administrative region of Na Klang district, NongbuaLamphu province, were found not to be overall different. It was not in accordance with the research hypothesis.

3. The ecclesiastical administrative monks should support and promote monks and novices to have an opportunity to develop knowledge and competency on working, which was considered as an advantage for better administration. In addition, they should provide monks and novices with educational welfare since this was regarded as a mechanism to drive the Buddha's teaching through the religious dimension.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และ ดร.ปดิษฐ์ คำดี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเนื้อหาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ขึ้นด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุโมทนาขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี ดร.เรียงดาว ทวะชาติ พระนิทัศน์ อธิปไตย, ดร. และดร.พุลสวัสดิ์ นาทองคำ

ขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอบคุณผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ปัจจัย 4 เพื่อใช้ในการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ขอขอบคุณใจพี่น้องทุกคนที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

สุดท้ายนี้ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยในการศึกษาและให้คำปรึกษาที่ดีตลอดมา หากคุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่ บิดา มารดา ผู้ให้กำเนิด พระอุปัชฌาย์ ครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้สั่งสอนอบรมมา

พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศศุญประกอบการ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ท
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 สมมติฐานการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสราวุฒยธรรม 6	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์	13
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์	43
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์ด้านการปกครอง	47
2.6 ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในอำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	54
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
2.8 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	60
3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	62
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	64
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	65
3.4 การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	68
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	69
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
4 ผลการวิจัย	73
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	73
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	139
5.1 สรุปผลการวิจัย	139
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	148
5.3 ข้อเสนอแนะ	158
บรรณานุกรม	160
ภาคผนวก	165
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	166
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	168
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	174
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	177
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์	186
ภาคผนวก ฉ ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	190
ภาคผนวก ช ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	197
ประวัติผู้วิจัย	200

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย	64
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	75
4.2	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพรรคชา	76
4.3	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษามัธยมศึกษา	76
4.4	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	77
4.5	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลี	77
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม	78
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตากรุณา	79
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาจริกรรม	80
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาโมกกรรม	81
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี	82
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา	83
4.12	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฐีสามัญญตา	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามอายุ	85
4.14 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีอายุต่างกัน	86
4.15 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทักษะธรรม จำแนกตามอายุ	87
4.16 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทักษะธรรม ที่มีอายุต่างกัน	87
4.17 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามอายุ	88
4.18 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีอายุต่างกัน	88
4.19 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามอายุ	89
4.20 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จที่มีอายุต่างกัน	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.21 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคิ จำแนกตามอายุ	90
4.22 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคิ ที่มีอายุต่างกัน	90
4.23 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามอายุ	91
4.24 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีอายุต่างกัน	91
4.25 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฐีสามัญญตา จำแนกตามอายุ	92
4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฐีสามัญญตา ที่มีอายุต่างกัน	92
4.27 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามพรรษา	93
4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีพรรษาต่างกัน	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.29 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามพรรษา	95
4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีพรรษาต่างกัน	95
4.31 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามพรรษา	96
4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีพรรษาต่างกัน	96
4.33 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามพรรษา	97
4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำที่มีพรรษาต่างกัน	97
4.35 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามพรรษา	98
4.36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำที่มีพรรษาต่างกัน	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.37 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามพรรษา	99
4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีพรรษาต่างกัน	99
4.39 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวาสัญญตา จำแนกตามพรรษา	100
4.40 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวาสัญญตา จำที่มีพรรษาต่างกัน	100
4.41 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	101
4.42 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	102
4.43 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	103
4.44 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.45	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	104
4.46	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	104
4.47	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	105
4.48	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	105
4.49	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ เป็นรายคู่ตามวิธีการ Scsheff'e	106
4.50	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	107
4.51	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	107
4.52	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	108
4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	109
4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฎีสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	109
4.56 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	110
4.57 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	111
4.58 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	112
4.59 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	112
4.60 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม เป็นรายคู่ตามวิธีการ Scsheff'e	113

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.61 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	114
4.62 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	114
4.63 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	115
4.64 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	115
4.65 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	116
4.66 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	116
4.67 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญดา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	117
4.68 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญดา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	117

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.69 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	118
4.70 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน	118
4.71 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	119
4.72 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	120
4.73 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	121
4.74 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	121
4.75 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวจีกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	122
4.76 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวจีกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	122

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.77 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	123
4.78 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	123
4.79 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	124
4.80 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	124
4.81 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	125
4.82 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	125
4.83 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฐีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี	126
4.84 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิวฐีสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.85	127
สรุปรูปโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1 - 5	
4.86	128
แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตากายกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา)	
4.87	129
แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวจีกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา)	
4.88	129
แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาเมโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา)	
4.89	130
แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ)	
4.90	131
แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)	
4.91	131
แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฎฐิสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน)	

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	61
3.1	ขั้นตอนการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	63
4.1	สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	138

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบบริหารที่ดีพระพุทศศาสนาก็จะมีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้น จะต้องมึรูปแบบวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับ การแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงาน ให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐ และจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้น ต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลัก ในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช (กรมการศาสนา, 2540, หน้า 1)

งานการปกครองคณะสงฆ์ เป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาคณะสงฆ์ให้มีความเจริญรุ่งเรือง ในปัจจุบันมีหน่วยงานที่เรียกว่า “องค์กร” อยู่มาก ทั้งในภาครัฐและเอกชนแม้การปกครองคณะสงฆ์ ก็นิยมใช้คำว่า “องค์กร” เช่นเดียวกัน ทั้งที่บัญญัติว่าด้วยการคณะสงฆ์ไม่ปรากฏคำนี้เลย แต่เมื่อว่าโดยลักษณะการปกครองหรือการดำเนินกิจการคณะสงฆ์แล้ว ย่อมจัดเป็นองค์กรได้ เพราะการปกครองคณะสงฆ์นั้นโดยรูปแบบมี สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทุกคณะ และมีหน่วยบัญชาการคณะสงฆ์ หรือศูนย์รวมอำนาจการปกครองคณะสงฆ์คือ มหาเถรสมาคม เป็นสถาบันปกครองคณะสงฆ์สูงสุด จากนั้นมีหน่วยงานย่อยลดหลั่นกันตามสายงาน ทั้งในส่วนกลางส่วนภูมิภาค ทุกหน่วยงานมีความสัมพันธ์กัน และโยงเข้าสู่ผู้บัญชาการคณะสงฆ์ คือองค์สกลมหาสังฆปริณายกทั้งสิ้น จึงขอเรียกว่า “องค์กรปกครองคณะสงฆ์”

พระสังฆาธิการนั้น มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จ ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนและสังคมมาตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเป็แหล่งให้ การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยถอยลงตามสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่าง ที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล เป็นต้นประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชน ที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกเข้ามา มากขึ้น ตลอดจนความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้ามาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัด (พระสงฆ์) กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดความร่วมมือในการทำนุบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ทำให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมน้อยลงไป มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลงอีกทั้งยังมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญโตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมากจนเกินความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน เศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุ่งหารรายได้เข้าวัดมากเกินไป ตลอดจนพระสงฆ์ก็ไม่สนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนหลักธรรม แล้วนำไปเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤตศรัทธาในหมู่ประชาชนต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ผู้วิจัยได้มองเห็นหลักธรรมอยู่หลายประการที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก่หมู่คณะได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสาราณียธรรม 6 เป็นธรรมที่ระลึกถึงกัน อันจะนำมาซึ่งความสุขความสันติความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริการและการปกครองคณะสงฆ์อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทั้งใจเขตพื้นที่การวิจัยและเขตอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.2.4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูแตกต่างกัน

1.3.2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่าง

1.3.3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่าง

1.3.4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่าง

1.3.5 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่าง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในการเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 384 รูป

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในการเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 196 รูป

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเอกสาร จากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิจัยภาคสนาม เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม 6 ประกอบด้วย ด้าน

กายกรรม, ด้านวจีกรรม, ด้านมโนกรรม, ด้านสาธารณโภคี, ด้านศีลสามัญญตา และ ด้านทิวฐิสามัญญตา

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วัดในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู สังกัดมหานิกาย ซึ่งมีจำนวน 85 วัด เป็นสถานที่ในการศึกษา

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลา 9 เดือน

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.5.3 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.4 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5.5 นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม หมายถึง การนำหลักสาราณียธรรมและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไปปรับใช้เกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

การประยุกต์ หมายถึง การนำไปผสมผสานปรับใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

สาราณียธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความสามัคคีปรองดองกัน เป็นที่ตั้งแห่งการให้ระลึกถึงกัน กระทำให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพยอมเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบไปด้วยหัวข้อธรรม 6 ประการ คือ

1. เมตตากายกรรม การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา หมายถึง เข้าไปตั้งเมตตากายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกริยาสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา หมายถึง เข้าไปตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา หมายถึง เข้าไปตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคี การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบอันประกอบด้วย ความถูกต้อง หมายถึง ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. สีลสามัญญตา ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม หมายถึง มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

6. ทัณฺเฑฐสามัญญตา มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ดี หมายถึง มีทัณฺเฑฐดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการใช้คน และเทคนิคต่าง ๆ เพื่อดำเนินการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

การปกครอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ภายในวัด และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายของ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติ กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ มติ คำสั่ง ประกาศ ของมหาเถรสมาคม และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

คณะสงฆ์ หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู หรือบรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือ ตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ใน อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่ง

ทางการปกครองคณะสงฆ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีตำแหน่ง ดังนี้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประกอบไปด้วย

อายุ หมายถึง ระดับอายุของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งระดับอายุ จำแนกเป็น 7 ช่วง ได้แก่ 1) อายุต่ำกว่า 31 ปี, 2) อายุ 31-35 ปี, 3) อายุ 36-40 ปี, 4) อายุ 41-50 ปี, 5) อายุ 51-55 ปี, 6) อายุ 56-60 ปี และ 7) 61 ปี ขึ้นไป

พรรษา หมายถึง ระยะเวลาที่นับตั้งแต่เริ่มอุปสมบทของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดย 1 ปีก็นับว่าได้ 1 พรรษาในการบวชเป็นพระสงฆ์ แบ่งระดับพรรษา จำแนกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 5 พรรษา, 2) 6-10 พรรษา, 3) 11-15 พรรษา, 4) 16-20 พรรษา และ 5) 21 พรรษา ขึ้นไป

วุฒิการศึกษาสามัญ หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งระดับการศึกษา จำแนกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) ประถมศึกษา, 2) มัธยม และ 3) ปริญญาตรีขึ้นไป

วุฒิศึกษานักธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งระดับการศึกษา จำแนกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) นักธรรมตรี, 2) นักธรรมโท, 3) นักธรรมเอก และ 4) ไม่มี

วุฒิการศึกษาบาลี หมายถึง ระดับการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งระดับการศึกษา จำแนกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) เปรียญธรรม 1-2-3 ประโยค, 2) เปรียญธรรม 4-6 ประโยค, 3) เปรียญธรรม 7-9 ประโยค และ 4) ไม่มี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎี จากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารานุกรม 6
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์ด้านการปกครอง
- 2.6 ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสารานุกรม 6

ในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าได้ตรัส สารานุกรม ไว้ในโกสัมพียสูตร เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน เป็นธรรมที่ตั้งแห่งการให้ระลึกถึงกัน กระทำให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ ย่อมเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สารานุกรม ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 6 ประการนี้ กระทำให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ ย่อมเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สารานุกรม 6 ประการ คือ

1. ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สารานุกรม 6 ประการนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกันเพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สารานุกรม 6 ประการนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกันเพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. ตั้งมั่นเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมแม้นี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

4. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกกลางทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุตมัมเพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้มีศีลทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมแม้นี้ ทำให้ เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

5. เป็นผู้มีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตมทา และทักขิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรม แม้นี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

6. เป็นผู้มีทักขิครอบงำโดยทักขิครอบงำอันประเสริฐ เป็นนียยานิกธรรม เพื่อความสันทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมแม้นี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน (ม.มู. 1/492/531)

พระไตรปิฎกปฐมสาราณียสูตร ว่าด้วยสาราณียธรรม สูตรที่ 1

ภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน 6 ประการนี้ สาราณียธรรม 6 ประการ ะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1. ตั้งมั่นเมตตาทกกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็ป็นสาราณียธรรม

2. ตั้งมั่นเมตตาวจกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็ป็นสาราณียธรรม

3. ตั้งมั่นเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็ป็นสาราณียธรรม

4. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกกลางทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุตมัมเพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีล แม้นี้ก็ป็นสาราณียธรรม

5. มีศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตมทาและทักขิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็ป็นสาราณียธรรม

6. มีอริยทักขิครอบงำอันเป็นธรรมเครื่องนำออก เพื่อความสันทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็ป็นสาราณียธรรม

ภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม 6 ประการนี้แล

ปฐมสาราณียสูตรที่ 1 จบ

ทุติยสาราณียสูตร ว่าด้วยสาราณียธรรม สูตรที่ 2

ภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม 6 ประการนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน สาราณียธรรม 6 ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1. ตั้งมั่นเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็เป็น สาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

2. ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็เป็น สาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

3. ตั้งมั่นเมตตาโมกกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็เป็น สาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

4. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม โดยที่สุตมัมเพียงบิดนทบาท บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งหลายผู้มีศีล แม้นี้ก็เป็นสาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกันเพื่อความ เป็นอันเดียวกัน

5. มีศีลที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกค้นหาและทฎฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังแม้นี้ก็เป็น สาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

6. มีอริยทฎฐิ อันเป็นธรรมเครื่องนำออกเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง แม้นี้ก็เป็นสาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รักเป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

ภิกษุทั้งหลาย สาราณียธรรม 6 ประการนี้แล ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

ทุติยสาราณียสูตรที่ 2 จบ (อง.ฉก.ก, 22/11/426-427.)

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2543, หน้า 1123) กล่าวถึงหลักสาราณียธรรมว่าเป็นชื่อของธรรมหมวดหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รักใคร่กลมเกลียว เคารพนับถือ

สงเคราะห์ช่วยเหลือเอื้ออาทรกัน มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันเป็นเอกภาพ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เป็นธรรมที่ทำให้ทุกคนนึกถึงกันและกันด้วยความชื่นชมยินดี สาราณียธรรม มี 6 ประการ คือ

1. ทำอะไรก็ทำด้วยเมตตาธรรมต่อกัน
2. พูดอะไรก็พูดด้วยเมตตาธรรมต่อกัน
3. คิดอะไรก็คิดด้วยเมตตาธรรมต่อกัน
4. แบ่งปันสิ่งที่ตนได้มาโดยชอบธรรมแก่กัน
5. สีสสามัญญตา มีศีลมีความประพฤติเสมอกัน
6. ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นเสมอกัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2548, หน้า 200-201) กล่าวว่า สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน, ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี, หลักการอยู่ร่วมกันได้แก่

1. เมตตากายกรรม เข้าไปตั้งเมตตากายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้า และลับหลัง คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกริยาสุภาพ เคารพนับถือ กันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวาจกรรม เข้าไปตั้งเมตตาวาจกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตาโมกกรรม เข้าไปตั้งเมตตาโมกกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของ เล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับ หลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่ คณะ

6. ทิฏฐิสามัญญตา มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับ หลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือ ขจัดปัญหา

สาราณียธรรม มีคุณคือ เป็นสาราณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง 1 เป็นปิยภรณ์ ทำให้เป็นที่รัก 1 เป็นครุภรณ์ ทำให้เป็นที่เคารพ 1 เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ คือความกลมกลืนเข้าหากัน 1 เพื่อ ความไม่วิวาท 1 เพื่อความสามัคคี 1 และเพื่อเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สรุปได้ว่า หลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ประการนั้น เป็นหลักธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยความ สามัคคีปรองดองกัน มีความรักใคร่และปรารถนาดีต่อกัน หลักพุทธธรรมสาราณียธรรมนี้จึงเหมาะสม

อย่างยิ่งที่องค์กรหรือหน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน สมควรนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของบุคลากร เพราะเป็นหลักการที่ก่อให้เกิดความรัก ความเคารพการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน รู้จักให้อภัยต่อกัน ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพภายในองค์กรและสังคมการอยู่ร่วมกัน เป็นหลักการที่นำความอยู่เย็นเป็นสุขมาสู่ชุมชนและสังคมไทย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละท่าน ดังนี้

เทเลอร์ (Frederick W Taylor) (2543, หน้า 47-48) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จจุล่งไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริงและในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

2. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

3. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น

4. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

จากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อย ๆ

ทฤษฎีการบริหารของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) (2004, p. 110) ได้เสนอทฤษฎีการบริหารโดย มีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมี

สาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทาง การบริหาร 5 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำ การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจคณงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

ลูเธอร์ เอช. กุลิก (Luther H. Gulick) และ ลินดอลล์ เอร์วิคซ์ (Lyndall Urwick) (1937, pp. 37-38) นำเสนอกระบวนการบริหารงาน 7 ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCORB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. 2479 โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

2. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

3. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

4. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่าง ๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุมรวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี

จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ของนักวิชาการหลายท่าน พอที่จะสรุปได้ว่า เครื่องมือที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลวความมีประสิทธิภาพหรือไร้ประสิทธิภาพขององค์กรเรียกว่า “การบริหารงาน” ซึ่งเป็นการวางแผนงานในการทำงานร่วมกันของบุคลากรในด้านต่าง ๆ และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยทั่วไปการบริหารงานมักจะมีลักษณะที่เป็นขั้นเป็นตอนในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่ง ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องกำหนดลำดับขั้นตอนและกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลสูงสุด

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าจะทรงดูแลด้วยพระองค์เอง ทรงอยู่ในฐานะประมุขและทรงให้ความสำคัญเสมอภาคในการบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ พระองค์จะทรงทำท่ามกลางสงฆ์ สังฆกรรมต่าง ๆ ที่กระทำได้ต้องได้รับเสียงเอกฉันท์จากคณะสงฆ์จึงจะสามารถดำเนินต่อไป ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปอย่างรวดเร็ว สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงทิ้งไว้เป็นมรดกมาถึงปัจจุบันก็คือ พระธรรมวินัยซึ่งจะเป็นหลักในการที่สถาบันสงฆ์จะใช้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับชาวโลกต่อไป และจะเป็นสิ่งกำหนดบทบาทหรือจุดยืนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับสังคมชาวโลกในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย **พระพุทธเวที (พระยุพฺถ์ ปยุตฺโต)** (2534, หน้า 32) เช่นเดียวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ย่อมต้องมีความผู้นำหรือภาวะผู้นำในการบริหาร การบริหารตามหลักภาวะผู้นำนั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำที่มีหน้าที่ในการดูแลปกครองคณะสงฆ์ แม้ว่าจะเกิดปัญหาจากภายในและภายนอกคณะสงฆ์ก็ตามพระพุทธองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้รอดพ้นจากภัยต่าง ๆ ได้จนกระทั่งเสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะผู้เป็นพระสาวกสำคัญยิ่งที่

ได้รับการคัดเลือกจากคณะสงฆ์ให้เป็นประธานใหญ่ในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ที่ถ้ำสัตตบรรณใน เขาเวภารบรรพตเขตกรุงราชคฤห์ **สง่า หล่อสำราญ** (2541, หน้า 17)

หลังจากสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระมหาเถระไป ประกาศพระพุทธศาสนา 9 สายและประเทศไทยได้รับผลจากการเผยแผ่คราวนั้นด้วย พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), 2532, หน้า 9) ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยและอีกหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย และมีการใช้หลักภาวะผู้นำควบคู่กับหลักพุทธธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาโดยตลอดจนถึงในยุคปัจจุบันนี้

2.3.1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล

2.3.1.1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล

การบริหารคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่เป็นรูปแบบในลักษณะที่เป็นองค์การบริหารจัดตั้งตามลักษณะองค์การบริหารทั่วไป เหมือนในปัจจุบัน แต่เป็นการทำหน้าที่ของพระภิกษุทุกรูปที่อยู่ร่วมกันในอารามนั้น ๆ มีสิทธิเท่าเทียมกันในการช่วยเหลือทำหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการให้ชีวิตความเป็นอยู่ของภิกษุแต่ละรูป เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ เรียกว่าเป็นการปกครองโดยธรรมวินัย **พระมหาธรรมรัต อริยธมฺโม** (2543, หน้า 57) โดยภาพรวมแล้วสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงดำเนินการปกครองด้วยวิธีการคัดเลือก กลั่นกรองบุคลากร มาบวชในพระพุทธศาสนา มีพระธรรมวินัยเป็นฐานรองรับ ทรงให้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เพื่อนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเอง

การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะใหญ่ เป็นสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ถ้าไม่สามารถฝึกฝนอบรมจิตใจของตนให้หลุดพ้น หรือดเว้นจากจากความโลภความโกรธ ความหลงได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ย่อมจะเกิดความขัดแย้งในหมู่คณะนั้น ๆ เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงจำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องช่วยกันรับผิดชอบ และเข้มงวดกับการคัดเลือกสมาชิกที่เข้ามาในสังคมสงฆ์ ด้วยกฎหมายหรือแบบแผนจารีตประเพณี กฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องรองรับสถานภาพแห่งการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ กฎหมายและแบบแผนที่คนส่วนใหญ่ของสังคมให้ความเห็นชอบร่วมกันว่า สามารถใช้เป็นมาตรการมาตรฐานแนวทางควบคุมความประพฤติปฏิบัติแต่ละบุคคล ให้อยู่ในกรอบเขตอาณัติที่ถูกต้องและดิงามตามประเพณี ทั้งนี้ก็เพื่อให้สังคมสงฆ์สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข และไม่ก่อให้เกิดจลาจลกระทำการอันไม่ควรที่เรียกว่าภินทนาการในภายใน จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงแผ่ข่ายคือพระญาณอันยาวไกลทรงทราบถึงอนาคต **แสวง อุดมศรี** (2530, หน้า 15) เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับศาสนาของพระองค์เอง อาศัยพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้เป็นตัวแทนของพระองค์ เหมือนคราวที่พระอานนท์ทูลถามว่า “เมื่อพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว จะมอบอำนาจหน้าที่การดูแลคณะสงฆ์แก่ผู้ใด” พระพุทธองค์ตรัสว่า “ดูก่อน..อานนท์ พระธรรมและ

วินัยใดที่เราได้แสดงและบัญญัติไว้แล้ว เมื่อเราล่วงลับไปแล้วพระธรรมและวินัยนั้นแหละ จักเป็น ศาสดาของพวกเขาทั้งหลาย” (ที.ม. 10/216/164)

ดังนั้น การบริหารปกครองพุทธบริษัทสี่ในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงมี ความระมัดระวังและพิถีพิถันเป็นอย่างยิ่ง ในการรับสมาชิกเข้าสู่หมู่คณะหรือสถาบันสงฆ์ ในยุคแรก ๆ พระองค์ทรงคัดเลือกสมาชิกที่เข้ามาใหม่ด้วยพระองค์เอง คือ ทรงประทานการอุปสมบทแก่พระ ปัญจวัคคีย์ มีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นต้น จากนั้นก็ทรงมอบอำนาจแก่คณะสงฆ์ในการคัดเลือกคัด สรรสมาชิกที่มาจากใหม่ด้วยญัตติจตุตถกรรม แต่ถึงกระนั้นก็มีมาตรการที่รัดกุมมาก เช่น ผู้ที่จะ อุปสมบท ต้องเป็นผู้ชาย มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นคนที่มัววัยวะสมบูรณ์ไม่พิการพิการ ไม่เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ เป็นต้น (วิ.ม. 4/119/184) และพระองค์ยังทรงกำหนดคุณสมบัติของพระ อุปัชฌาย์และพระสงฆ์ที่จะกระทำการยอมรับสังฆกรรมแห่งการรับสมาชิกใหม่หรือพระภิกษุ โดยทรง บัญญัติให้พระภิกษุใหม่แต่ละรูปมีพระอุปัชฌาย์ คือเมื่อจะบวชต้องมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแล นั้น หมายถึงพระภิกษุผู้บวชใหม่ ต้องมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแลเหมือนบิดาดูแลลูก ดังที่พระพุทธองค์ตรัส กับพระภิกษุตอนประกาศพระพุทธศาสนาใหม่ ๆ ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์จัก เข้าไปตั้งจิตสนิทสนมในสัทธินิหาริกเหมือนบุตรสัทธินิหาริกจักเข้าไปตั้งจิตสนิทสนมในอุปัชฌาย์ เหมือนบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว อุปัชฌาย์และสัทธินิหาริกจักมีความเคารพยำเกรงประพตติกลมเกลียว กัน จักถึงความเจริญงอกงามไพบุลย์ในธรรมวินัยนี้ (วิ.ม. 4/65/81) ผู้บวชใหม่ยังไม่รู้หลักการและ แนวทางในการศึกษาปฏิบัติที่ถูกต้อง ควรแนะนำให้ความรู้พื้นฐานเบื้องต้น ยิ่งเมื่อมาอยู่รวมกันมาก ๆ ขึ้น ก็มีปัญหว่า ผู้เข้ามาใหม่นั้นบางคนเข้ามาแล้ว อาจจะมีความรู้สึกเคืองคว้าง ไม่ได้รับการแนะนำ ให้ฝึกฝน ศึกษา เรียนรู้ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากคณะสงฆ์เท่าที่ควร เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึง ทรงบัญญัติให้มีอุปัชฌาย์ขึ้นมา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539, หน้า 54)

ในช่วงต้นสมัยพุทธกาลยังไม่มีการบัญญัติวินัย เพราะจำนวนพระภิกษุสงฆ์มีน้อย และทุกรูปต่างก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ต่างสำนึกดีว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ ควรทำครั้นต่อมา พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการ คือ พระโอวาทปาติโมกข์ ไว้เป็นหลักปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์ ได้แก่

- 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง
- 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม
- 3) การทำจิตของตนให้ผ่องใส
- 4) ความอดทน ความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง
- 5) พระนิพพานเป็นบรมธรรม
- 6) ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่ชื่อว่า เป็นบรรพชิต
- 7) ผู้เบียดเบียนผู้อื่นไม่ชื่อว่า เป็นสมณะ

- 8) ความสำรวมในพระปาติโมกข์
- 9) ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร
- 10) การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด
- 11) การประกอบความเพียรในอธิจิต (วิ.มหา. 1/19/191)

พระโอวาทปาติโมกข์ จัดว่าเป็นอุดมการณ์ในการเผยแผ่ จัดเป็นพุทธกิจ ไม่ใช่กิจของพระสาวก ต่อมา เมื่อผู้ที่เข้ามาบวชมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น พระสารีบุตรจึงกราบทูลขอให้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคตรัสว่ายังไม่ถึงเวลาที่พระองค์จะทรงบัญญัติสิกขาบท ถ้ายังไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นในหมู่ พระองค์จะไม่ทรงบัญญัติสิกขาบท เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จึงจะทรงบัญญัติ เวลาต่อมา เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่สงฆ์ พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงบัญญัติอาณัติปาติโมกข์ และทรงอนุญาตให้พระสงฆ์สวดอาณัติปาติโมกข์ ทุก 15 วัน

อาณัติปาติโมกข์ หมายถึง พระพุทธบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้กำกับความประพฤติของสงฆ์เหมือนการออกกฎหมายควบคุม อันจะเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง อาณัติปาติโมกข์ มี 2 อย่าง ได้แก่

1) อาทิพรหมจรรย์ คือ ความประพฤติอันประเสริฐที่เป็นส่วนเบื้องต้น หมายถึง ศีล คือ ความประพฤติอย่างปกติ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติอาทิพรหมจรรย์ เพื่อกำกับความประพฤติของบรรพชิต เพื่อป้องกันความเสียหาย จัดเป็นสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์

2) อภิสมาจาร คือ มารยาทในสังคม ว่าด้วยระเบียบที่พึงปฏิบัติ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างบรรพชิตกับบรรพชิต บรรพชิตกับคฤหัสถ์ เป็นมารยาทของภิกษุจัดเป็นสิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์

อาณัติปาติโมกข์ เป็นระเบียบความประพฤติทางกาย และทางวาจา เป็นระเบียบที่พึงปฏิบัติในสังคมของพระอริยบุคคล ดังพระพุทธดำรัสว่า เธอทั้งหลายจงเป็นอยู่อย่างผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยปาติโมกข์ จงเป็นอยู่อย่างสำรวมระวังในปาติโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรเห็นภัยในโทษ แม้เพียงเล็กน้อย สมทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่เถิด (ม.ม. 12/64/56.)

ครั้นต่อมาเมื่อมีจำนวนพระภิกษุเพิ่มมากขึ้น การอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะใหญ่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคมคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ดี ซึ่งมีพื้นฐานแตกต่างกัน ถ้าไม่ได้ฝึกฝนตนเองให้อยู่ในประเพณีวัฒนธรรมที่สังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้ เพราะต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุติธรรมกฎเกณฑ์กติกาที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ มาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งสามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกในหมู่คณะ ให้เป็นไปในทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในสังคมนั้น ๆ

การบัญญัติพระธรรมวินัย หรือสิกขาบท พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหลังจากที่มีพระภิกษุจำนวนมากขึ้น เพราะมีผู้ประพฤติไม่เหมาะสม ประพฤติผิดนอกกริตนอกทาง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้พระพุทธเจ้าทรงพิจารณากำหนดขอบเขตข้อวัตรปฏิบัติ สำหรับเหล่าพระอริยสงฆ์และสมมติสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนหรือสั่นคลอนให้คนนอกศาสนาติเตียนได้ พระพุทธเจ้าอาศัยผลแห่งการกระทำของพระภิกษุผู้ประพฤติผิดนั้น แล้วนำมาเป็นข้อบัญญัติ เพื่อป้องกันมิให้ใครต่อใครประพฤติผิดเช่นนั้นอีก ในการบัญญัติแต่ละครั้งล้วนเป็นมติคณะสงฆ์เห็นร่วมด้วยทุกครั้งไป และสิกขาบทเหล่านั้น มีทั้งหนักและเบาตามแต่โทษานุโทษนั้น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า การบัญญัติพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์ มิได้บัญญัติเป็นหมวด ๆ หมู่ ๆ หรือเรียงตามมาตราหรือข้อหนักเบา แต่เป็นการบัญญัติตามความผิดที่พระภิกษุประพฤติผิด และการบัญญัติพระธรรมวินัยหรือสิกขาบทพระพุทธองค์มิได้ทรงบัญญัติล่วงหน้า และพระธรรมวินัยหรือกฎข้อบังคับที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมา นั้น สามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลา และไม่มีเปลี่ยนแปลงเพื่อให้คล้อยตามโลกหรือตามสถานการณ์บ้านเมือง จึงนับได้ว่าพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้านั้น เป็นธรรมนุญแห่งชีวิตของพระภิกษุสงฆ์อย่างแท้จริง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2517, หน้า 9-10) ทรงให้เหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทไว้ดังนี้

- 1) เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้น เมื่อนั้นพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤติเช่นนั้นเป็นอย่าง ๆ ไป
- 2) ตั้งแล้วไม่เลิกถอน แต่จะเพิ่มหรือแก้ไขให้เหมาะสมที่จะประพฤติได้ ถ้ายังหลวมอยู่ ไม่พอจะห้ามความเสียหายนั้นเด็ดขาด ทรงบัญญัติรัดซ้ำเข้าไปอีก ถ้าตึงนักก็แก้ไขให้หย่อนลงมา
- 3) ตั้งแล้วไม่เลิกถอน แต่เพิ่มอนุบัญญัติ พระบัญญัติที่ตั้งไว้ครั้งแรกเรียกว่ามูลบัญญัติ ข้อที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติมที่หลังเรียกว่าอนุบัญญัติ

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) (2532, หน้า 11) ชี้แจงว่า วินัยคือระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์แบบต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนนั้น และเพื่อให้คำสอนหรือหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น ให้เกิดผลเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา และเกื้อกูลการนำสู่จุดหมายของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและวินัย คือการจัดตั้งวางระบบและระเบียบแบบแผน กับทั้งบทกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์กติกา ที่เป็นข้อกำหนดในการจัดตั้ง รวมทั้งการจัดการให้คนประพฤติปฏิบัติ หรือให้กิจการดำเนินไปตามตัวบทกฎหมาย เมื่อคนตั้งอยู่ในวินัยโดยปฏิบัติตามสิกขาบทก็เป็นผู้มีศีล ศีลจึงเป็นคุณสมบัติของคน เป็นสภาพการฝึกฝนพัฒนาที่อยู่ในตัวคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539, หน้า 61)

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อประโยชน์ หรือวัตถุประสงค์ที่เสมอกัน 10 ประการ (วิ.ม. 39/27-29) ย่อได้เป็น 5 หมวด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539, หน้า 62) คือ

- 1) เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม

1.1 เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือเพื่อความดีงามของสถาบันสงฆ์ทั้งหมดโดยส่วนรวม ที่มีความเรียบร้อยอยู่กันด้วยดี ด้วยการตั้งวินัยขึ้นมาบนฐานแห่งความยอมรับร่วมกัน

1.2 เพื่อความสำคัญแห่งสงฆ์ ไม่ใช่เฉพาะแต่อยู่เรียบร้อยดี ต้องอยู่สุขสบายของส่วนรวม

2) เพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล

2.1 เพื่อการบำบัดผู้เก้อยาก คือคนหน้าด้าน

2.2 เพื่อความอยู่ผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก

3) เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์ คือคำนึงถึงผลดีและผลร้ายที่จะเกิดกับชีวิตของมนุษย์ เช่น เรื่องความดี ความชั่ว เป็นต้น โดยมุ่งที่จะสร้างสภาพเอื้อต่อชีวิตที่ดีงาม

3.1 เพื่อปกป้องอสังขอันจะบังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

3.2 เพื่อปกป้องอสังขอันจะบังเกิดขึ้นในอนาคต

4) เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่ คือ เพื่อผลดีแก่จิตใจของประชาชน ทำให้คนมีจิตใจผ่องใสด้วยอาศัยความดีงามของพระสงฆ์เป็นสื่อ

4.1 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

4.2 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

5) เพื่อประโยชน์แก่ตัวพระศาสนา

5.1 เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระธรรมวินัย

5.2 เพื่อถือตามพระธรรมวินัย นั่นก็คือเพื่อช่วยค้ำจุนให้ระเบียบแบบแผน และระบบต่าง ๆ เกิดมีผลในการปฏิบัติตามหลักการอย่างหนักแน่นมั่นคง เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมั่นคง

จะเห็นได้ว่า พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์แก่การปกครองภิกษุสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า อาณาปาติโมกข์ ซึ่งก่อนพรรษา 20 นั้น ทรงประทานโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักการไว้ แต่เมื่อพระสงฆ์ปุถุชนมีมากขึ้น มีความประพฤติเลื่อมใสเสียมากขึ้น จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อควบคุมหมู่สงฆ์ดังได้กล่าวมาแล้วจึงเชื่อได้ว่าพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า มีความสำคัญในการเกื้อกูลนานาประการและเป็นหลักชัยในการปกครองคณะสงฆ์ ผดุงศาสน์ได้อย่างมั่นคงถาวร ดังที่พระพุทธองค์ทรงปรารภกับพระอานนท์ก่อนที่พระองค์จะปรินิพพานว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอมีตนเป็นที่พึ่งเกิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย จงมีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลยดูก่อนอานนท์ ธรรมวินัยใดอันเราแสดงไว้ว่า บัญญัติไว้แล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยการล่วงไปแห่งเรา” (ที.ม. 10/216/164) นี่ก็แสดงชัดว่า ธรรมวินัยทั้งหมดเป็นเหมือนศาสดาของชาวพุทธ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าสงฆ์สำคัญ วินัยก็สำคัญ คือวินัยเป็นตัวที่ทำให้สงฆ์ดำรงอยู่ และให้สงฆ์อยู่อย่างเป็นระบบเป็นรูปแบบ ที่เป็นไปตามพระพุทธประสงค์

นั่นเอง (พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), หน้า 22) พระพุทธเจ้าวางกรอบพระธรรมวินัยเพื่อเป็นแบบแผนข้อวัตรปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะและทรงป้องกันภัยอันตรายจากอสังฆธรรมที่จักเกิดขึ้นกับพุทธศาสนา พระธรรมวินัยเป็นกรอบและแนวการปฏิบัติดำรงตน ให้อยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมในสมณภาวะเพื่อความผาสุกและความเรียบร้อยในหมู่คณะ อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์นั่นเอง และการบัญญัติพระธรรมวินัยหรือข้อสิกขาบทแต่ละข้อนั้น ล้วนมีเหตุผลแห่งการบัญญัติทั้งนั้น ไม่ว่าจะสิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ตาม โดยการยอมรับแห่งคณะสงฆ์เป็นเสียงข้างมาก พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยโดยผ่านมติการยอมรับจากคณะสงฆ์ร่วมกัน โดยกำหนดกฎเกณฑ์ในการถือปฏิบัติ คือ ภิกษุถือข้อวัตรศีลสิกขาบท 227 ข้อ ภิกษุณีถือข้อวัตรสิกขาบท 311 ข้อ สามเณรถือข้อวัตรสิกขาบท 10 ข้อ อุบาสก-อุบาสิกาถือข้อวัตรสิกขาบท 8 ข้อ และชาวบ้านทั่วไปถือข้อวัตรสิกขาบท 5 ข้อ พระภิกษุ-สามเณร-อุบาสก-อุบาสิกาทุกคน เป็นหนึ่งในองค์กรของพระพุทธศาสนา เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วย่อมจะมีแนวทางการปฏิบัติการศึกษาเหมือนกันและการศึกษาในพระพุทธศาสนา ถือเป็นบรรทัดฐานการรองรับพระธรรมวินัยอีกอย่างหนึ่ง

2.3.1.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยหลังพุทธกาล

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ทำให้เหล่าพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นพระเสขบุคคลต่างก็พากันเศร้าโศก พิโรธรำพันถึงพระพุทธเจ้า ในช่วงที่ประชุมเพลิงพระพุทธสรีระนั้น ได้มีภิกษุผู้เฒ่ารูปหนึ่งชื่อสุภทัต ได้กล่าวจาบจ้วงว่าไม่ควรเศร้าโศก แต่ควรจิตใจที่พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานเสียได้ เพราะทรงพระชนม์อยู่ก็จะคอยตติงตีเตียนอยู่เสมอ จะทำอะไรก็ไม่ได้เป็นอิสระ (วิ.จ. 7/477/336)

เมื่อพระมหากัสสปะได้ยินถ้อยคำ อย่างนั้น มีความรู้สึกเป็นห่วงต่อภัยพระพุทธศาสนายิ่งนัก จึงปรารภขอมติต่อที่ท่ามกลางสงฆ์ว่า ควรทำสังคายนาพระธรรมวินัยภายหน้าสภาวะมิใช่ธรรมจะรุ่งเรือง ธรรมจะเสื่อมถอย สภาวะมิใช่วินัยจะรุ่งเรือง วินัยจะเสื่อมถอย ภายหน้าธรรมวาทีบุคคลจะมีกำลัง ธรรมวาทีบุคคลจะเสื่อมกำลัง อวินัยวาทีบุคคลจะมีกำลัง วินัยวาทีบุคคลจะเสื่อมกำลังลง (วิ.จ. 7/477/336) เพราะมองนัยที่พระองค์มิได้มอบอำนาจแห่งการปกครองให้แก่ใครเลย ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูกรอานนท์ ธรรมวินัยใดที่เราแสดงไว้บัญญัติไว้แก่พวกเธอ ธรรมวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลายเมื่อเราสิ้นไป” (ที.ม. 10/216/164)

ครั้งสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเนื่อง จากวันหนึ่งทรงทอดพระเนตรสามเณรรูปหนึ่งนามว่านิโครธ ซึ่งมีกิริยาเยือกเย็น เกรงครัดน่าเลื่อมใส มีพระราชศรัทธา จึงได้อารธนานิมนต์เข้าไปในพระราชมณเฑียร นิโครธสามเณรได้แสดงธรรมโปรด พระเจ้าอโศกมหาราชให้ตั้งอยู่ในพระพุทธศาสนา ละเลิกอุปนิสัยอันชั่วร้ายเสียสิ้น และได้โปรดให้สร้างพระเจดีย์ 48,000 และสร้างพระพุทธรูปไว้ทุกที่ในชมพูทวีปนอกจากนี้พระเจ้าอโศกได้เป็นประธานฝ่ายคฤหัสถ์ในการทำสังคายนาครั้งที่ 3 คือ ได้มีพวกเดียรถีย์นักบวชนอกศาสนาได้ปลอมบวชเข้ามา

เป็นภิกษุ เพื่อปรารภนาถาสักการะ เป็นเหตุให้สงฆ์ฝ่ายธรรมวาทีทั้งหลายรังเกียจ มีอาจทำอุโบสถสังฆกรรมกันเป็นเวลานานถึง 7 ปี

พระเจ้าอโศกมหาราชดำรัสให้อำมาตย์คนหนึ่งไประงับอธิกรณ์เรื่องนี้ ณ อโศการาม และขอให้สงฆ์ทำสังฆกรรมกัน อำมาตย์นั้นได้เข้าไปแสดงพระราชประสงค์ของพระเจ้าอโศกมหาราชนั้นแก่สงฆ์ฟัง พระภิกษุรูปใดขัดขืนก็ถูกอำมาตย์ประหารชีวิตเสีย 2-3 รูป ซึ่งล้วนเป็นสงฆ์ฝ่ายธรรมวาทีทั้งสิ้น เมื่อพระเจ้าอโศกทรงทราบการกระทำอันเกินคำสั่งเช่นนั้นก็ทรงร้อนพระองค์ จึงได้เสด็จมาถามภิกษุทั้งหลาย ว่าบาปที่ประหารพระจะตกแก่ผู้ใช้หรือผู้ฆ่า ปราภว่าสงฆ์ทั้งหลายมีอาจวิสัยนาให้เป็นที่แจ่มกระจ่างได้ และสงฆ์ทั้งหลายนั้นก็ได้ทูลแนะนำให้ไปอาราธนาอิมนต์พระโมคคัลลีสบุตรตีสสเถระมาวิสัยนา จึงได้รับคำตอบว่า การที่อำมาตย์ได้ตัดศีรษะของพระภิกษุนั้น จะเป็นบาปได้ก็ต่อเมื่อพระองค์ทรงมีเจตนาที่ฆ่าเท่านั้น ทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชพอพระทัยมาก

ฝ่ายพระอลัชชีผู้ปลอมบวชในพระพุทธศาสนานั้น ก็ยังพยายามที่จะประกอบมิฉฉาชีพอยู่ต่อไป พระเหล่านั้นได้มัวเมาหลงใหลในลาภสักการะ ไม่พอใจในการปฏิบัติธรรมอาศัยผ้าเหลืองเลี้ยงชีวิต ประพฤติผิดพระธรรมวินัย ไม่สังวรระวังในศีลวัตร เทียววอดอ้างคุณสมบัติโดยอาการต่าง ๆ เพื่อหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อ เพื่อหาลาภสักการะเข้าตัวเพราะเหตุนี้จึงทำให้พระสังฆกรรมอันบริสุทธิ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องพลอยต่างพร้อยไปด้วย ความอลเวงได้เกิดขึ้นในวงการของพระพุทธศาสนาทั่วไป ลาภสักการะมีอำนาจเหนืออุดมคติของผู้เห็นแก่ได้ แม้กระทั่งผู้ทรงเพศเป็นภิกษุห่มผ้าเหลือง ก็ยังตกอยู่ใต้อำนาจของมัน ที่จริงผู้มีลาภคือผู้มีบุญ แต่ผู้มัวเมาในลาภคือผู้สั่งสมบาป การที่พระได้ของมาก ๆ จากประชาชนที่เขาบริจาคด้วยศรัทธานั้น นับว่าเป็นการดี ไม่มีผิด แต่การที่พระสั่งสมของ มัวเมาในลาภหลงใหลในเกียรติ เหน่อเหิมและเพลิดเพลินในโลกียวัตถุ จนลืมหน้าที่ของตนนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด พระโมคคัลลีสบุตรตีสสเถระ ได้ถวายพระเทศนาแด่พระเจ้าอโศกมหาราช จนพระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีความเลื่อมใสและซาบซึ้งในหลักธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทธองค์ ได้ประทับอยู่ที่อุทยานนั้นเป็นเวลา 7 วัน ในวันที่ 7 พระองค์ได้ประกาศบอกนัดให้พระภิกษุที่อยู่ในชมพูทวีปโดยทั่วกันทั้งสิ้น ให้มาประชุมที่อโศการามภายใน 7 วัน พระองค์ประทับนั่งภายในม่านกับท่านพระโมคคัลลีสบุตรตีสสเถระ ได้ตรัสสั่งให้ภิกษุผู้สังกัดในนิกายนั้น ๆ นั่งรวมกันเป็นนิกาย ๆ แล้วตรัสถามให้พระเหล่านั้นอธิบายคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งพระเหล่านั้นได้อธิบายผิดไปตามลัทธิของตน ๆ พระเจ้าอโศกมหาราชจึงได้ตรัสสั่งให้กำจัดพระอลัชชีเหล่านั้นทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนมากถึงหมื่นรูป ครั้นกำจัดพระภิกษุพวกอลัชชีให้หมดไปจากพระพุทธศาสนาแล้ว พระโมคคัลลีสบุตรตีสสเถระ จึงได้จัดให้มีการทำสังคายนาครั้งที่ 3 ขึ้นที่อโศการาม เมืองปาฏลีบุตร โดยได้รับพระราชูปถัมภ์จากพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ในการทำสังคายนาครั้งนี้แล้ว พระองค์ก็ได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองประเทศ และยังสนพระทัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางแพร่ไปยังนานาประเทศ

โดยพระองค์ได้จัดส่งสมณทูตไปประกาศพระพุทธศาสนาไปแคว้นและประเทศต่าง ๆ รวมทั้งหมด 9 สาย โดยสมณทูตสายที่ 8 ในบรรดาสมณทูตทั้งหมดนั้น ได้แก่ พระโสณะและพระอุตตระเถระ ได้นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐานในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ดังปรากฏในจดหมายเหตุของจีนว่า “ทวาราวดี” ซึ่งสันนิษฐานว่า ได้แก่ จังหวัดนครปฐม โดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ ศิลารูปพระธรรมจักร เป็นต้น เป็นประจักษ์พยานอยู่

2.3.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย

2.3.2.1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยสุโขทัย

พระพุทธศาสนาในสมัยกรุงสุโขทัยนี้ มีทั้งลัทธิหรือนิกายเถรวาทและมหายานตั้งแต่สมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ต้นราชวงศ์พระร่วง ที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนาในสมัยกรุงสุโขทัย ได้รับอิทธิพลจากคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ สืบเนื่องจากพระราหุลเถระ ได้มาประกาศพระพุทธศาสนาที่เมืองนครศรีธรรมราชตอนใต้ของประเทศไทย แรกเริ่มต้นพระพุทธศาสนาที่เมืองนครศรีธรรมราชประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง สร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้กับประชาชน จนเป็นที่รู้จักในนามพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก

จนถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์ ใน พ.ศ. 1822 พระองค์ทรงสดับกิตติศัพท์ของคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ที่เมืองนครศรีธรรมราช จึงโปรดให้อาราธนาพระสังฆราชแห่งคณะสงฆ์ลังกาวงศ์จากเมืองนครศรีธรรมราช มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ในเมืองสุโขทัย ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งในศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่าเป็องตะวันตกเมืองสุโขทัยมีอริยัญญิพ่อกุณรามคำแหงทรงทำไอยทานแด่พระมหาเถระสังฆราช ปรมาญญ์เรียนจบปิฎกไตร หลวก(รู้หลัก)กว่าปู่ครูในเมือง ทุกคนลูก (จาก) แต่เมืองนครศรีธรรมราช (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธम्मจิตโต) 2539, หน้า 6)

ตามศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งจารึกไว้ประมาณ พ.ศ. 1835 ว่า นครสุโขทัยมีปู่ครูมีพระมหาเถระและมีพระเถระ สมเด็จพระยาตำรงราชานุภาพได้ทรงให้ทัศนะว่า “สังฆราชเห็นจะเป็นตำแหน่งสังฆนายกชั้นสูงสุด (ปัจจุบันเรียกว่า สกลมหาสังฆปริณายก) ตำแหน่งปู่ครูตรงกับที่เราเรียกพระครูทุกวันนี้ เป็นตำแหน่งของพระสังฆราช แต่พระมหาเถระที่กล่าวนั้น เห็นว่าเป็นพระที่มีอายุพรรษามากและทรงคุณธรรมด้านศาสนาเท่านั้น มิใช่สมณศักดิ์ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้ง” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำรงราชานุภาพ, 2515, หน้า 7)

ในกรุงสุโขทัย ระยะเวลาเริ่มต้น คงมีพระสงฆ์ 2 คณะ คือ คณะสงฆ์ฝ่ายหินยาน ซึ่งมีอยู่เดิมตั้งแต่สมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ กับคณะสงฆ์ฝ่ายหินยานแบบลังกาวงศ์ ที่จาริกมาจากเมืองนครศรีธรรมราช ได้รวบรวมยุบนิกายเป็นคณะเดียวกันเมื่อคราวเป็นคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ และไม่ปรากฏว่ามีการจัดองค์การปกครองคณะสงฆ์

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ปรากฏเป็นแบบแผนชัดเจนในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท เพราะว่าพระองค์ทรงอาราธนาพระมหาสวามีจากเมืองนครพนม ชาวศรีลังกามาเป็นพระสังฆราชทำให้บทบาทของพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์มั่นคงขึ้น ที่เห็นได้ชัด คือคณะสงฆ์ลังกาวงศ์นั้นนิยมอยู่ตามป่า เป็นพระนักปฏิบัติ คณะนี้เรียกว่าคณะอรัญวาสี คือ กลุ่มพระสงฆ์ผู้จำวัดอยู่ในป่าหรือวัดป่า (สายวิปัสสนา) ส่วนพระสงฆ์นิคายเดิมที่ชอบอยู่บ้านหรืออยู่วัดบ้านที่เรียกว่าคณะคามวาสี หมายถึง ที่พักอยู่ในบ้านหรือวัดที่อยู่ใกล้ตัวเมือง ส่วนมากจะเป็นพระสายกลุ่มศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม

คณะสงฆ์ในสมัยกรุงสุโขทัยจะมี 2 คณะ คือ คณะคามวาสี คือ คณะฝ่ายฆราวาสและคณะอรัญวาสี คือ คณะฝ่ายช้าย ทั้งสองฝ่ายปกครองแยกจากกัน คือ เป็นเหมือนองค์กรที่ปกครองโดยอิสระจากกัน แต่ละคณะมีเจ้าคณะผู้ปกครองบังคับบัญชาสูงสุดเป็นของตนเองที่เรียกว่าพระสังฆราช มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลฝ่ายของตน ดังนั้นกรุงสุโขทัยจึงมีพระสังฆนายกหรือประมุขสงฆ์ 2 รูป คือ พระสังฆราชคณะคามวาสีและพระสังฆราชคณะอรัญวาสี เช่น ในพ.ศ. 1949 พระครูติลกติริณศีลคันธรวาสีธรรมกิตติ สังฆราชมหาสวามีเจ้า สถิติ ณ วัดป่าแต่ทรงเป็นพระสังฆราชคณะอรัญวาสีอีกฝ่ายคือพระสังฆราชญาณรุจิรมหาเถร เป็นพระสังฆราชของคณะคามวาสี (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), หน้า 8)

การปกครองคณะสงฆ์ ในหัวเมืองต่าง ๆ นอกจากกรุงสุโขทัย พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งพระสังฆราชประจำแต่ละหัวเมือง ในลักษณะเดียวกันที่ทรงแต่งตั้งเจ้าประเทศราชไปครองหัวเมืองใหญ่ในฝ่ายอาณาจักร จึงมีพระสังฆราชหลายพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์ไว้ว่า “ในประเทศสยาม เมื่อพระนครสุโขทัยเป็นราชธานี เห็นจะมีพระสังฆราชองค์เดียวด้วยวิธีปกครองพระราชอาณาจักรในตอนนั้น หัวเมืองใหญ่ที่ห่างไกลราชธานีเป็นเมืองประเทศราชโดยมาก แม้เมืองที่อยู่ใกล้ราชธานีที่เป็นเมืองใหญ่ที่ตั้งเจ้านายในราชวงศ์ออกไปปกครองอย่างทำนองเจ้าประเทศราช เมืองใหญ่เมืองหนึ่งน่าจะมีพระสังฆราชองค์หนึ่งเป็นสังฆปริณายกของสังฆบริษัทเขตเมืองนั้น” สมเด็จพระสังฆราชได้รับการสถาปนาจากพระมหากษัตริย์เท่านั้น

อาณาจักรกรุงสุโขทัยสิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ.1920โดยถูกผนวกเข้าเป็นดินแดนส่วนหน้าของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ในส่วนการปกครองคณะสงฆ์ก็เปลี่ยนแปลงสภาพเช่นเดียวกับอาณาจักร นอกจากคณะสงฆ์จะประพฤติปฏิบัติโดยเคร่งครัดตามหลักพระธรรมวินัยแล้วจะต้องประพฤติปฏิบัติตนมิให้ขัดต่อจารีตประเพณีอันดีงามของสังคมและกฎหมายของบ้านเมืองซึ่งเป็นของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาด้วย (แสง อุดมศรี, หน้า 68)

2.3.2.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยอยุธยา

เมื่อกรุงสุโขทัยหมดอำนาจ พระเจ้าอู่ทองหรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1893 ซึ่งถือว่าเป็นราชอาณาจักรที่ 2 ของไทย และมีพระมหากษัตริย์เสด็จ

ขึ้นครองราชย์ติดต่อกันถึง 33 พระองค์ กล่าวด้านพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่สืบเนื่องจากกรุงสุโขทัย การปกครองคณะสงฆ์คงเป็นไปตามแบบอย่างการปกครองคณะสงฆ์ในยุคสุโขทัย คือ เป็นคณะคามวาสี และคณะอรัญวาสี แต่ว่าความเลื่อมใสในพระสงฆ์ลังกาวงศ์ยังมีความเจริญแพร่หลายมาตามลำดับ คณะของพระภิกษุสงฆ์คณะเดิมเริ่มมีน้อยลดลงเพราะพากันไปบวชอยู่ในคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ ปรากฏตามหลักฐานพงศาวดารหนังสือตำนานโยนก (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, หน้า 16)

เมื่อ พ.ศ. 1965 ซึ่งตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระอินทราราชาธิราชที่ 6 ครองราชย์สมบัติ มีคณะพระภิกษุจำนวน 10 รูป โดยแยกจากสายได้ ดังนี้

1) สายพระมหาเถระ จากเชียงใหม่ 7 รูป คือ

- (1) พระธรรมคัมภีร์
- (2) พระเมธังกร
- (3) พระญาณมงคล
- (4) พระศีลวงค์
- (5) พระสารีบุตร
- (6) พระธรรมรัตนากร
- (7) พระพุทธสาคร

2) สายพระมหาเถระจากกรุงศรีอยุธยา 2 รูป คือ พระพรหมมุนี และพระโสมเถระ

3) สายพระมหาเถระจากประเทศกัมพูชา 1 รูป คือ พระญาณสิทธิ

ทั้ง 10 รูป ได้พาพระภิกษุอีกจำนวนมากไปประเทศศรีลังกา และได้อุปสมบทแปลงนิกายใหม่เป็นสิงหลนิกาย ณ อุทกกุฑกเขปสีมา แม่น้ำกัลยาณี โดยมีพระวันรัตนมหาเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ ใน พ.ศ. 1967

ทั้งคณะได้ศึกษาพระธรรมวินัยในประเทศศรีลังกาหลายปี เมื่อจะเดินทางกลับประเทศไทย จึงได้อาราธนาพระชาวลังกา 2 รูป คือ พระมหาวิกรมพาหุ และพระอุตมปัญญาให้มาร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยขึ้นมาจากกรุงศรีอยุธยาก่อน แล้วค่อยแยกย้ายกันไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนมีผู้เลื่อมใสศรัทธาขออุปสมบทเป็นภิกษุ เกิดเป็นคณะใหม่ที่เรียกว่า คณะคามวาสีฝ่ายขวาหรือคณะป่าแก้ว ที่ชื่อว่าคณะป่าแก้วเพราะมีอุปชฌาย์รูปเดียวกันที่ชื่อว่าวันรัตน์ ซึ่งแปลว่า ป่าแก้ว ดังนั้น วัดวาอารามที่มีคณะสงฆ์นี้พำนักอยู่ วัดจะมีชื่อว่าคณะป่าแก้ว เช่น วัดไตรภูมิ คณะป่าแก้ว วัดเขียนป่าแก้ว เป็นต้น

การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คณะสงฆ์แบ่งเป็น 3 คณะ คือ

1) คณะคามวาสีฝ่ายซ้าย คือ คณะของพระสงฆ์นิกายเดิมที่มีมาตั้งแต่แรกสถาปนากรุงสุโขทัย มีพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นเจ้าคณะฝ่ายคามวาสีฝ่ายซ้าย

2) คณะอรัญวาสี คือ คณะที่สืบต่อประเพณีพระสงฆ์ลังกาวงศ์ในกรุงสุโขทัย มีพระพุทธานุรักษ์ เป็นเจ้าคณะ

3) คณะคามวาสีฝ่ายขวา คือ คณะสงฆ์ภิกษุสงฆ์เดิมที่ไปศรีลังกาแล้วอุปสมบทใหม่แล้วกลับมาตั้งคณะใหม่ ในนามที่เรารู้จักคือ คณะป่าแก้ว (พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), หน้า 12) มีพระวันรัตน์ เป็นเจ้าคณะคามวาสีฝ่ายขวา ตำแหน่งพระพุทธานุรักษ์นี้ตั้งขึ้นใหม่ เป็นเจ้าคณะแทนพระวันรัตน์ประมุขฝ่ายอรัญวาสีเดิม ซึ่งสลับเปลี่ยนไปเป็นเจ้าคณะคามวาสีฝ่ายขวา ในรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้เปลี่ยนนามใหม่เป็นพระพุทธานุรักษ์

คณะคามวาสีฝ่ายซ้าย มีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณราชาธิปไตย อยู่วัดมหาธาตุ เป็นเจ้าคณะมีฐานานุกรม 10 รูป พระราชาคณะ 18 รูป มีพระพิมลธรรม เป็นต้น

คณะอรัญวาสีมีพระพุทธานุรักษ์ อยู่วัดโบสถ์ราชเคศ เป็นเจ้าคณะบังคับบัญชาพระสงฆ์ฝ่ายสมณะและวิปัสสนาทั้งหมด มีพระราชาคณะ 7 รูป มีพระญาณไตรโลก เป็นต้น

คณะคามวาสีฝ่ายขวา มีพระวันรัตน์ อยู่วัดป่าแก้ว เป็นเจ้าคณะ มีฐานานุกรม 11 รูป มีพระราชาคณะ 17 รูป มีพระธรรมโคดม เป็นต้น ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้เปลี่ยนนามใหม่ เป็น พระธรรมวโรดม

คำว่า “สมเด็จ” เป็นภาษาเขมร เชื่อว่านำมาใช้นำหน้าพระราชาคณะชั้นปกครองตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (นนท์ ธรรมสถิต, 2533, หน้า 71)

2.3.2.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยธนบุรี

กรุงธนบุรีจัดได้ว่าเป็นราชอาณาจักรที่ 3 ของประเทศไทย โดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ สืบเนื่องจากกรุงศรีอยุธยาแตกแพ่งทั้งทัพพม่า ในปี พ.ศ. 2310 ช่วงนี้ทำให้คณะสงฆ์แตกกระจาย พากันหนีอย่างระส่ำระสาย จนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้ ตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ทรงได้สืบเสาะหาพระมหาเถระผู้ใหญ่ในเมืองกรุงศรีอยุธยา ผลปรากฏว่าพระผู้ใหญ่ขึ้นนำในเมืองกรุงศรีอยุธยาไม่มี จึงมีพระราชประสงค์แต่งตั้งพระอาจารย์ดีซึ่งเป็นพระธรรมดา ไม่มีสมณศักดิ์อะไรมาก่อนเลย จากวัดประดู่ อยุธยา เป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปแรก และทรงสถาปนาแต่งตั้งพระอาจารย์สี วัดพนัญเชิงอยุธยา เป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปที่สอง

ในสมัยกรุงธนบุรีนี้ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงมีความวิริยะอุตสาหะที่จะฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เมื่อคณะสงฆ์รวมพลเป็นกลุ่มและทำให้การปกครองเหมือนยุคกรุงศรีอยุธยาได้แล้ว ก็ทรงให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้น แต่การปกครองคณะสงฆ์ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ทดุดและเสื่อมอีกครั้ง เป็นเพราะพระองค์ทรงวิปัสสนาญาณ ทรงสั่งปลดสมเด็จพระสังฆราช (สี) ออกจากตำแหน่ง แล้วตั้งพระธรรมธีรราชกุมาร (สิ้น) วัดหงษ์รัตนาราม ให้เป็นสมเด็จพระสังฆราชแทน นับเป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปสุดท้ายในสมัยกรุงธนบุรี

ส่วนตำแหน่งการปกครองและการแต่งตั้งสมณศักดิ์ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสันนิษฐานว่า “ในสมัยกรุงธนบุรี ดูเหมือนว่าจะไม่จัดให้มีทำเนียบสมณศักดิ์ขึ้นตามลำดับ

ของพระเจ้ากรุงธนบุรี” การปกครองไม่แตกต่างจากกรุงศรีอยุธยา แต่ในยุคกรุงธนบุรีมีระยะเวลาแค่ 14-15 ปี เท่านั้น

2.3.2.4 การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยต้นรัตนโกสินทร์

สมัยรัชกาลที่ 1

สืบเนื่องจากกรุงธนบุรีสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2325 ซึ่งถูกผนวกเข้าเป็นดินแดนของอาณาจักรรัตนโกสินทร์ โดยมีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดหลายแห่ง มีวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เป็นต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2526, หน้า 8)

นับว่าเป็นปัญหาแรกเลยที่เดียวที่พระองค์ทรงจัดการคือ เรื่องของสังฆมณฑล ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนมาแต่ปลายรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี ที่ทำให้เกียรติและฐานะของคณะสงฆ์มีหมองลงไป จึงโปรดให้พระมหาเถระประชุมกัน แล้วถอดถอนสมณศักดิ์ของสมเด็จพระสังฆราช (ชื่น) วัดหงส์รัตนาราม มาเป็นพระธรรมธีรราชมุณี (องค์ที่เป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปที่ 3 แห่งกรุงธนบุรี) แล้วทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช (สี) พระพุทธจารย์ พระพิมลธรรมที่พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงถอดยศสมณศักดิ์กลับให้มีสมณศักดิ์ใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช (สี) เป็นสมเด็จพระสังฆราชรูปแรกในกรุงรัตนโกสินทร์ (มาณพ พลไพรินทร์, 2535, หน้า 18)

ส่วนโครงสร้างรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ยังเป็นแบบกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตรากฎหมายคณะสงฆ์ออกมารวม 10 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2325 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2326

ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2326 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2326

ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2326 ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2326

ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2326 ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2332

ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2337 ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2344

วัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย เพื่อการควบคุมดูแลหรือลงโทษแก่พระภิกษุที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอยู่เป็นประจำ เพราะอาศัยพระธรรมวินัยหรือที่เรียกว่าศีล 227 ข้อ ก็คงไม่เพียงพอสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในยุคนี้ และทรงมีประสงค์ให้พระภิกษุสงฆ์ปรับปรุงคณะสงฆ์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์ทรงปรารถนาให้กระทำสังคายนาพระธรรมวินัยขึ้น เพราะว่าพระไตรปิฎกที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงรับสั่งให้รวบรวมจากหัวเมืองต่าง ๆ เช่น เมืองนครศรีธรรมราช กัมพูชา เป็นต้น ยังมีความคลาดเคลื่อนผิดพลาดบางประการ

จึงเห็นสมควรให้ทรงทำการรวบรวมสังคายนาศาสนาพระไตรปิฎกใหม่ โดยทรงโปรดให้พระมหาเถระ 218 รูป และราชบัณฑิต 32 คน ประชุมการกระทำสังคายนาศาสนาขึ้นเมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ปีวอก พ.ศ. 2331 ณ วัดศรีสรรเพชญ์ (วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์) (แสง อุดมศรี, หน้า 72)

ในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นับเป็นช่วงระยะเวลาสั้นมาก คือ 15 ปี เท่านั้นที่ทรงครองราชย์ แต่ทรงโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระสังฆราชขึ้นถึง 3 พระองค์ คือสมเด็จพระสังฆราช (สุก) วัดมหาธาตุ, สมเด็จพระสังฆราช (มี) วัดราชบูรณะ และสมเด็จพระสังฆราช (ต่อน) วัดมหาธาตุ ทั้ง 3 พระองค์อยู่วัดมหาธาตุฯ จนยุคนั้นกล่าวได้ว่า ใครที่เป็นสมเด็จพระสังฆราชต้องอยู่วัดมหาธาตุฯ และในรัชกาลนี้ได้ส่งพระสงฆ์ไทยไปดูกิจการงานพระศาสนา ณ ประเทศศรีลังกา และในสมัยสมเด็จพระสังฆราช (มี) โปรดให้มีการบำเพ็ญกุศลวันมาฆบูชาอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะ

สมัยรัชกาลที่ 3

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2367 พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ทรงมีความเคารพในองค์พระภิกษุสามเณรอย่างยิ่ง แม้พระภิกษุจะประพฤติชั่วอย่างไรไม่ค่อยสนพระทัยนักจนเป็นที่มาของคำว่า “ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์” ในด้านการปกครองคณะสงฆ์ทรงโปรดให้ทรงสร้างวัดพระอารามหลวงและวัดราษฎร์ในกรุงเทพมหานครเข้าด้วยกัน โดยจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์เพิ่มอีก 1 คณะ จากรูปแบบเดิม คือ

- 1) คณะคามวาสีฝ่ายซ้าย ปกครองคณะสงฆ์หัวเมืองภาคเหนือ
 - 2) คณะอรัญวาสี ปกครองพระนักปฏิบัติทั่วราชอาณาจักร
 - 3) คณะคามวาสีฝ่ายขวา ปกครองคณะสงฆ์หัวเมืองภาคใต้
 - 4) คณะกลาง ปกครองพระอารามหลวงกับวัดราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร
- จึงสรุปได้ว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคนั้นบริหารตามภาค คือ

- 1) คณะกลาง กรุงเทพมหานคร
- 2) คณะเหนือ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) คณะใต้ ภาคใต้
- 4) คณะอรัญวาสี วัดป่าทั้งหมด

การบริหาร 4 คณะอย่างง่านี้ มีเจ้าคณะใหญ่ที่เป็นผู้บังคับบัญชาดูแลกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน แต่ว่าเจ้าคณะใหญ่ทั้ง 4 ต้องขึ้นอยู่กับสมเด็จพระสังฆราช

สมัยรัชกาลที่ 4

ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 3 ตำแหน่งสังฆปริณายกว่างลง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงสถาปนาตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช แต่ทรงดำริแต่งตั้ง พระพิมลธรรม (อยู่) วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นสมเด็จพระสังฆราช แต่ยังมีทรงได้แต่งตั้งตามพระราชประสงค์พระองค์ก็

เสด็จสวรรคตเสียก่อน จึงเป็นเหตุให้ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลงอีก ลุถึงรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้ตั้งพระราชพิธีมหาสมณุตมาภิเษกสถาปนาพระเกียรติยศกรมหมื่นปรมาณูชิตชิโนรสขึ้นเป็นกรมสมเด็จพระปรมาณูชิตชิโนรส เป็นประธานปกครองสังฆมณฑลทั่วราชอาณาจักร ใน พ.ศ.2394 และทรงตั้งพระพิมลธรรม (อยู่) วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ ตามพระราชประสงค์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แต่มิได้ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช เพียงดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะใหญ่หนเหนือเท่านั้น และทรงแต่งตั้ง พระธรรมอุดม (เซ่ง) วัดอรุณราชวราราม เป็นสมเด็จพระวันรัตน์ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่หนใต้ พระพุทธานุรักษ์ (สน) วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์ เป็นเจ้าคณะใหญ่อยุธยา พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) วัดโมลีโลกยาราม เป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ดำรงตำแหน่งเจ้าใหญ่หนกลาง และต่อมาทรงสถาปนาพระองค์เจ้าฤกษ์ ขึ้นเป็นกรมหมื่นบวรรังษีสุริยพันธ์ เป็นเจ้าคณะธรรมยุติกนิกายปกครองดูแลสังฆมณฑลแห่งธรรมยุติกนิกายทั่วประเทศ

ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 4 โครงสร้างโดยภาพรวมทั่วไปเหมือนสมัยรัชกาลที่ 3 คือแบ่งออกเป็นการบริหาร 5 คณะ โดยเพิ่มคณะธรรมยุติกนิกายขึ้นมาอีก 1 คณะแท้จริงนั้น คณะธรรมยุติกนิกายได้ก่อกำเนิดมาในสมัยรัชกาลที่ 3 เพราะขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงผนวชอยู่ทรงได้พระฉายาว่า วชิรญาณโณใน พ.ศ. 2367 ขณะที่ทรงผนวชอยู่นั้นประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เสด็จสวรรคต แต่มิได้มอบเวนราชสมบัติให้แก่ผู้ใดเลย แต่ว่าโบราณราชประเพณีแล้วเจ้าฟ้ามงกุฎ (พระวชิรญาณภิกขุ) เป็นพระราชโอรสซึ่งประสูติแต่พระอัครมเหสี ควรแก่การสืบราชสมบัติสันตติวงศ์ แต่พระวชิรญาณภิกขุไม่ประสงค์จะรับตำแหน่งราชสมบัติ เพราะได้ปรึกษาทางญาติผู้ใหญ่ภายในแล้ว จึงตัดสินใจพระทัยจะผนวชต่อไป

ฉะนั้น พระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่และคณะเสนาบดีจึงมอบถวายพระราชสมบัติแก่กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นรัชกาลที่ 3 ทรงพระนามว่าสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต ใน พ.ศ. 2394 คณะเสนาบดีพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่จึงมอบถวายราชสมบัติแต่พระวชิรญาณภิกขุเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 4

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวชเป็นพระภิกษุอยู่นั้น ทรงได้ศึกษาบาลี จนสอบได้เปรียญ 5 ประโยค ต่อมาทรงเลื่อมใสในข้อวัตรปฏิบัติของพระรามัญ คือพระชายพุทธวิโส ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นพระราชาคณะที่พระสุเมธุนี วัดบวรมงคลหลังจากที่พระองค์ทรงปรึกษาสนทนารธรรมแล้ว ยังพระราชศรัทธาเกิดขึ้นยิ่งนัก จึงให้มีการอุปสมบทในส่วนพระองค์ โดยมีพระสุเมธุนี เป็นพระอุปัชฌาย์ในโบสถ์กลางน้ำ แล้วทรงตั้งธรรมยุติกนิกายอย่างเป็นทางการโดยพระองค์เองเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในครั้งนั้น จึงเป็นที่เจริญอย่างยิ่งของธรรมยุติกนิกาย และทรงตั้งพระมหาเถระ 9 รูป เป็นกรรมการที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเรื่องภายในคณะสงฆ์และในพระราชสมบัติ และในคณะกรรมการธรรมยุติกนิกายในชุดนั้นต่อมาภายหลังเป็นสมเด็จพระราชาคณะ 2 รูป คือ สมเด็จพระ

พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ และสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทโว)

สมัยรัชกาลที่ 5

การจัดโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ได้ทรงปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระอิสริยยศแก่กรมหมื่นบวรรังษีสุนทรียพันธุ์ ขึ้นเป็นกรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ใน พ.ศ. 2432 ทรงปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรม เดิมมีการจัดการสอบที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โปรดให้ย้ายมาที่วัดมหาธาตุฯ ทรงสถาปนา “มหาธาตุวิทยาลัย” ขึ้น ใน พ.ศ. 2422 ต่อมาใน พ.ศ. 2439 มีพระบรมราชโองการประกาศเปลี่ยนนาม “มหาธาตุวิทยาลัย” เป็น “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533, หน้า 3) และใน พ.ศ. 2436 ทรงพระกรุณาโปรดให้ตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วย

การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 มีข้อที่น่าสังเกตคือ คณะรัฐบาลต้องอาศัยคณะสงฆ์โดยเฉพาะคณะสงฆ์ในต่างจังหวัด ช่วยจัดการศึกษาของชาติตามโครงการปฏิรูปการศึกษาให้ทันสมัย ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยนั้น จึงสอดคล้องและสนับสนุนนโยบายรัฐบาล เพราะเมื่อฝ่ายพุทธจักรมีการปกครองคู่กันกับฝ่ายอาณาจักร เหตุผลข้อนี้ปรากฏอยู่ในการประกาศ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ว่า “ด้วยเมื่อรัตนโกสินทร์ศก 117 ได้โปรดให้พระราชาคณะหลายรูปออกไปจัดการศึกษาตามอารามในหัวเมือง และได้อาราธนาพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสที่สมเด็จพระราชาคณะเจ้าคณะใหญ่ให้ทรงรับภาระธุระดำเนินการในฝ่ายสมณะ และได้โปรดให้พระเจ้านั่งยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ ทรงรับหน้าที่อุดหนุนนั้น ในส่วนหน้าที่เจ้าพนักงานฝ่ายฆราวาส ความแจ่มอยู่ในประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง ซึ่งได้ออกเมื่อ ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน ร.ศ. 117 นั้นแล้ว

พระสงฆ์เถระและเจ้าพนักงานในฝ่ายฆราวาส ได้ช่วยกันจัดและอำนวยตามพระราชดำริ ด้วยความสามารถและอุตสาหะอันเป็นที่พอพระราชหฤทัย ได้เห็นผลความเจริญในการเล่าเรียน ตลอดจนความเรียบร้อยในการปกครองสังฆมณฑลขึ้นโดยลำดับมา บัดนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ถึงเวลาอันสมควรจะตั้งเป็นแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้มั่นคงเรียบร้อยแล้วจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้น เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ร.ศ. 121 ความแจ่มอยู่ในพระราชบัญญัตินั้นแล้ว”

ในส่วนสาระสำคัญของพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), หน้า 35-37) ได้วิเคราะห์ไว้ในหนังสือการปกครองคณะสงฆ์ไทยดังต่อไปนี้

1) การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง หมายถึง การปกครองดูแลกิจการคณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ตามมาตรา 4 ที่บัญญัติไว้ ให้เจ้าคณะใหญ่ทั้ง 4 ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่คณะเหนือ เจ้าคณะใหญ่คณะใต้ เจ้าคณะใหญ่คณะกลาง และเจ้าคณะธรรมยุติกนิกายกับพระราชาคณะที่เป็นรองเจ้าคณะทั้ง 4 คณะ ทั้งหมดรวม 8 รูป เป็นมหาเถรสมาคม มีหน้าที่ถวายคำปรึกษาในการพระศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์แต่พระมหากษัตริย์ การประชุมวินิจฉัยคดีในที่ประชุมมหาเถรสมาคมตั้งแต่ 5 รูป ขึ้นไปถือเป็นสิทธิขาด ผู้ใดจะอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปอีกไม่ได้

2) การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 คือ การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคควบขนานไปกับการบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาค กล่าวคือ มีการแบ่งส่วนการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็นสังฆมณฑล มีเจ้าคณะมณฑลที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากพระราชาคณะ เป็นผู้ปกครองดูแล ข้าหลวงเทศาภิบาลผู้ทำหน้าที่ปกครองประชาชน และบริหารราชการแผ่นดินในมณฑลของฝ่ายบ้านเมือง รองเจ้าคณะมณฑลลงมามีเจ้าคณะเมือง ซึ่งก็คือเจ้าคณะแขวงหรืออำเภอ เป็นผู้ปกครองเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ

อนึ่ง ในมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้ว่า “พระราชบัญญัตินี้ไม่เกี่ยวข้องกับนิกายสงฆ์กิจและลัทธิเฉพาะนิกายนั้น ๆ ซึ่งเจ้าคณะหรือสังฆนายกในนิกายนั้นได้เคยมีอำนาจว่ากล่าวบังคับมาแต่ก่อนประการใด ก็ให้คงเป็นไปตามเคยทุกประการ” ข้อความนี้แสดงว่ากฎหมายคณะสงฆ์ฉบับนี้รับรองการแบ่งนิกายของคณะสงฆ์ไทยออกเป็นมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย

จะเห็นได้ว่า การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์มีลักษณะคู่ขนานกับโครงสร้างการบริหารและการปกครองของฝ่ายอาณาจักร

สมัยรัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ พ.ศ. 2453 ทรงโปรดให้ตั้งพระราชพิธีมหาสมณตมาภิเษก ทรงเลื่อนพระอิสริยยศ กรมหลวงวชิรญาณวรโรรส ขึ้นเป็น กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ตำแหน่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า เป็นมหาสังฆปริณายกทั่วพระราชอาณาจักร และเป็นเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติกนิกายด้วย การปกครองคณะสงฆ์ยังคงใช้พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 แต่เป็นอันงดใช้อำนาจจากมหาเถรสมาคม สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ยังคงเรียกประชุมและบัญชากิจการอันจะพึงทำการสงฆ์ในที่ประชุมนั้น ดังข้อความที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายเป็นเชิงอรรถในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ มีความว่า

ในแผ่นดินปรกติขันธ์ โปรดให้ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับบัญชาการคณะสงฆ์โดยทั่วไป การประชุมตามพระราชบัญญัตินี้ก็ชื่อว่า เป็นอันงดชั่วคราวโดยนัย หรือกล่าวอีกโหวทหนึ่งว่า ยังไม่ถึงคราวเรียกประชุมตามพระราชบัญญัติ ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้ายังบัญชาการอยู่ ข้าพเจ้าปรารถนาจะให้

มหาเถรสมาคม คงมียื่นอยู่ด้วยประการหนึ่ง จึงคงเรียกประชุมและบัญชากิจการอันจะพึงทำการกสงฆ์ในที่ประชุมนั้น

รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 พอสรุปได้เป็นลำดับ ดังนี้

1) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ในที่ประชุมมหาเถรสมาคมโดยปกติ ตัวอย่างเช่นที่ทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ในยุคนี้นี้จึงใช้ว่า “พระมหาสมณวินิจฉัย” ไม่ใช่คำว่า “มหาเถรสมาคมวินิจฉัย”

2) เจ้าคณะมณฑลหรือเจ้าคณะภาคในปัจจุบัน

3) เจ้าคณะเมือง หรือเจ้าคณะจังหวัดในปัจจุบัน

4) เจ้าคณะแขวงหรือเจ้าคณะตำบลในปัจจุบัน

5) เจ้าอาวาส

เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2464 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสสิ้นพระชนม์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนา กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ (สมณศักดิ์เสมอพระ-พุทฺธอาจารย์) เป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2464

สมัยรัชกาลที่ 7

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. 2468 ครั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 แล้ว การปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้นี้ไม่มีอะไรที่เปลี่ยนมากเพราะรูปแบบการปกครองคล้ายคลึงในสมัยรัชกาลที่ 6 คือ มีสมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาคณะสงฆ์โดยลำพังพระองค์เอง และมีมหาเถรสมาคมเป็นผู้ให้คำปรึกษา จนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 ในสมัยรัชกาลที่ 8

สมัยรัชกาลที่ 8

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2477 ขณะนั้นยังทรงพระเยาว์ มีพระชนม์เพียง 9 พรรษา การปกครองของไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองฝ่ายอาณาจักรครั้งนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ไปด้วย นั่นคือให้มีรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องกับการปกครองของอาณาจักร จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ขึ้น เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2484 คณะรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 ดังข้อความต่อไปนี้ “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้รับความเห็นชอบของคณะสงฆ์และได้ผ่านสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วโดยราบรื่น ความสำคัญในพระราชบัญญัติก็คือได้จัดการปกครองคณะสงฆ์ให้อนุโลมระบบการปกครองบ้านเมืองเท่าที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, หน้า 19)

กล่าวโดยสรุปแล้ว พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2484 มีโครงสร้างที่มีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประมุขของคณะสงฆ์ โดยที่พระองค์เองไม่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหาร เพราะพระองค์ทรงบัญญัติสังฆานัติโดยผ่านสังฆสภา ทรงบริหารคณะสงฆ์ผ่านสังฆมนตรี และทรงพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ผ่านทางคณะวินัยธร โดยที่องค์การนั้น ๆ มีอำนาจหน้าที่ปกครองที่ต่างกันคือ

1) สังฆสภา เทียบได้กับรัฐสภาของฝ่ายบ้านเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการบัญญัติสังฆานัติหรือระเบียบสำหรับใช้ในการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ ประกอบด้วยสมาชิก 45 รูป เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป เป็นพระคณาจารย์เอกและเป็นพระเปรียญเอกด้วย

2) สังฆมนตรี มีอำนาจหน้าที่ดูเช่นคณะรัฐมนตรีของฝ่ายอาณาจักร คือทำหน้าที่เป็นคณะรัฐบาลบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีสังฆนายก 1 รูป และสังฆมนตรี 9 รูป งานภายในมีหน้าที่รับผิดชอบงานเฉพาะหน้าที่เหมือนกับแต่กระทรวง (พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), หน้า 44) คือ

- (1) องค์การปกครอง
- (2) องค์การศึกษา
- (3) องค์การเผยแผ่
- (4) องค์การสาธารณูปการ

นอกจากนี้ยังมีเจ้าคณะตรวจการในภาคต่าง ๆ ที่กำหนดในสังฆานัติ คือ

- (1) เจ้าคณะตรวจการภาค
- (2) เจ้าคณะจังหวัด
- (3) เจ้าคณะอำเภอ
- (4) เจ้าคณะตำบล
- (5) เจ้าอาวาส

3) คณะวินัยธร คือ ศาลของคณะสงฆ์ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ คณะวินัยธรแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา มีอำนาจหน้าที่เหมือนฝ่ายนิติบัญญัติของอาณาจักรนั่นเอง

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ได้ยุบเลิกมหาเถรสมาคม คือ เจ้าคณะใหญ่ทั้ง 4 รูป และรองเจ้าคณะใหญ่ 4 รูป ดังนั้น ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ซึ่งรวมถึงเจ้าคณะใหญ่ ธรรมยุติกนิกายจึงไม่มีกฎหมายรองรับ โดยวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็เพื่อรวมคณะสงฆ์มหานิกาย และคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายเข้าด้วยกันให้แล้วเสร็จภายในเวลา 8 ปี นับแต่วันประกาศใช้ ดังที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา 6 ว่า “ก่อนที่จะส่งคายนามพระธรรมวินัยให้ครบถ้วน แต่อย่างช้าต้องไม่เกินแปดปีนับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ห้ามมิให้ออกสังฆานัติ กติกาสงฆ์ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชกฎกระทรวงหรือระเบียบใด ที่จะบังคับให้ต้องเปลี่ยนลัทธิที่นิยมนับถือ และปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว”

จากความพยายามในการรวมนิกายทั้ง 2 นิกายเข้าด้วยกันของคณะรัฐบาลนั้น ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะพระเถรานุเถระฝ่ายธรรมยุติกนิกาย จำนวน 22 รูป ได้ลงนามคัดค้านการใช้บทเฉพาะกาลมาตรา 60 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 หลังจากนั้นคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายพยายามให้คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายมีการปกครองกันเอง โดยมีเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติกนิกายเป็นผู้ดูแลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ไม่ขึ้นตรงกับคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย

สมัยรัชกาลปัจจุบัน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลปัจจุบันนี้ เป็นการบริหารตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ว่า “การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2523, หน้า 23) มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้น เป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมาย และพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

ความวุ่นวายทั้งภายในและภายนอกของคณะสงฆ์ และรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง โดยการนำพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งพอประมวลสรุปเนื้อหาสาระได้ดังนี้

1) ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 นั้นหมายถึง การยกเลิกสังฆสภา คณะสังฆมนตรี คณะวินัยธร อำนาจทั้งหมดมอบให้สมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคมใช้แทน

2) สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประมุขของคณะสงฆ์ไทยและเป็นประธานมหาเถรสมาคม และมหาเถรสมาคมนั้น ประกอบด้วยสมเด็จพระราชาคณะจำนวน 8 รูป เป็นโดยตำแหน่ง

โครงสร้างของคณะสงฆ์สองส่วนนี้ เป็นองค์กรบริหารกิจการคณะสงฆ์ทุกด้านเช่นเดียวกับหัวหน้าและรัฐบาลเผด็จการที่รวบรวมอำนาจไว้กับตน (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2527, หน้า 70)

ดังนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นเวลานานถึง 30 ปี จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. 2535 โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐบาลและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก เพราะว่าโครงสร้างบริหารและการปกครองยังอยู่เหมือนเดิม ดังที่ข้อความปรากฏชัดเจนอยู่ในเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ว่า

โดยที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้วสมควรปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช การแต่งตั้งถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของ

มหาเถรสมาคม การปกครอง การสละสมณเพศของคณะสงฆ์และคณะสงฆ์อื่น วัด ศาสนสมบัติกลาง และการดูแลรักษาทรัพย์สินของวัด ตลอดจนปรับปรุงบทบาทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ ปัจจุบัน จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), หน้า 54)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี 21 รูปเหมือนเดิม แต่อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ 2505 คือ

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
 - (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
 - (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
 - (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
 - (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น
- เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

อำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ

- (1) ด้านการปกครอง
- (2) ด้านการศาสนศึกษา
- (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์
- (4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- (5) ด้านการสาธารณูปการ
- (6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ทั้งด้านอำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งมีหน้าที่ในการตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม วางระเบียบมหาเถรสมาคม ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม มีมติมหาเถรสมาคม และออกประกาศมหาเถรสมาคม และด้านอำนาจบริหารของมหาเถรสมาคมมีอำนาจ

หน้าที่บริหาร คือจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และแต่งตั้งถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์ และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคม แต่งตั้งอีกหลายคณะคือ

- คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์
- คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต
- คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม
- คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์
- คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่งสายการปกครอง ดังนี้ (เรื่องเดียวกัน หน้า 61)

- (1) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 1, 2, 3, 13, 14 และ 15
- (2) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 4, 5, 6 และ 7
- (3) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 8, 9, 10, 11 และ 12
- (4) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 16, 17 และ 18
- (5) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายทุกภาค

เขตการปกครองคณะสงฆ์แบ่งตามภาค 18 ภาค ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้
 ภาค 1 มี 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ
 ภาค 2 มี 3 จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสระบุรี
 ภาค 3 มี 4 จังหวัด คือ ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
 ภาค 4 มี 4 จังหวัด คือ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์
 ภาค 5 มี 4 จังหวัด คือ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์
 ภาค 6 มี 5 จังหวัด คือ ลำปาง พะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน
 ภาค 7 มี 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน
 ภาค 8 มี 6 จังหวัด คือ อุตรธานี นongคาย เลย สกลนคร หนองบัวลำภูและบึงกาฬ
 ภาค 9 มี 4 จังหวัด คือ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด

ภาค 10 มี 6 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร ศรีสะเกษ นครพนมและอำนาจเจริญ

ภาค 11 มี 4 จังหวัด คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์

ภาค 12 มี 4 จังหวัด คือ ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก และฉะเชิงเทรา

ภาค 13 มี 4 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ภาค 14 มี 4 จังหวัด คือ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร

ภาค 15 มี 4 จังหวัด คือ ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์

ภาค 16 มี 3 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร

ภาค 17 มี 5 จังหวัด คือ ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ และระนอง

ภาค 18 มี 6 จังหวัด คือ สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

สรุปความ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการบริหารแบบพ่อปกครองลูก ประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกันไม่เลือกชนชั้นวรรณะ โดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโส มีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ ทรงเป็นประธานในการตัดสินวินิจฉัย วางกรอบแนวการปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในรูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว คณะสงฆ์ในยุคนั้น ๆ ก็ยังยึดถือหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบัญญัติ เกณฑ์กำหนดตัดสินให้ดำเนินไปด้วยหลักประชาธิปไตย โดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นมติเอกฉันท์ กล่าวโดยรวมในสมัยพุทธกาลนั้น ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ คือ การบวช พระธรรมวินัย การศึกษา และการเผยแผ่

หลังจากพุทธปรินิพพานมาแล้ว การบริหารกิจการคณะสงฆ์เริ่มต้นด้วยการทำสังคายนา เพื่อรวบรวมพระธรรมวินัยให้เข้าเป็นหมวดหมู่ และมีการตรวจสอบเพื่อความถูกต้องตามหลักธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ เพื่อป้องกันมิให้กระจัดกระจาย ในภายหลังพุทธกาลไม่นาน คณะสงฆ์เริ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมวินัยแตกต่างกันไป จนเกิดความแตกแยกในหมู่คณะสงฆ์ โดยแบ่งแยกรูปแบบการปกครองออกไปเป็นหลายคณะ และอันสืบจากทำสังคายนาครั้งที่ 3 ทำให้ประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนาเผยแผ่ในเมืองไทย เริ่มจากดินแดนอาณาจักรสุวรรณภูมิ สู่อณาจักรกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จวบกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์ไทยยังปฏิบัติตามรูปแบบการปกครองของพระพุทธองค์ ถือตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร การพึ่งอำนาจรัฐน่าจะเป็นการสร้างความคิดดีลึกลับให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาไปตามนานาอารยประเทศ ถึงกระนั้นก็ตาม พระสงฆ์ก็ยังอยู่บนกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกันนั่นเอง

2.3.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี และการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญ และมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบปฏิบัติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นเรื่องหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ฝ่าย คือ

1. การปกครอง
2. การศาสนศึกษา
3. การศึกษาสงเคราะห์
4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
5. การสาธารณูปการ
6. การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานทั้ง 6 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางการคงเป็นไปตามจารีต คือ การปฏิบัติตามจารีตที่มีอยู่

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2539, หน้า 76) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธ ไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธ ควรจะกระจายอำนาจให้มากขึ้น แม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซักเข้าไม่ทันการ และคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็ง เป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการณ์ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำรีเอนจิเนียริงให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาส อันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แบ่งงานคณะสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านการปกครอง

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการโดยแต่งตั้ง ในการปกครองคณะสงฆ์นั้น แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหลักกำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์ และส่วนย่อย ได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่ การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่น ๆ

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโต) (2545, หน้า 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ฝ่ายคือ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (เอกสารอัดสำเนา) ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วนคือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลีและการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

2. ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน

3. ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนธรรม ดำเนินการใน 2 ลักษณะคือเป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

4. ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพ

ต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ ฯลฯ

5. ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่นพระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วน เรียกว่าเงินอุดหนุนบูรณะวัด

6. ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2540, หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ โดยมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ดังนี้

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตปกครองและเจ้าคณะในส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตปกครองได้แก่ เขตปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการปกครองเป็นคณะมหานิกาย เรียกว่า “หน” มี 4 หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุติทั้งหมดเข้าเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง และประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตนเรียกว่า หน มีเจ้าคณะใหญ่ 5 หน คือ

- 1) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
- 2) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ

- 3) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก
- 4) เจ้าคณะใหญ่หนใต้
- 5) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

2. ด้านการศาสนศึกษา

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมา ส่วนมากมักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ทางธรรมมาเป็นอย่างดีตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อน การศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี 2 ประการคือ

- 1) คัมภีร์ธุระ คือ ธุระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน
- 2) วิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วย เรียกรวมเข้าเป็นวิปัสสนากรรมฐาน เป็นส่วนคลุมยอดครั้งพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระสงฆ์ผู้เป็นสาวกได้ประชุมกันทำสังคายนาพระธรรมวินัย เพื่อรวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ได้ตรัสสั่งสอนไว้ ให้เข้าเป็นหมวดหมู่โดยกำหนดจำนวนรวม 84,000 พระธรรมขันธ์ เรียกว่าจัดแบ่งเป็น 3 หมวดคือ

- 1) หมวดพระสูตร มี 21,000 พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระสูตรตันตปิฎก
- 2) หมวดพระวินัย มี 21,000 พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระวินัยปิฎก
- 3) หมวดพระอภิธรรม มี 42,000 พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระอภิธรรมปิฎก

รวมทั้งหมดเรียกว่า พระไตรปิฎก พระไตรปิฎกจึงเป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาสืบต่อมา การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ

- 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามหลักสูตรแบ่งเป็น 3 ชั้นคือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาสเรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งออกเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น 8 ชั้นคือ บาลีประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3-9

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงฯ ประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และฉบับปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2535 มีตั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ในหลักธรรม และหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ มีความประสงค์จะลาสิกขา ก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับ ไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แผนกนักธรรมและแผนกบาลี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักในพระพุทธศาสนา เป็นการจัดศึกษาให้มีการศึกษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และ มหามกุฏราชวิทยาลัยด้วย (มมร.) ด้วย

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการสาธารณศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียน ให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการดังนี้

1) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้นคือ

ชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-3

ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4-6

ชั้นกลาง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ชั้นสูง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

หลักสูตรการสอนจะมี 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 วิชาบังคับ ได้แก่ วิชาประวัติพระพุทธศาสนา ธรรมะ และศาสนพิธี

ประเภทที่ 2 วิชาเลือก แต่ละโรงเรียนจะเลือกตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความพร้อมของโรงเรียน

2) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามให้แก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

2) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) (2540, หน้า 48-49) ได้กล่าวถึง การศึกษา สงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

2) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษาดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

3) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมปมนิสัยเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

4) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2537 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุ สามเณร ให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

4. ด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป ทำให้เป็นที่เผยแผ่หลายต่อสาธารณชน เป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจ ให้มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงต่อพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้นสมดังพระดำริที่พระพุทธองค์ส่งพระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกรับรู้ จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า จรณภิกขเว จาริกं พุทฺชนฺหิตาย พุทฺชนฺสุขาย โลกานุกมฺปายอตถายหิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ (วินย.อา. 1/32/39) แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อ

อนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่พระองค์ประสงค์ว่า 3 ประการคือ

- 1) ภูมิธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน จัดเป็นประโยชน์ขั้นต้น
 - 2) สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือภพหน้า หรือประโยชน์สูงขึ้นไป
 - 3) ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุดคือนิพพาน
- วิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ ในปัจจุบันได้แก่

- 1) การเทศนา
- 2) ปาฐกถาธรรม
- 3) อภิปรายธรรม
- 4) สันทนาธรรม
- 5) การสอนสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
- 6) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ

5. ด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไป หรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด ได้แก่ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานให้เรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัด ถือเป็นกรช่วยเหลือประชาชน กิจการอื่น ๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่ให้การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัด หรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการวัดว่าการสาธารณูปการ ในมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ข้อแรกว่า บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและเป็นกิจการของวัดและคณะสงฆ์ตามกฎหมายอนึ่งงานด้านสาธารณูปการ เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้วจะได้ดังนี้

- 1) ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
- 2) ขอสถาปนาวัดตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
- 3) ขอยกวัดร้างเป็นวัดมีภิกษุจำพรรษา
- 4) ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
- 5) ขอยุบวัดรวมวัด
- 6) การประกันอัคคีภัย วินาศภัย
- 7) การประชุมตรวจการคณะสงฆ์

- 8) การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด
- 9) ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับสาธารณูปการ
- 10) ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
- 11) งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำ เนินกิจการ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยแยกลักษณะมี 4 ประการคือ

1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดและคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบล ห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชน ให้เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่นการพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ สถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนนขุดลอกคูคลอง ก่อสร้างโรงพยาบาลและปลูกต้นไม้ เป็นต้น

4) การเกื้อกูลแก่ประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชน เช่นจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทางด้านไฟไหม้และน้ำท่วมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ยากจน ผู้เจ็บไข้ เป็นต้น

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นเรื่องของบุคคลทุกฝ่ายในวัด ได้แก่เจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร แม่ชี ศิษย์วัด ตลอดจนถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ภายในวัด ต่างก็ต้องมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย และให้สอดคล้องกับกฎหมายอาตราศมาคมที่บัญญัติขึ้น ในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะเกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธที่มีรูปแบบและประวัติอย่างยาวนาน

1) ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ตามแบบพระธรรมวินัยการปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการปกครองครั้งนั้นคือพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรม บัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และ

การพระพุทธศาสนา และทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ของพระสงฆ์ โดยที่พระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี เป็นผู้ช่วยตามที่ทรงโปรดให้ช่วย พร้อมกับพระโมคคัลลานะและพระเถระทั้งหลาย ผู้เป็นสังฆมิตรและสังฆปริณายกเป็นหมู่ ๆ ทรงมอบให้สงฆ์บริหารปกครองกันเพื่อเป็นสมานสังวาสกัน เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และต้องมีมติเป็นเอกฉันท์เป็นสำคัญ

ทัศนชนักปราชญ์เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ ดัง **สุนทร ฤ จังสี** (2530, หน้า 35-60) กล่าวไว้

1. สังคมสงฆ์ มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์เป็นผู้บัญญัติ อย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส และเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ 1 เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ 1 เพื่อข่มผู้ก่อกวน 1 เพื่อสำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก 1 เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดในปัจจุบัน 1 เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต 1 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 1 เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 1 เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม 1 เพื่อถือพระวินัย 1 (สุนทร ฤ จังสี, 2530, หน้า 61)

2. ด้านการบริหาร ในสมัยเมื่อยังมีพระสาวกไม่มาก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพระพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกอุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มมากขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพระพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหารคณะสงฆ์โดยรูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่มีบัญญัติไว้ในพระวินัย แต่ก็มีได้ชัดกับพระวินัย

3. ด้านตุลาการ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนา มีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางราชอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมาวางไว้ เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีพระธรรมวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักร มีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศสำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจถือว่าไม่ผิด

ลักษณะการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

การใช้อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงวางกรอบเพื่อประโยชน์แก่การปกครองจึงทรงบัญญัติไว้ 10 ประการดังนี้ (วิ.มท. 1/39/28-29)

- 1) เพื่อความรับทราบวาติแห่งสงฆ์
- 2) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
- 3) เพื่อช่อมุขบุคคลผู้เกื้อยาก
- 4) เพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- 5) เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดในปัจจุบัน
- 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต
- 7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
- 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
- 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- 10) เพื่อถือตามพระวินัย

การปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ การปกครองคณะสงฆ์จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน การปกครองคณะสงฆ์หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้น ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขให้เรียบร้อย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 มาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชาอาณาจักร ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และถัดมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปภโย), 2540, หน้า 1)

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้ระบุตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทรงตราพระราชบัญญัติสมเด็จพะสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม และสมเด็จพะสังฆราชทรงอยู่ในฐานะที่ผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้

โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานและกรรมการโดยตำแหน่ง

ในการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งแบบแผนการปกครองออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหลักการ กำหนดหน่วยงาน เขตการปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบหมายงาน หรือผู้มอบหมายงานปฏิบัติงาน คณะสงฆ์ และส่วนย่อย ๆ ได้แก่ แบบแผนการกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุม บังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบการปฏิบัติอื่น ๆ

ระเบียบการปฏิบัติปกครองคณะสงฆ์ กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ โดยมีแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค (เรื่องเดียวกัน, หน้า 2)

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลาง รวมอำนาจปกครองและกิจการทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เจ้าคณะส่วนกลางซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตการปกครองได้แก่ เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ ในส่วนกลาง จะแยกส่วนปกครองเป็นคณะนิกายเรียกว่า “หน” มี 4 หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน เรียกว่า หน มีเจ้าคณะหนใหญ่ 5 หน คือ

- 1) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
- 2) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
- 3) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก
- 4) เจ้าคณะใหญ่หนใต้
- 5) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

อำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะหนใหญ่ ในเขตปกครองของตนมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551, หน้า 184)

1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

3) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล จำนวนตำบล และเขตปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายธรรมนูญ ส่วนมาตรา 22 กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควร จะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้น ๆ ด้วยก็ได้

พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่ง เรียกว่าพระสังฆาธิการ เป็นภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิ์ขาดทางคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจเต็มแบบรวมตำแหน่ง ซึ่งนอกเหนือจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังรวมไปถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าคณะและเจ้าอาวาสเป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มกฎหมาย และควบคุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์ด้านการปกครอง

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์มี 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะด้านการปกครองเพียงด้านเดียว

การปกครอง หมายถึง การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดังหมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้คำว่า การปกครอง แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศมหาเถรสมาคม และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง ตลอดถึงการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตน ซึ่งชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย พร้อมทั้งการตรวจตราจัดการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (พระธรรมนูญามุณี (ทองย้อย กิตติทินโน), 2526, หน้า 39-42)

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ เกิดจากความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้น ซึ่งมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำ จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น 3 ทางคือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 นำมาซึ่งความล่าช้าและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นในพ.ศ. 2503 เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ “โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้น เป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

โดยการปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะถ้าพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรตามที่บัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แล้วจะพบว่า อำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งสามส่วนนั้น ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีพระองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี 21 รูปเหมือนเดิม แต่ที่อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ 2505 คือ

- 1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- 2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- 3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- 4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

ภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2505 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท คือ

- 1) การปกครอง
- 2) การศึกษา
- 3) การศึกษาสงเคราะห์
- 4) การเผยแผ่
- 5) การสาธารณูปการ
- 6) การสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานของมหาเถรสมาคม เป็นไปในลักษณะที่ว่า กรรมการทั้งหมดร่วมกันรับผิดชอบงานทั้ง 6 ประเภท โดยไม่มีการแต่งตั้งเป็น “กระทรวง” ให้ชัดเจน แล้วมอบหมายให้กรรมการรูปใดรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็น “รัฐมนตรี” เพื่อกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ และการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ มีอำนาจคือ

1. อำนาจนิติบัญญัติของมหาเถรสมาคม ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภามหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

- 1) ตรากฎหมายมหาเถรสมาคม
- 2) ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม
- 3) วางระเบียบมหาเถรสมาคม
- 4) ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม
- 5) มีมติมหาเถรสมาคม

2. อำนาจบริหารของมหาเถรสมาคม โดยที่อำนาจการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเดิม ได้ตกเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนั้น มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

- 1) จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
- 2) จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
- 3) จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

4) แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์
และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคม
แต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ

- 1) คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์
- 2) คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต
- 3) คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม
- 4) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์
- 5) คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)
- 6) ออกประกาศมหาเถรสมาคม

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่
เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่ง
สายการปกครอง ดังนี้

- 1) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 1, 2, 3,
13, 14, และ 15
- 2) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกายภาค 4, 5, 6
และ 7
- 3) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 8,
9, 10, 11, และ 12
- 4) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค 16, 17,
และ 18
- 5) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย
ทุกภาค และเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย แบ่งตามภาคได้ 18 ภาค ประกอบด้วยจังหวัด
ต่าง ๆ ตั้งแต่ ภาค 1 ถึง ภาค 18 เป็นต้น

ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค เป็นไปตามความในมาตรา 22 ของ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่กำหนดขึ้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะ
ตามลำดับชั้นต่อไปนี้

- 1) เจ้าคณะภาค
- 2) เจ้าคณะจังหวัด
- 3) เจ้าคณะอำเภอ
- 4) เจ้าคณะตำบล
- 5) เจ้าอาวาส

3. อำนาจตุลาการของมหาเถรสมาคม การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์หรือคดีความในคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) การพิจารณาขั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่ภิกษุถูกฟ้องสังกัดอยู่ ถ้าผู้ถูกฟ้องเป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะ ก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

2) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น

3) การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใด ให้เป็นอันถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ออกมาบังคับใช้ได้เป็นประจักษ์พยานอย่างดีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรเพราะการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลได้เชื่อว่าให้การอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะคณะสงฆ์ไม่มีอำนาจลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงและไม่ยอมสละสมณเพศ ทั้งไม่มีอำนาจลงโทษผู้ใส่ความคณะสงฆ์ หากคณะสงฆ์ปล่อยไว้ ย่อมจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จำเป็นต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครองคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ

หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาที่สำคัญสุด กฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด เจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและมีฐานะเป็นผู้แทนวัด ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา 45 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระศาสนาแม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าว จึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน หมวด 5 ว่าด้วยเรื่องของวัดไว้ในมาตราที่ 37-38 มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

3) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาส เข้าไปอยู่อาศัยในวัด

2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ออกไปเสียจากวัด

3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำ ทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่ง โดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

อนึ่ง เพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่างเว้นเลย จึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา 39 ดังนี้

มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ 38 เป็นหน้าที่และอำนาจโดยภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อย ยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีก ส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับ จากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ในรัชกาลที่ 5 และในรัชกาลที่ 8 มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยจนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ปัจจุบัน มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือฉบับ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจน และเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม นำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มากี้อกุลพระธรรมวินัยโดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์ มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) (2546, หน้า 76-77) ดั่งนั้น อาจกล่าวได้ว่า งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่ง กว้างขวางยิ่งใหญ่มาก และละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2540, หน้า 87) ได้กล่าวว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึงงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่

ดั่งนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด ให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) (2538, หน้า 140) ได้กล่าวว่า การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง และการประกาศของมหาเถรสมาคม

ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวังถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า

1. รัฐและมหาเถรสมาคม ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์ เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนาธรรม และสามารถนำหลักศาสนาธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้
2. สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต
3. วัด ควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด และพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน โดยมีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ
4. มหาเถรสมาคม ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

5. พระสงฆ์ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

6. ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับ ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชน ในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพ และเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, อัดสำเนา)

กล่าวโดยสรุป บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์เป็นต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องการทำอย่างต่อเนื่อง

2.6 ข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ในอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

คณะสงฆ์ในอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ปกครองตามลำดับตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์โดยมีเจ้าคณะอำเภอเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองสูงสุด แบ่งเขตการปกครองเป็น 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลนากลาง ตำบลด่านช้าง ตำบลกุดดินจี่ ตำบลฝิ่งแดง ตำบลเก่ากลอย ตำบลโนนเมือง ตำบลอุทัยสวรรค์ ตำบลดงสวรรค์ ตำบลกุดแห่ มีวัดทั้งสิ้น 85 วัด (สถิติสำรวจวัด พ.ศ.2559)

2.6.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอนากลางเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดหนองบัวลำภู ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ห่างจากตัวจังหวัดหนองบัวลำภูประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ 570.7 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 92,534 คน (ข้อมูลสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2558) ความหนาแน่น 161.76 คน/ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอนาดูน (จังหวัดเลย) และอำเภอสุวรรณคูหา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอกุดจับ (จังหวัดอุดรธานี) และ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอศรีบุญเรือง และ อำเภอเอราวัณ (จังหวัดเลย)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอนาวัง

2.6.2 แผนที่อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสารานิยธรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสารานิยธรรม ในการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (2553) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานิยธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสารานิยธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสารานิยธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ กล่าววาจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส บริการด้วยความเต็มใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเมื่อเปรียบเทียบ อายุ และการ ศึกษา ของประชาชนกับความคิดเห็นการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานิยธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกัน

พระมหาเอกรม ฐิตปณฺโญ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลวิจัยพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีข้อเสนอแนะว่า ควรรับใช้ประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหา และความต้องการในท้องถิ่น แสดงความคิดเห็น วิจารณ์การทำงานและร้องทุกข์เรื่องราวต่าง ๆ ได้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเอง และองค์กรอยู่เสมอ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษา อายุ กับ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับ อายุ ไม่พบความแตกต่าง

จรัส ปันธิ (2547) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งนั้น เริ่มตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้าสู่องค์กรจนกระทั่งพ้นจากองค์กรไป ซึ่งการบริหารงานยึดหลักระบบราชการ โดยอาศัยกฎเกณฑ์ ระเบียบบังคับต่าง ๆ มาเป็นพื้นฐานในการบริหารงานบุคคล นอกจากนั้นยังเอาระบบคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารแบบธรรมาภิบาลมาเป็นฐานในการดำเนินงาน ยังได้ยึดหลักแห่งสัจจะธรรม ตามปณิธานและภาชิตประจํามหาวิทยาลัย ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะสร้างบุคลากรทุกฝ่ายให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข มีความรัก ความเมตตา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการเรียนรู้ ฝึกฝนตนเองจนสามารถเป็นที่ยอมรับเคารพนับถือ เป็นผู้สามารถครองตนครองคน และครองงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 ประการของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ เป็นการแสดงความรัก ความเมตตาต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้คำแนะนำชี้แนะในสิ่งที่ดีงาม มีความหวังดี ปราศจากดีต่อกัน ให้ความอนุเคราะห์หรือช่วยเหลือแบ่งปันกันยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ตามกฎ แบบแผน วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ตลอดถึงการมีความคิดเห็นที่เกื้อกูลกัน เป็นไปในทำนองเดียวกัน เมื่อมีข้อสงสัยหรือความไม่ชัดเจนก็นำมาปรึกษาหารือกันตลอดเวลา โดยหลักสาราณียธรรม 6 ประการนั้นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สามารถนำมาประยุกต์ในการบริหารงานบุคคลได้เป็นอย่างดีในทุกๆระดับทั้งระดับผู้บริหารผู้บังคับบัญชาตัวเอง เพื่อร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จและพัฒนาโดยตลอด

นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาใน

แต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หากมีข้อผิดพลาดในการทำงาน ควรแนะนำผู้กระทำผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันที่ถือว่าเป็นผลงานของทุกคน ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ และรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารงานนั้น เป็นการสร้างความสามัคคีปรองดองมีความเมตตาปรารถนาดีต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้คำแนะนำในสิ่งที่ดีงาม ยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ตามระเบียบแบบแผนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ฉะนั้นจึงสมควรให้มีการอบรมจริยธรรมแก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กร เพื่อการปฏิบัติหน้าที่บริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

อารมณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ อายุ การศึกษา และตำแหน่ง กับความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน อายุ และตำแหน่ง ไม่มีความแตกต่างกัน

อุตร ปาณะศรี (2554) บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี เมื่อเปรียบเทียบ พรรษา และวุฒิทางธรรม (นักธรรม) กับบทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า พรรษา ไม่แตกต่างกัน และวุฒิทางธรรม(นักธรรม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย) (2555) การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และ วุฒิการศึกษาบาลี พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน

ศักดิ์ดา ภาคจันทิก (2553) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อเปรียบเทียบ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม กับมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่าโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ยุทธศักดิ์ ภูห่องไสย (2556) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ของข้าราชการในศาลสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค 4 เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ อายุ การศึกษา กับ

ปฏิบัติงานตามหลักสารานีธรรม 6 ของข้าราชการในศาลสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค 4 พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0.05

พระมหาไพฑูรย์ จิตตทนโต (ลุนพันธ์) (2556) ทำการศึกษาเรื่อง การนำหลักสารานีธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรทาง การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อเปรียบเทียบ อายุต่างกันการนำหลักสารานีธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรทาง การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 ส่วนระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

พระพงษ์พัฒน์ ธีรปญโญ (คิดโสตา) (2556) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักสารานีธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ อาชีพ การบริหารงานตามหลักสารานีธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอายุ ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานของพระสังฆาธิการ

พระมหาอานนท์ อานนโท (2552, หน้า 83-85) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิษฐานธรรม 7 พบว่า ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรโดยส่วนมากแล้วได้นำหลักภิกขุอธิษฐานธรรม 7 ไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ที่มาก โดยพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตปกครองเป็นประจำและยังมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำชุมชน พร้อมกันนี้ยังมีการประเมินผล ให้ความสำคัญกับการประชุมโดยสละเวลามาเข้าร่วมประชุม มีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่ มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทำคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติ ทำความเข้าใจในการบริหารงานตามจารีตพระพุทธศาสนา มีการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยให้ความรู้ถึงประโยชน์ของธรรมชาติ ทั้งนี้ยังส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์ภายในเขตปกครองให้เป็นลานธรรม เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านธรรมะ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรมและส่งผลให้เกิดทัศนคติใหม่ ๆ ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมาก

ทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรมประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกัน

พระรณตล นาคสุวณโณ (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิกิจการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ

พระธวัชชัย จารุธมโม (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พระภิกษุสามเณร และประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร และประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพ อายุพรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษาสายสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอดจนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชน แตกต่างกัน มีความคิดเห็น ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระครูพิศาลถิรธรรม (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการ

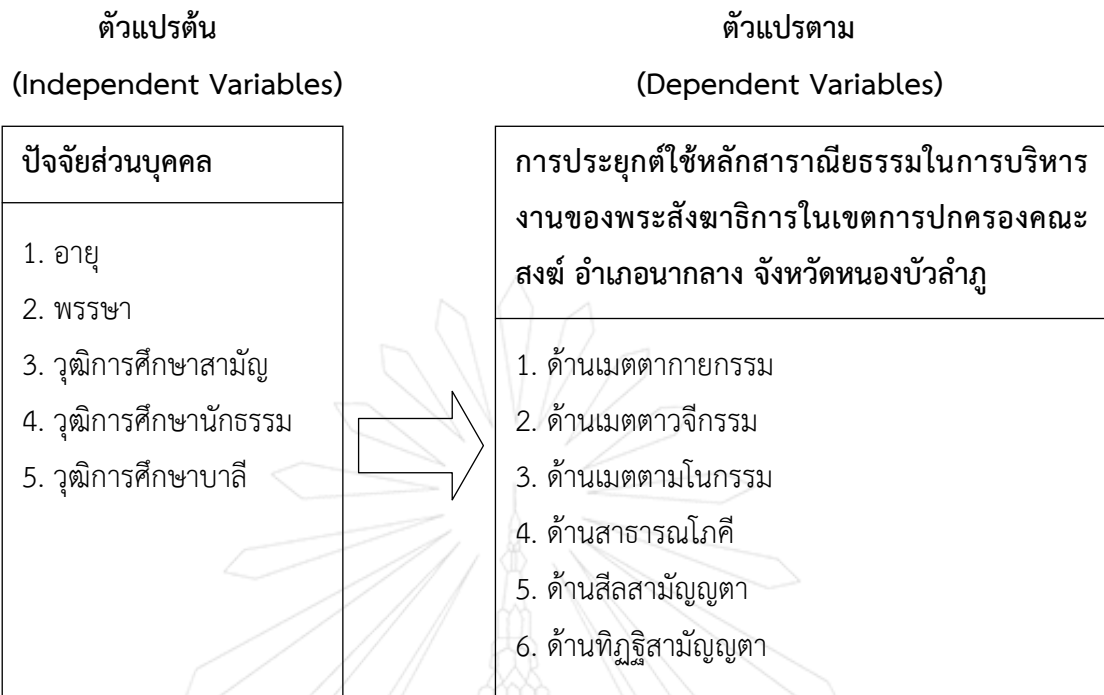
สาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแพร่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง

พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร การศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของพระสังฆาธิการ 6 ด้าน คือ การปกครองการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ, พรรษา, การศึกษาสามัญ, การศึกษาทางธรรมและตำแหน่งที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ปฏิบัติตามกฎหมายหาเถรสมาคม และถูกต้องตามพระธรรมวินัยพระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาวัด ชุมชน สังคมและประเทศ ให้มีเจริญก้าวหน้าในหลักพระสัทธรรมคำสอน

2.8 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ (มีนุสรณ์)** (2553) มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

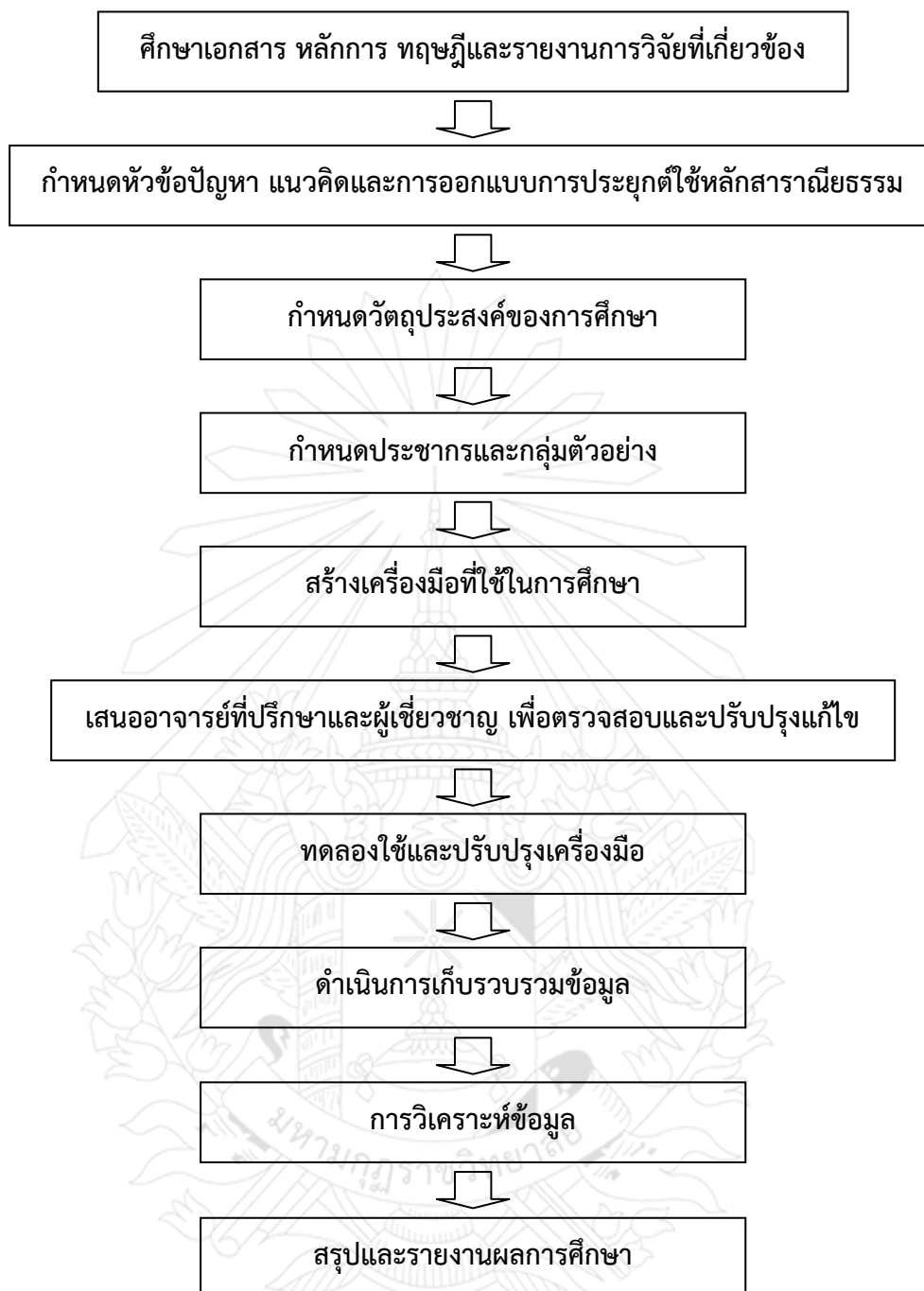
การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เป็นการศึกษาแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยการสังเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.1.2 กำหนดหัวข้อปัญหา แนวคิดและการออกแบบการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม
- 3.1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 3.1.4 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.1.5 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.1.6 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
- 3.1.7 ทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือ
- 3.1.8 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.1.9 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.1.10 สรุปและรายงานผลการศึกษา

แผนภูมิที่ 3.1 ขั้นตอนการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของ
พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวน 9 ตำบล จำนวน 384 รูปซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบง่าย (Simple Random Sampling)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวน 9 ตำบล นำมาหากกลุ่มตัวอย่างตามสูตร โดยการคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) **กัลยา วานิชย์บัญชา** (2548, หน้า 19) จะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด จำนวน 196 รูป ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากให้ครบตามขนาดที่กำหนดไว้ ตัวอย่างดังรายละเอียดตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

ตำบล	จำนวน/รูป
1. ตำบลนากลาง	15
2. ตำบลด่านช้าง	20
3. ตำบลกุดดินจี่	33
4. ตำบลฝั่งแดง	21
5. ตำบลเก่ากลอย	23
6. ตำบลโนนเมือง	21
7. ตำบลอุทัยสวรรค์	22
8. ตำบลดงสวรรค์	19
9. ตำบลกุดแห่	22
รวม	196

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 5 รูป ดังนี้

1. พระครูเจติยาภิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอนากลาง
2. พระครูปฐมถาวรวัตร รองเจ้าคณะอำเภอนากลาง

3. พระครูพิชัยมงคลธรรม เจ้าคณะตำบลด่านช้าง
4. พระครูศรีปัญญาวิสิฐ เจ้าคณะตำบลกุดดินจี่
5. พระครูสุวรรณวิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลนากลาง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

3.3.1.1 ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามมีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี

ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102)

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านเมตตากายกรรม 2) ด้านเมตตาวจีกรรม 3) ด้านเมตตามโนกรรม 4) ด้านสาธารณโภคี 5) ด้านศีลสามัญญตา 6) ด้านทิวฐิสามัญญตา

3.1.1.2 ลักษณะของเครื่องมือสำหรับแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.4 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

3.4.1 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

1) ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามจำนวน 30 ข้อ โดยกำหนดด้านละ 5 ข้อ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีใช้ประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น

6. หากพบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มประชากรเป้าหมายต่อไป

2) ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่

1) รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2) ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

3) ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

4) พระนิทัศน์ ธีรปณฺโญ, ดร.

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง

5) ดร.พูลสวัสดิ์ นาทองคำ

ตำแหน่งปัจจุบัน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ
จังหวัดกาฬสินธุ์

หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

2. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูปจากพระสงฆ์ในอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู แล้วนำมาตรวจคะแนนหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .978

3. แบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.4.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

1) ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์ลักษณะข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ

3. สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

2) ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 5 รูป

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อความ (Index of Congruence : IOC)

3. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อทำหนังสือขออนุญาตเจ้าคณะอำเภอนากลางเก็บข้อมูลพระสงฆ์ ในเขตการปกครองอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 9 ตำบล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ไปยังเจ้าคณะอำเภอนากลางเพื่อขออนุญาตลงพื้นที่แจกแบบสอบถามการวิจัยให้กับพระสงฆ์ จำนวน 9 ตำบล

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาทำการตรวจสอบความถูกต้อง

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 5 รูป ได้แก่

- 1) พระครูเจติยาภิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอนากลาง
- 2) พระครูปฐมถาวรวัตร รองเจ้าคณะอำเภอนากลาง
- 3) พระครูพิชัยมงคลธรรม เจ้าคณะตำบลด่านช้าง
- 4) พระครูศรีปัญญาวิสิฐ เจ้าคณะตำบลกุดดินจี่
- 5) พระครูสุวรรณวีระวัฒน์ เจ้าคณะตำบลนากลาง

2. ทำการนัดหมายวันเพื่อสัมภาษณ์

3. ทำการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วและลงรหัสแล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยดำเนินการดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

1) วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่

2) วิเคราะห์ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 162)

- 4.51-5.00 หมายถึง มีความประยุกต์ใช้อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 3.51-4.50 หมายถึง มีความประยุกต์ใช้อยู่ในระดับ มาก
- 2.51-3.50 หมายถึง มีความประยุกต์ใช้อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง มีความประยุกต์ใช้อยู่ในระดับ น้อย
- 1.00-1.50 หมายถึง มีความประยุกต์ใช้อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

วิธีการวิจัยคุณภาพ

- 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
- 2) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) มาทำการปรับแก้ไขเพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป
- 4) ขอนั่งสื่อกจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อเรียนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์
- 5) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้

3.7.1 สถิติบรรยาย

- 3.7.1.1 ความถี่
- 3.7.1.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
- 3.7.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.7.2 สถิติทดสอบสมมติฐาน

3.7.2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffé

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. การหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{x \times 100}{n}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ

X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation; S.D.)

$$S.D = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx$ = ผลรวมคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

4. สถิติทดสอบสมมติฐาน

4.1 สถิติ t-test Independent Samples

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left(\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \right) \left(\frac{n_1 - n_2}{n_1 n_2} \right)}}$$

เมื่อ t = ค่าสถิติใช้ในการเปรียบเทียบค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

\bar{X}_1, \bar{X}_2 = คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 = จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

S_1^2, S_2^2 = ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ

4.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F = ค่าสถิติใช้ในการเปรียบเทียบค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ (F-test) เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

5. การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามแต่ละข้อ

$$IOC = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหา
หรือระหว่างข้อของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

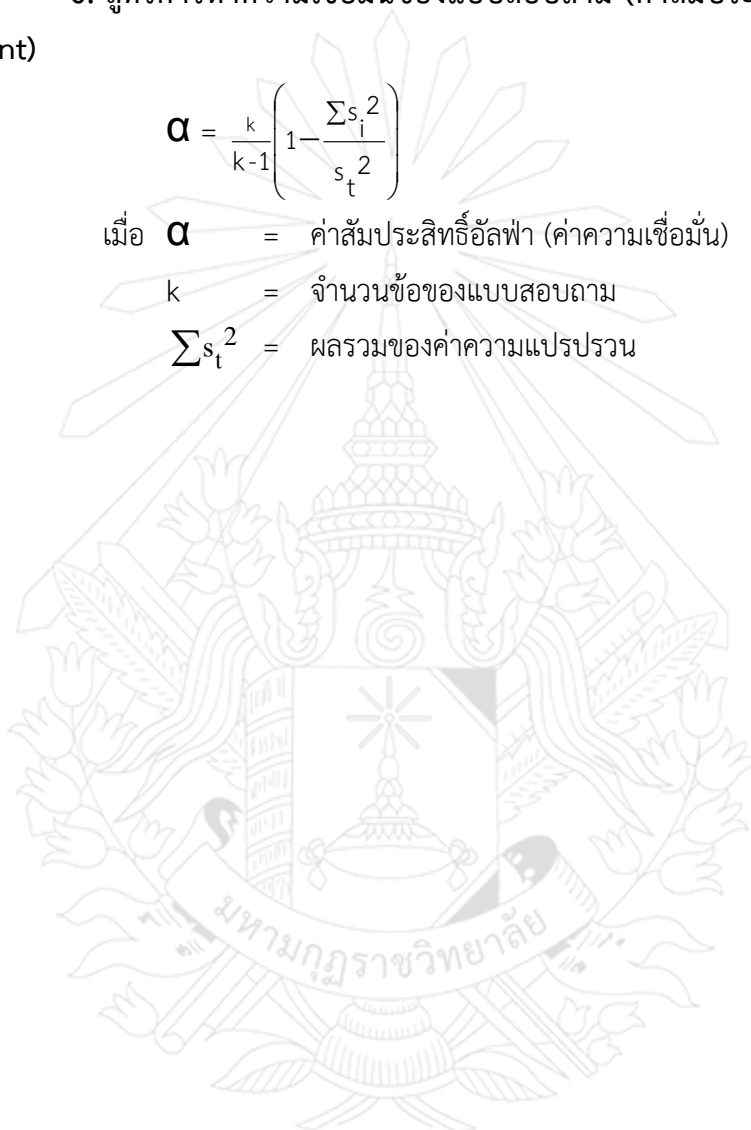
6. สูตรการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ; α -Coefficient)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (ค่าความเชื่อมั่น)

k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum s_t^2$ = ผลรวมของค่าความแปรปรวน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
df	แทน	ค่าความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสอง (Mean Square)
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบ F-test
P-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
Scheffe'	แทน	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติโดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าความคิดเห็นของเบสท์ (Best) (ประกอบ กรรณสูตร, 2542, หน้า 108) ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.00-1.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมมาใช้น้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.51-2.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมมาใช้น้อย
คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.51-3.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมมาใช้นปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.51-4.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมมาใช้มาก

คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.51-5.00 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมมาใช้มากที่สุด

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่พระสงฆ์ในการเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 384 รูปนำมาหากลุ่มตัวอย่างตามสูตร โดยการคำนวณตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด จำนวน 196 รูป ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้านและรายข้อ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่า F (F-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least /significant Differern)

ตอนที่ 4 รวบรวมปัญหา อุปสรรค ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตอนที่ 5 รวบรวมผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตอนที่ 6 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

4.3 ผลการการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ พรรษาวุฒิ การศึกษามีวุฒิมหาวิทยาลัย การศึกษานักธรรม วุฒิมหาวิทยาลัยทางบาลี แสดงจำนวนความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถามผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

(n = 196)		
อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	1.5
31 - 35 ปี	25	12.4
36 - 40 ปี	13	6.5
41 - 50 ปี	53	26.4
51 - 55 ปี	30	14.9
56 - 60 ปี	25	12.4
61 ปีขึ้นไป	47	24.0
รวม	196	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปีจำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.4 รองลงมาคืออายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 47 คิดเป็นร้อยละ 24.0 มีอายุ 51-55 ปี จำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.9 มีอายุ 31-35 ปี และ 56-60 ปี จำนวน 25 คิดเป็นร้อยละ 12.4 มีอายุ 36-40 ปี จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.5 อายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพรรษา

(n = 196)

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	28.4
6 - 10 พรรษา	49	24.4
11 - 15 พรรษา	39	19.4
16 - 20 พรรษา	34	16.9
21 พรรษา ขึ้นไป	17	8.5
รวม	196	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.4 รองลงมา มีพรรษา 6-10 พรรษา จำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.4 พรรษา 11-15 พรรษา จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.4 พรรษา 16-20 พรรษา จำนวน 34 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.9 พรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 17 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.5

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

(n = 196)

วุฒิการศึกษาสามัญ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	64	31.8
มัธยมศึกษา	92	45.8
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	19.7.5
รวม	196	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า วุฒิการศึกษาสามัญ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับมัธยมศึกษา จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมา ประถมศึกษา จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.8 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 40 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7.5

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม (n = 196)

วุฒิการศึกษานักธรรม	จำนวน	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	27	13.4
นักธรรมชั้นโท	86	42.8
นักธรรมชั้นเอก	69	34.3
ไม่มี	14	7.0
รวม	196	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่า วุฒิการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีนักธรรมชั้นโท มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมา นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 69 คิดเป็นร้อยละ 34.3 นักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 27 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.4 และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.0

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี (n = 196)

วุฒิการศึกษาทางบาลี	จำนวน	ร้อยละ
เปรียญธรรม 1 - 2 - 3 ประโยค	107	53.2
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	8.5
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.5
ไม่มี	63	31.5
รวม	196	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่า วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 107 รูป คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมามีเปรียญธรรม 4-6 ประโยค มีจำนวน 17 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.5 เปรียญธรรม 7-9 ประโยค มีจำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.5 และไม่มีเปรียญธรรม จำนวน 63 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.5

ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม

(n = 196)

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. ด้านเมตตาทายกรรม	4.05	0.68	4	มาก
2. ด้านเมตตาวิจิตรกรรม	4.22	0.60	1	มาก
3. ด้านเมตตาโมกกรรม	4.07	0.66	3	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	4.05	0.65	5	มาก
5. ด้านศีลสามัญญตา	4.04	0.59	6	มาก
6. ด้านทิวฐิสามัญญตา	4.10	0.67	2	มาก
รวม	4.09	0.58	-	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเมตตาวิจิตรกรรม ด้านทิวฐิสามัญญตา ด้านเมตตาโมกกรรม ด้านเมตตาทายกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านศีลสามัญญตา

ระดับการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาเป็นรายข้อและในภาพรวม

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตากายกรรม

ด้านเมตตากายกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใต้บังคับบัญชาและบริการประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพ	4.07	0.82	2	มาก
2. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร ทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม	4.01	0.71	4	มาก
3. พระสังฆาธิการให้การต้อนรับเมื่อมีผู้มาติดต่องานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส	3.88	0.91	5	มาก
4. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ตามความสามารถด้วยความเต็มใจ	4.05	0.83	3	มาก
5. พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา	4.24	0.84	1	มาก
รวม	4.05	0.68	-	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมด้านเมตตากายกรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาพระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใต้บังคับบัญชาและบริการประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพพระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ตามความสามารถด้วยความเต็มใจพระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมพระสังฆาธิการให้การต้อนรับเมื่อมีผู้มาติดต่องานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม

(n = 196)

ด้านเมตตาวชิกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการพูดแนะนำให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี	4.29	0.73	2	มาก
2. พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำสุภาพ	4.37	0.67	1	มาก
3. พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์	4.12	0.83	5	มาก
4. พระสังฆาธิการกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพต่อผู้มารับบริการด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน	4.14	0.74	4	มาก
5. พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับคำแนะนำ หรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบ	4.18	0.76	3	มาก
รวม	4.22	0.60	-	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมด้านเมตตาวชิกรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำสุภาพพระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการพูดแนะนำให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความหวังดีพระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับคำแนะนำ หรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบพระสังฆาธิการกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพต่อผู้มารับบริการด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียมกันพระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม

(n = 196)

ด้านเมตตามโนกรรม	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. พระสังฆาธิการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมี อหยาศัยไมตรีจิตดีเยี่ยมแถมแจ่มใส	4.07	0.81	3	มาก
2. พระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่อ งานคณะสงฆ์	3.91	0.83	5	มาก
3. พระสังฆาธิการคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวัด และเพื่อ ประโยชน์ของส่วนรวม	4.22	0.76	1	มาก
4. พระสังฆาธิการทำหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้อง และเป็น ธรรมต่อผู้ได้บังคับบัญชา	4.21	0.75	2	มาก
5. พระสังฆาธิการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้บังคับ บัญชาด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ	3.96	0.83	4	มาก
รวม	4.07	0.66	-	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมด้านเมตตามโนกรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวัดและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมพระสังฆาธิการทำหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรมต่อผู้ได้บังคับบัญชาพระสังฆาธิการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมีอหยาศัยไมตรีจิตดีเยี่ยมแถมแจ่มใสพระสังฆาธิการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยไมตรีจิตมิตรภาพพระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่องานคณะสงฆ์

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี (n = 196)

ด้านสาธารณโภคี	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน	4.09	0.77	3	มาก
2. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ	3.94	0.86	4	มาก
3. พระสังฆาธิการให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมพอสมควร	4.14	0.76	2	มาก
4. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยยึดประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	3.90	0.83	5	มาก
5. พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็นธรรมแก่วัดและผู้ใต้บังคับบัญชา	4.17	0.83	1	มาก
รวม	4.05	0.65	-	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสาธารณโภคีในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็นธรรมแก่วัดและผู้ใต้บังคับบัญชาพระสังฆาธิการให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมพอสมควร พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบพระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยยึดประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา (n = 196)

ด้านศีลสามัญญตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม	4.20	0.72	1	มาก
2. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์	4.03	0.72	2	มาก
3. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน	3.97	0.79	5	มาก
4. พระสังฆาธิการพึงพอใจในการรักษาระเบียบวินัย และข้อบังคับของส่วนรวม	4.02	0.80	3	มาก
5. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้ความช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม	3.98	0.75	4	มาก
รวม	4.04	0.59	-	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านศีลสามัญญตาในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ พระสังฆาธิการพึงพอใจในการรักษาระเบียบวินัย และข้อบังคับของส่วนรวม พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้ความช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสัมมัญญาตา (n = 196)

ด้านทฤษฎีสัมมัญญาตา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	ระดับ
1. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา	4.24	0.82	1	มาก
2. พระสังฆาธิการรู้จักปรับความคิดเห็นของตน และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้	3.98	0.81	5	มาก
3. พระสังฆาธิการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	4.10	0.75	3	มาก
4. เมื่อปฏิบัติงานเกิดปัญหา พระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น	4.18	0.81	2	มาก
5. พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน	4.01	0.78	4	มาก
รวม	4.10	0.67	-	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านทฤษฎีสัมมัญญาตาในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานเกิดปัญหา พระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น พระสังฆาธิการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน พระสังฆาธิการรู้จักปรับความคิดเห็นของตนและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.622	6	0.437	1.323	0.249
ภายในกลุ่ม	62.439	189	0.330		
รวม	65.060	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.20	0.35	มาก
31 - 35 ปี	25	3.91	0.78	มาก
36 - 40 ปี	13	4.32	0.59	มาก
41 - 50 ปี	53	4.08	0.58	มาก
51 - 55 ปี	30	4.02	0.68	มาก
56 - 60 ปี	25	4.01	0.63	มาก
61 ปีขึ้นไป	47	4.11	0.75	มาก
รวม	196	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.16 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.891	6	0.649	1.438	0.202
ภายในกลุ่ม	85.259	189	0.451		
รวม	89.150	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.17 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.40	0.00	มาก
31 - 35 ปี	25	4.28	0.51	มาก
36 - 40 ปี	13	4.65	0.39	มาก
41 - 50 ปี	53	4.28	0.60	มาก
51 - 55 ปี	30	4.27	0.61	มาก
56 - 60 ปี	25	3.97	0.64	มาก
61 ปีขึ้นไป	47	4.16	0.57	มาก
รวม	196	4.22	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.17 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.18 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	6.491	6	1.082	3.262	0.04*
ภายในกลุ่ม	62.675	189	0.332		
รวม	69.166	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อพิจารณารายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe' ไม่พบรายคู่ที่แตกต่าง

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.40	0.00	มาก
31 - 35 ปี	25	4.19	0.63	มาก
36 - 40 ปี	13	4.32	0.63	มาก
41 - 50 ปี	53	4.03	0.57	มาก
51 - 55 ปี	30	4.11	0.65	มาก
56 - 60 ปี	25	3.98	0.73	มาก
61 ปีขึ้นไป	47	4.06	0.74	มาก
รวม	196	4.07	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.19 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.20 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.878	6	0.480	1.111	0.357
ภายในกลุ่ม	81.595	189	0.432		
รวม	84.472	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.40	0.00	มาก
31 - 35 ปี	25	4.01	0.72	มาก
36 - 40 ปี	13	4.35	0.65	มาก
41 - 50 ปี	53	4.09	0.62	มาก
51 - 55 ปี	30	4.10	0.63	มาก
56 - 60 ปี	25	3.89	0.72	มาก
61 ปีขึ้นไป	47	4.03	0.63	มาก
รวม	196	4.05	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.20 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.342	6	0.557	1.317	0.252
ภายในกลุ่ม	79.948	189	0.423		
รวม	83.290	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.80	0.35	มาก
31 - 35 ปี	25	4.25	0.57	มาก
36 - 40 ปี	13	4.28	0.49	มาก
41 - 50 ปี	53	4.05	0.50	มาก
51 - 55 ปี	30	4.17	0.59	มาก
56 - 60 ปี	25	3.85	0.75	มาก
61 ปีขึ้นไป	47	3.88	0.59	มาก
รวม	196	4.04	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.23 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.24 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4.638	6	0.350	0.779	0.587
ภายในกลุ่ม	62.931	189	0.333		
รวม	67.570	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.25 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 30 ปี	3	3.93	0.46	มาก
31 - 35 ปี	25	3.96	0.75	มาก
36 - 40 ปี	13	4.28	0.68	มาก
41 - 50 ปี	53	4.20	0.61	มาก
51 - 55 ปี	30	4.18	0.66	มาก
56 - 60 ปี	25	4.08	0.77	มาก
61 ปีขึ้นไป	47	4.00	0.64	มาก
รวม	196	4.10	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.25 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.101	6	0.350	0.779	0.587
ภายในกลุ่ม	84.896	189	0.449		
รวม	86.997	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.26 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.27 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามพรรษา

การนำหลัก สาราณียธรรมไปใช้	พรรษา										แปล ผล
	ต่ำกว่า 5 พรรษา (n = 57)	6 - 10 พรรษา (n = 49)		11 - 15 พรรษา (n = 39)		16 - 20 พรรษา (n = 34)		21 พรรษา ขึ้นไป (n = 17)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านเมตตากายกรรม	4.11	0.67	4.00	0.72	3.98	0.69	4.05	0.69	4.15	0.52	มาก
2. ด้านเมตตาวจีกรรม	4.24	0.67	4.24	0.67	4.18	0.60	4.22	0.66	4.08	0.56	มาก
3. ด้านเมตตามโนกรรม	4.07	0.66	4.09	0.65	4.09	0.70	4.03	0.65	4.09	0.67	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	4.18	0.56	4.10	0.70	3.92	0.64	3.99	0.70	3.88	0.70	มาก
5. ด้านศีลสามัญญตา	4.07	0.55	4.10	0.62	3.98	0.59	3.97	0.63	4.04	0.57	มาก
6. ด้านทิวฐิสามัญญตา	4.13	0.62	4.20	0.74	3.96	0.70	4.06	0.66	4.16	0.55	มาก
รวม	4.14	0.53	4.12	0.63	4.02	0.60	4.05	0.62	4.07	0.50	มาก

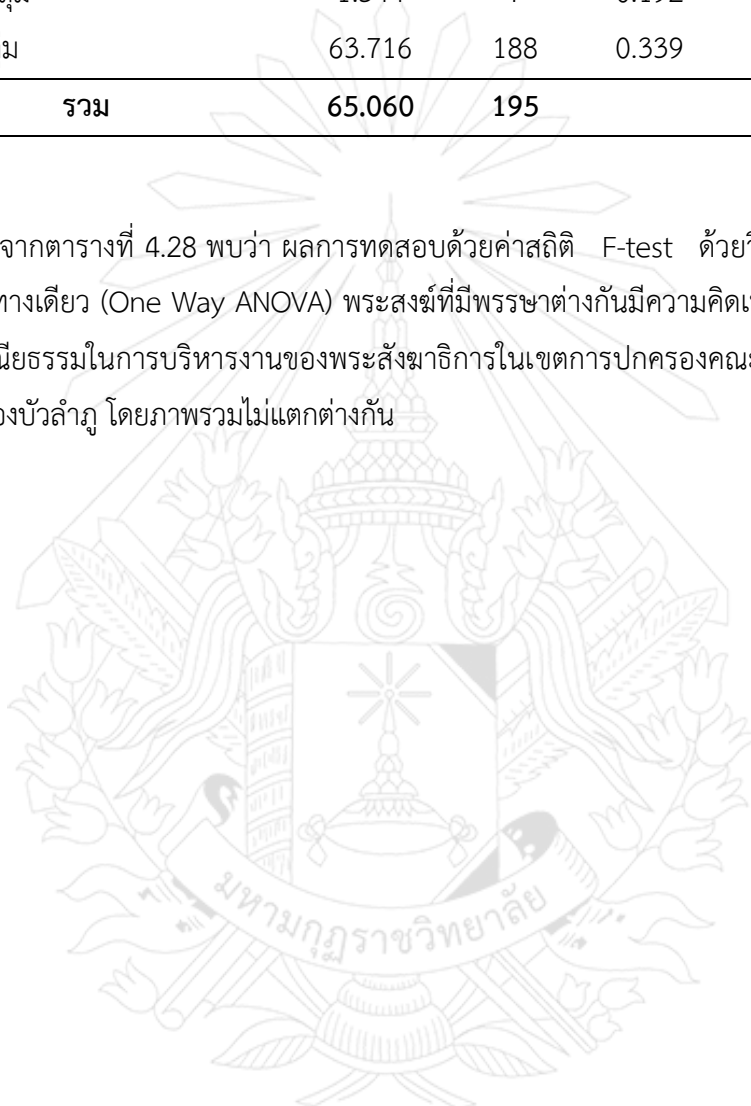
จากตารางที่ 4.27 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีพระราชาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.344	7	0.192	0.567	0.782
ภายในกลุ่ม	63.716	188	0.339		
รวม	65.060	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพระราชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.29 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	4.11	0.67	มาก
6 - 10 พรรษา	49	4.00	0.72	มาก
11 - 15 พรรษา	39	3.98	0.69	มาก
16 - 20 พรรษา	34	4.05	0.69	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	17	4.15	0.52	มาก
รวม	196	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.29 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.319	7	0.188	0.403	0.899
ภายในกลุ่ม	87.831	188	0.467		
รวม	89.150	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	4.24	0.67	มาก
6 - 10 พรรษา	49	4.24	0.67	มาก
11 - 15 พรรษา	39	4.18	0.60	มาก
16 - 20 พรรษา	34	4.22	0.66	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	17	4.08	0.56	มาก
รวม	196	4.22	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.31 พบว่าการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.800	7	0.257	0.718	0.657
ภายในกลุ่ม	67.366	188	0.358		
รวม	69.166	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.32 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.33 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	4.07	0.66	มาก
6 - 10 พรรษา	49	4.09	0.65	มาก
11 - 15 พรรษา	39	4.09	0.70	มาก
16 - 20 พรรษา	34	4.03	0.65	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	17	4.09	0.67	มาก
รวม	196	4.07	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.33 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.702	7	0.100	0.225	0.979
ภายในกลุ่ม	83.770	188	0.446		
รวม	84.472	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	4.18	0.56	มาก
6 - 10 พรรษา	49	4.10	0.70	มาก
11 - 15 พรรษา	39	3.92	0.64	มาก
16 - 20 พรรษา	34	3.99	0.70	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	17	3.88	0.70	มาก
รวม	196	4.05	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.35 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.36 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.911	7	0.559	1.323	0.241
ภายในกลุ่ม	79.378	188	0.422		
รวม	83.290	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	4.07	0.55	มาก
6 - 10 พรรษา	49	4.10	0.62	มาก
11 - 15 พรรษา	39	3.98	0.59	มาก
16 - 20 พรรษา	34	3.97	0.63	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	17	4.04	0.57	มาก
รวม	196	4.04	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.37 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.435	7	0.348	1.004	0.430
ภายในกลุ่ม	65.135	188	0.346		
รวม	67.570	188			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.39 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามพรรษา

พรรษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	57	4.13	0.62	มาก
6 - 10 พรรษา	49	4.20	0.74	มาก
11 - 15 พรรษา	39	3.96	0.70	มาก
16 - 20 พรรษา	34	4.06	0.66	มาก
21 พรรษา ขึ้นไป	17	4.16	0.55	มาก
รวม	196	4.10	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.39 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามพรรษา อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.40 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ที่มีพรรษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.090	7	0.441	0.989	0.441
ภายในกลุ่ม	83.907	188	0.446		
รวม	86.997	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.40 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.41 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

การนำหลักสารานุกรมไปใช้	วุฒิการศึกษาสามัญ						แปลผล
	ประถมศึกษา (n = 64)		มัธยมศึกษา (n = 92)		ปริญญาตรี (n = 40)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านเมตตาทกาศยกรรม	3.99	0.78	4.08	0.66	4.07	0.53	มาก
2. ด้านเมตตาวชิกรรม	4.16	0.68	4.25	0.55	4.25	0.55	มาก
3. ด้านเมตตามโนกรรม	3.85	0.68	4.16	0.65	4.24	0.55	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	3.90	0.67	4.12	0.66	4.12	0.60	มาก
5. ด้านศีลสามัญญตา	3.93	0.62	4.09	0.59	4.09	0.52	มาก
6. ด้านทิวฐิสามัญญตา	3.99	0.67	4.16	0.69	4.17	0.61	มาก
รวม	3.97	0.62	4.14	0.57	4.16	0.49	มาก

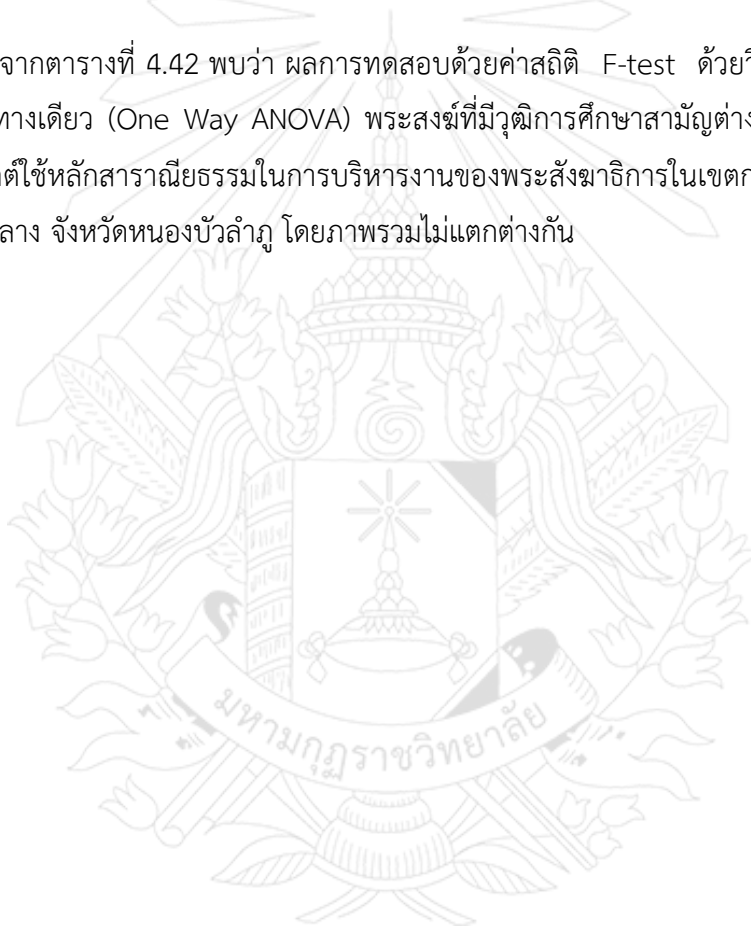
จากตารางที่ 4.41 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อพฤติกรรมการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.42 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.318	2	0.659	1.995	0.139
ภายในกลุ่ม	63.742	193	0.330		
รวม	65.060	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.42 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.43 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ประถมศึกษา	64	3.99	0.78	มาก
มัธยมศึกษา	92	4.08	0.66	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	4.07	0.53	มาก
รวม	196	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.43 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.44 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.339	2	0.170	0.369	0.692
ภายในกลุ่ม	88.811	193	0.460		
รวม	89.150	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.44 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.45 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ประถมศึกษา	64	4.16	0.68	มาก
มัธยมศึกษา	92	4.25	0.55	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	4.25	0.55	มาก
รวม	196	4.22	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.45 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.46 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.342	2	0.171	0.480	0.619
ภายในกลุ่ม	68.824	193	0.357		
รวม	69.166	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.46 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.47 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ประถมศึกษา	64	3.85	0.68	มาก
มัธยมศึกษา	92	4.16	0.65	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	4.24	0.55	มาก
รวม	196	4.07	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.47 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.48 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4.819	2	2.410	5.838	0.003*
ภายในกลุ่ม	79.653	193	0.413		
รวม	84.472	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.48 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ 0.05 จึงได้พิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe'

ตารางที่ 4.49 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลัก
 สาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์
 อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการ
 ศึกษาสามัญ เป็นรายคู่ตามวิธีการ Scsheff'e

วุฒิการศึกษาสามัญ	\bar{X}	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	ปริญญาตรีขึ้นไป
ประถมศึกษา	3.85	-	0.015*	0.014*
มัธยมศึกษา	4.16	-	-	0.822
ปริญญาตรีขึ้นไป	4.24	-	-	-

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.49 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้
 หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง
 จังหวัดหนองบัวลำภู วุฒิการศึกษาสามัญ กับ ด้านเมตตามโนกรรม พบแตกต่างกันรายคู่ มีจำนวน 2 คู่
 ได้แก่ คู่ที่ 1 ประถมศึกษา กับ มัธยมศึกษา และคู่ที่ 2 ได้แก่ ประถมศึกษา กับปริญญาตรีขึ้นไป
 นอกนั้นไม่พบรายคู่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ประถมศึกษา	64	3.90	0.67	มาก
มัธยมศึกษา	92	4.12	0.66	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	4.12	0.60	มาก
รวม	196	4.05	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.50 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.51 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคิ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.022	2	1.011	2.401	0.093
ภายในกลุ่ม	81.268	193	0.421		
รวม	83.290	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.51 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคิ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ประถมศึกษา	64	3.93	0.62	มาก
มัธยมศึกษา	92	4.09	0.59	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	4.09	0.52	มาก
รวม	196	4.04	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.52 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.056	2	0.528	1.532	0.219
ภายในกลุ่ม	66.513	193	0.345		
รวม	67.570	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.53 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ประถมศึกษา	64	3.99	0.67	มาก
มัธยมศึกษา	92	4.16	0.69	มาก
ปริญญาตรีขึ้นไป	40	4.17	0.61	มาก
รวม	196	4.10	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.54 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.225	2	0.613	1.379	0.254
ภายในกลุ่ม	85.771	193	0.444		
รวม	86.997	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.55 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

การนำหลัก สาราณียธรรมไปใช้	วุฒิการศึกษานักธรรม								แปลผล
	นักธรรม ชั้นตรี (n = 3)		นักธรรม ชั้นโท (n = 25)		นักธรรม ชั้นเอก (n = 13)		ไม่มี (n = 53)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
	1. ด้านเมตตาทายกรรม	4.04	0.65	3.93	0.71	4.27	0.56	3.77	
2. ด้านเมตตาเวจีกรรม	4.30	0.49	4.13	0.67	4.35	0.52	3.97	0.53	มาก
3. ด้านเมตตาโมกกรรม	3.97	0.62	4.06	0.72	4.21	0.57	3.73	0.64	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	4.09	0.61	3.94	0.73	4.21	0.54	3.80	0.59	มาก
5. ด้านศีลสามัญญุต	4.07	0.51	3.98	0.63	4.17	0.54	3.73	0.53	มาก
6. ด้านทิวฐิสามัญญุต	4.12	0.64	4.04	0.75	4.21	0.56	3.93	0.68	มาก
รวม	4.10	0.52	4.01	0.65	4.24	0.47	3.82	0.57	มาก

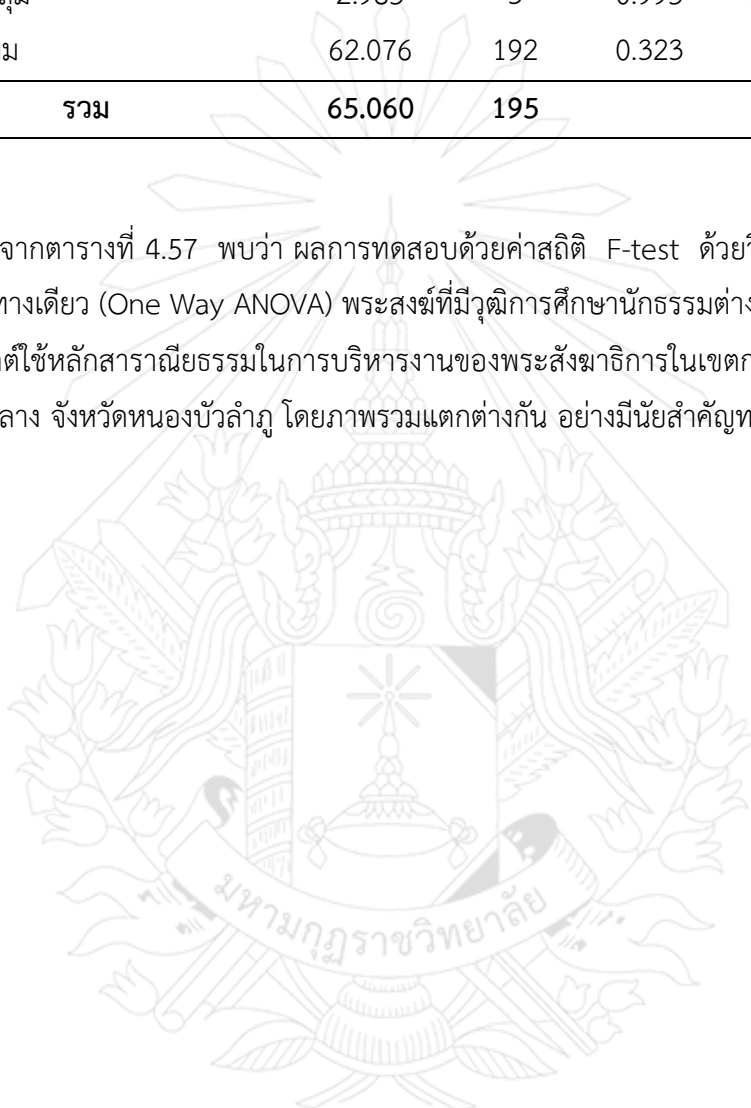
จากตารางที่ 4.56 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.57 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.985	3	0.995	3.077	0.029*
ภายในกลุ่ม	62.076	192	0.323		
รวม	65.060	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.57 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นตรี	27	4.04	0.65	มาก
นักธรรมชั้นโท	86	3.93	0.71	มาก
นักธรรมชั้นเอก	69	4.27	0.56	มาก
ไม่มี	14	3.77	0.78	-
รวม	196	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.58 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.59 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	5.661	3	1.887	4.340	0.006*
ภายในกลุ่ม	83.489	192	0.435		
รวม	89.150	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.59 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้พิจารณาสรุปด้วยวิธีของ Scheffe'

ตารางที่ 4.60 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลัก
 สาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์
 อำเภอนากลาง ด้านเมตตากายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม เป็นรายคู่
 ตามวิธีการ Scsheff'e

วุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก
นักธรรมชั้นตรี	4.04	-	0.899	0.684
นักธรรมชั้นโท	3.93		-	0.019*
นักธรรมชั้นเอก	4.27			-
ไม่มี	3.77			-

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.60 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้
 หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง
 จังหวัดหนองบัวลำภู วุฒิการศึกษานักธรรม กับ ด้านเมตตากายกรรม แตกต่างกัน พบว่ามีรายคู่
 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ นักธรรมชั้นโท กับ นักธรรมชั้นเอก นอกนั้นไม่พบรายคู่ที่แตกต่าง

ตารางที่ 4.61 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นตรี	27	4.30	0.49	มาก
นักธรรมชั้นโท	86	4.13	0.67	มาก
นักธรรมชั้นเอก	69	4.35	0.52	มาก
ไม่มี	14	3.97	0.53	-
รวม	196	4.22	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.61 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.62 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.875	3	0.958	2.775	0.043*
ภายในกลุ่ม	66.292	192	0.345		
รวม	69.166	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.62 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม แตกต่างกัน แต่เพื่อพิจารณารายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe ไม่พบรายคู่ที่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.63 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นตรี	27	3.97	0.62	มาก
นักธรรมชั้นโท	86	4.06	0.75	มาก
นักธรรมชั้นเอก	69	4.21	0.57	มาก
ไม่มี	14	3.73	0.64	-
รวม	196	4.07	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.63 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.64 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.241	3	1.080	2.553	0.057
ภายในกลุ่ม	81.232	192	0.423		
รวม	84.472	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.64 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.65 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นตรี	27	4.09	0.61	มาก
นักธรรมชั้นโท	86	3.94	0.73	มาก
นักธรรมชั้นเอก	69	4.21	0.54	มาก
ไม่มี	14	3.80	0.59	-
รวม	196	4.06	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.65 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.66 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.746	3	1.249	3.014	0.031*
ภายในกลุ่ม	79.544	192	0.414		
รวม	83.290	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.66 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาโดยใช้วิธีของ Scheffe' พบว่าไม่มีรายคู่ใดมีความแตกต่าง

ตารางที่ 4.67 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นตรี	27	4.07	0.51	มาก
นักธรรมชั้นโท	86	3.98	0.63	มาก
นักธรรมชั้นเอก	69	4.17	0.54	มาก
ไม่มี	14	3.73	0.53	-
รวม	196	4.04	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.67 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.68 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.829	3	0.943	2.796	0.041*
ภายในกลุ่ม	64.741	192	0.337		
รวม	67.570	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.68 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาโดยใช้วิธีของ Scheffe' พบว่าไม่มีรายคู่ใดมีความแตกต่าง

ตารางที่ 4.69 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม

วุฒิการศึกษานักธรรม	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
นักธรรมชั้นตรี	27	4.12	0.64	มาก
นักธรรมชั้นโท	86	4.04	0.75	มาก
นักธรรมชั้นเอก	69	4.21	0.56	มาก
ไม่มี	14	3.93	0.68	-
รวม	196	4.10	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.69 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.70 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.501	3	0.5000	1.123	0.341
ภายในกลุ่ม	85.495	192	0.445		
รวม	86.997	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.70 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.71 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

การนำหลักสาราณียธรรมไปใช้	วุฒิการศึกษาทางบาลี								แปลผล
	ป.ธ. 1-2 - 3		ป.ธ. 4 - 6		ป.ธ. 7 - 9		ไม่มี		
	(n = 107)		(n = 17)		(n = 9)		(n = 63)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านเมตตาทกกายกรรม	3.99	0.68	4.04	0.69	4.53	0.48	4.09	0.67	มาก
2. ด้านเมตตาวจีกรรม	4.18	0.64	4.12	0.47	4.22	0.63	4.32	0.54	มาก
3. ด้านเมตตามโนกรรม	4.03	0.68	3.99	0.57	4.42	0.60	4.12	0.65	มาก
4. ด้านสาธารณโภคี	3.98	0.70	4.08	0.52	4.29	0.50	4.12	0.62	มาก
5. ด้านศีลสามัญญตา	3.99	0.60	3.95	0.50	4.09	0.69	4.15	0.57	มาก
6. ด้านทิวฐีสามัญญตา	4.04	0.72	4.01	0.57	4.24	0.50	4.22	0.62	มาก
รวม	4.03	0.61	4.03	0.48	4.30	0.47	4.17	0.55	มาก

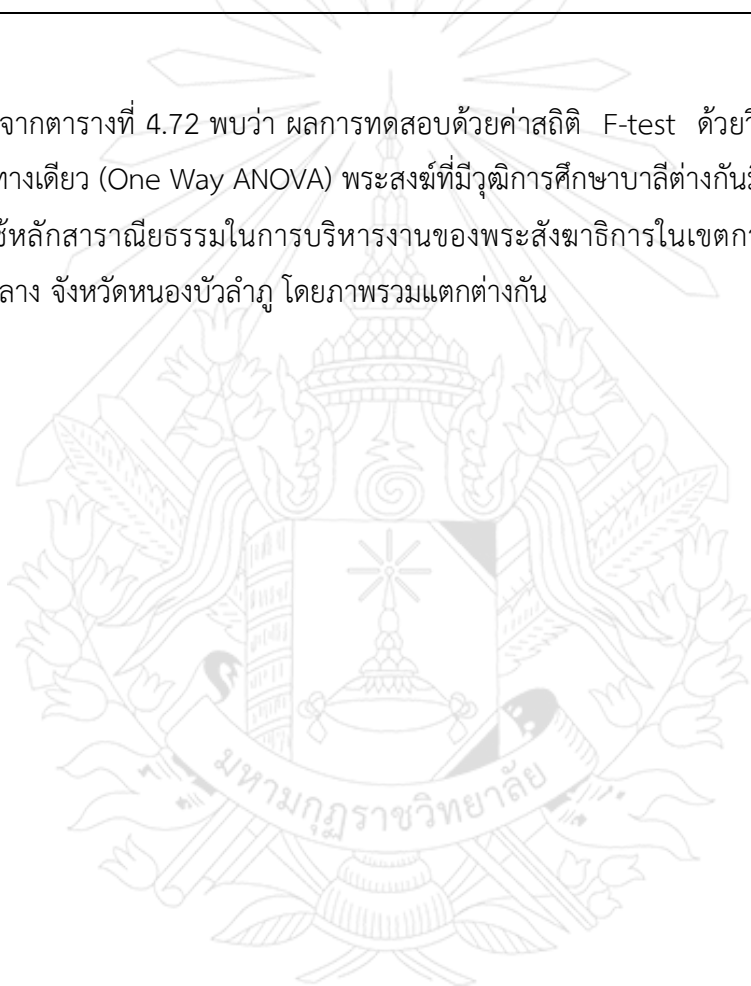
จากตารางที่ 4.71 พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลีอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4.72 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.161	3	0.387	1.163	0.325
ภายในกลุ่ม	63.900	192	0.333		
รวม	65.060	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.72 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.73 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

วุฒิการศึกษาทางบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค	107	3.99	0.68	มาก
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	4.04	0.69	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.53	0.48	มาก
ไม่มี	63	4.09	0.67	มาก
รวม	196	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.73 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.74 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.563	3	0.854	1.895	0.132
ภายในกลุ่ม	86.587	192	0.451		
รวม	89.150	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.74 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาทายกรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.75 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

วุฒิการศึกษาทางบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค	107	4.18	0.64	มาก
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	4.12	0.47	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.22	0.63	มาก
ไม่มี	63	4.32	0.54	-
รวม	196	4.22	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.75 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.76 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	0.969	3	0.323	0.909	0.437
ภายในกลุ่ม	68.197	192	0.355		
รวม	69.166	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.76 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวชิกรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.77 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

วุฒิการศึกษาทางบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค	107	4.03	0.68	มาก
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	3.99	0.57	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.42	0.60	มาก
ไม่มี	63	4.12	0.65	-
รวม	196	4.07	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.77 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.78 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.544	3	0.515	1.192	0.314
ภายในกลุ่ม	82.928	192	0.432		
รวม	84.472	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.78 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.79 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

วุฒิการศึกษาทางบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค	107	3.98	0.70	มาก
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	4.08	0.52	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.29	0.50	มาก
ไม่มี	63	4.12	0.62	-
รวม	196	4.05	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.79 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.80 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.350	3	0.450	1.055	0.370
ภายในกลุ่ม	81.939	192	0.427		
รวม	83.290	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.80 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.81 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

วุฒิการศึกษาทางบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค	107	3.99	0.60	มาก
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	3.95	0.50	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.09	0.69	มาก
ไม่มี	63	4.15	0.57	-
รวม	196	4.04	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.81 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.82 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.160	3	0.387	1.118	0.343
ภายในกลุ่ม	66.409	192	0.346		
รวม	67.570	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.82 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.83 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

วุฒิการศึกษาทางบาลี	n	\bar{X}	S.D.	ระดับ
เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค	107	4.04	0.72	มาก
เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค	17	4.01	0.57	มาก
เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	9	4.24	0.50	มาก
ไม่มี	63	4.22	0.62	มาก
รวม	196	4.10	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.83 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.84 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.534	3	0.511	1.149	0.331
ภายในกลุ่ม	85.463	192	0.445		
รวม	86.997	195			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.84 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทฤษฎีสามัญญตา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.85 สรุปโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-5

สมมติฐานที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig	ผลการทดสอบ	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	อายุ	การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ	1.323	0.249	-	✓
2.	พรรษา	การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ	0.567	0.782	-	✓
3.	วุฒิการศึกษา สามัญ	การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ	1.995	0.139	-	✓
4.	วุฒิการศึกษา นักธรรม	การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ	3.077	0.029	✓	
5.	วุฒิการศึกษา บาลี	การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ	1.163	0.325	-	✓

จากตารางที่ 4.85 พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตารางดังนี้

1. เมตตากายกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในด้านเมตตากายกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.86

ตารางที่ 4.86 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตากายกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องในการช่วยเหลือเกื้อกูลพระสงฆ์ และสามเณรที่เป็นลูกวัด	พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง ต้องมากกว่าความถูกต้องในการช่วยเหลือ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พระสงฆ์ และสามเณรที่เป็นลูกวัด
พระสังฆาธิการไม่ให้ความเอื้อเฟื้อต่อพระสงฆ์และสามเณรที่เป็นลูกวัด	พระสังฆาธิการควรให้ความเอื้อเฟื้อต่อพระสงฆ์และสามเณรด้วยความตั้งใจปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างดียิ่งโดยไม่เลือกปฏิบัติ
พระสังฆาธิการไม่ทำหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เสมอต้นเสมอปลาย	พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เสมอต้นเสมอปลาย

2. เมตตาวจิกกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในด้านเมตตาวจิกกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.87

ตารางที่ 4.87 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตาวจิกกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
บางครั้งไม่รักษาคำพูดอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการเป็นพระผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการไม่ค่อยระมัดระวังเรื่องสัมมาวาจาในการให้คำปรึกษาแก่ผู้น้อย	ควรรักษาคำพูดมีสัจจะพูดจริงทำจริงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ควรใช้สัมมาวาจาในการให้คำปรึกษา
การเข้าหาพระสังฆาธิการบางครั้งใช้วาจารุนแรงเกินไปทำให้พระสงฆ์ สามเณรหรือแม้แต่ประชาชนที่จะเข้าหาเกิดความกลัวไม่กล้าเข้าหา	ควรใช้วาจาสุภาพอ่อนหวานให้คำแนะนำตักเตือนกันด้วยจิตที่เมตตาเพื่อจะได้เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับพุทธบริษัททั้ง 4

3. เมตตามโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในด้านเมตตามโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.88

ตารางที่ 4.88 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเมตตามโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการไม่ค่อยไตร่ตรองพิจารณา ตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อผิดพลาดในการทำงานคิดค้นแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้งานนั้น ๆ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	ควรหมั่นใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณาตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อผิดพลาดในการทำงาน คิดค้นแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้งานนั้น ๆ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.88 (ต่อ)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบางครั้งขาดเมตตาปรารถนาดีต่อพุทธบริษัททั้ง 4	พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ด้วยความเสมอภาค
พระสังฆาธิการไม่ค่อยระลึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบในด้านใดบ้าง จนทำให้การบริหารงาน คณะสงฆ์เกิดการละลาย	พระสังฆาธิการควรระลึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบในด้านใดบ้างเพื่อจะได้ให้การบริหารงานคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4. สาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบต่อ)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในด้านสาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบต่อ) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.89

ตารางที่ 4.89 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านสาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบต่อ)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการขาดการเอาใจใส่ในการจัดอบรมพระสงฆ์ สามเณรลูกวัด	พระสังฆาธิการควรเอาใจใส่ในการจัดอบรมพระสงฆ์ สามเณรลูกวัดให้รู้บทบาทหน้าที่ของตน
พระสังฆาธิการขาดการแบ่งปันเอาใจใส่ช่วยเหลือแก้ปัญหาของพระสงฆ์ สามเณร	ควรสร้างความรัก ความเมตตาในการแบ่งปันเอาใจใส่ช่วยเหลือแก้ปัญหาของพระสงฆ์ สามเณรลูกวัด
บางครั้งไม่แบ่งปันสิ่งของประโยชน์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้ทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน	ควรมองทุกคนอย่างเสมอภาคเพื่อจะได้แบ่งปันสิ่งของประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

5. สีสสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านสีสสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.90

ตารางที่ 4.90 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านศีลสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
บางครั้งพระสังฆาธิการขาดการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์ สามเณรซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีงามภายในวัดและนอกวัด	พระสังฆาธิการควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์ สามเณรเพื่อจะได้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม
พระสังฆาธิการขาดการอบรมศีลธรรมจริยธรรมอันดีแก่พระสงฆ์ สามเณร ในการจะนำไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชน	พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมการอบรมศีลธรรมจริยธรรมอันดีแก่พระสงฆ์ สามเณร ในการจะนำไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชน
พระสังฆาธิการขาดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน	พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนนโยบายในการพัฒนาวัด

6. ทิฏฐิสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในด้านทิฏฐิสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.91

ตารางที่ 4.91 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านทิฏฐิสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการขาดการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	พระสังฆาธิการควรเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะตลอดถึงองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ
พระสังฆาธิการขาดการเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสหธรรมิก	พระสังฆาธิการควรให้การเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสหธรรมิกรวมถึงคำแนะนำจากหลายฝ่าย

ตารางที่ 4.91 (ต่อ)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคมทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการปกครองไม่ได้ผลเท่าที่ควร	พระสังฆาธิการควรแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน

รวบรวมผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู การสัมภาษณ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” นี้ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 3 ตอน คือ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษา รวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งสรุปจากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 5 รูป ต่อไปนี้

1. พระครูเจติยาภิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอนากลาง
2. พระครูปทุมถาวรวัตร รองเจ้าคณะอำเภอนากลาง
3. พระครูพิชัยมงคลธรรม เจ้าคณะตำบลด่านช้าง
4. พระครูศรีปัญญาวิสิฐ เจ้าคณะตำบลกุดดินจี่
5. พระครูสุวรรณวิริวัฒน์ เจ้าคณะตำบลนากลาง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.1 เมตตาทายกรรม (เกี่ยวกับการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตาท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ตามพรบ.การบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงทุกส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติเพื่อความเป็นธรรมในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ควรเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมในทุกวันนี้มีมาก

เหลือล้น เราในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณควรกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ (พระครูปฐมภุมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ชื่อสัตย์ต่อหน้าที่ด้วยความจริงใจซึ่งในปัจจุบันเราจะเห็นปัญหาในเรื่องของเงินทอง วัด ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอันมากคือพระสังฆาธิการเพราะได้รับเงินอุดหนุนวัด อยากให้พิจารณาดูให้ดีเสียก่อนแล้วค่อยตัดสินใจลงนามเอกสาร (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) อย่างกรณีเรื่องของการปฏิสังขรณ์ต้อนรับแม่แต่พระผู้ใหญ่หรือประชาชนก็ตามควรมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีกิริยาท่าทางที่สุภาพอ่อนน้อม ทักทายด้วยความจริงใจ (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรวางตัวให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ซึ่งในพระธรรมวินัยก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนอยู่แล้ว (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

1.2 เมตตาวจีกรรม (เกี่ยวกับการกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรมีวาจาที่สุภาพ แนะนำให้คำปรึกษาด้วยการพูดจาไพเราะเพิ่มขึ้น เพราะเราอยู่ในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) อีกทั้งเรื่องของการมีมนุษยสัมพันธ์ก็ให้เกิดขึ้นในทิศทางที่ดี เพราะอย่างกรณีนโยบายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐกับกรมการศาสนาในการกำหนดร่วมพัฒนาประเทศภายใต้ (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน ในการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม ถ้าขาดการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแล้วการดำเนินงานจะขาดความสำเร็จ (พระครูปฐมภุมถาวรวัตร ให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) การพูดจาก็ควรพูดจาด้วยเหตุด้วยผลไม่ใช่ถือแต่อัตตา (ตัวกู ของกู) ไม่ฟังใครทั้งสิ้น ที่จริงสมควรจะรับฟังความเห็นตั้งแต่สามแฉกน้อยด้วยซ้ำ (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ที่สำคัญจะกระทำการใดก็แล้วแต่ซึ่งในบางครั้งผู้ร่วมงานกับเราอาจจะกระทำในสิ่งที่ผิดพลาดก็ควรแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) และที่สำคัญเรื่องของการประชาสัมพันธ์ควรพึงระลึกอยู่เสมอ เพราะชาติบ้านเมืองกำลังแตกแยก การโน้มน้าวหรือการแสดงธรรมอบรมประชาชนควรทำตัวให้เป็นกลางเพื่องานคณะสงฆ์และเพื่อความสงบของงานแห่งพระศาสนา (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

1.3 เมตตามโนกรรม (เกี่ยวกับตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรบริหารงานด้วยความมีจิตใจที่ซื่อสัตย์ สุจริต โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องเงินที่เข้ามาวัดยิ่งควรบริหารให้ดี เพราะเงินคือวัตถุนามาสที่พระพุทธเจ้าบัญญัติให้ระมัดระวังเรื่องนี้ดี ๆ (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ให้ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายฆราวาส ในการมาเสนอแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการระดมความคิดในการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ที่หลากหลาย (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) จะได้ทำให้เกิดความสบายใจไร้ข้อตำหนิจากประชาชน อย่างกรณีที่ว่า วางแผนดีมีชัยเกินครึ่ง (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ที่สำคัญการบริหารงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) พระสังฆาธิการบางครั้งความโลภเข้าครอบงำใช้หน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน การขอเลื่อนสมณศักดิ์ก็มีการช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ (พระครูสุวรรณวิริวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

1.4 สาธารณโภคี (เกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบอันประกอบด้วยความถูกต้องท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า พระสังฆาธิการควรให้การสนับสนุนการทำงานตามความเหมาะสม เป็นธรรมแก่ทุกส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือแม้แต่เรื่องของการจัดสรรส่งเสริมเรื่องของการศึกษาก็เช่นกันไม่ว่าการศึกษาสงฆ์ การศึกษาของนักเรียนตามสถานศึกษา ก็ควรให้ตามสมควรที่ตนจะให้ได้ (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) เพราะเป็นเรื่องของความเสียสละด้วย เรื่องของการแบ่งปันด้วย เป็นน้ำจืดน้ำใจด้วย (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ควรจัดหาให้เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ภายในวัด นอกวัด การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีได้มีอยู่ในการร่วมปฏิบัติงาน (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ที่สำคัญพระสังฆาธิการควรมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) นอกจากนี้เรื่องของการกำลังใจในการทำงานก็มีส่วนสำคัญพระสังฆาธิการควรชมเชยผู้ปฏิบัติหน้าที่ในบางครั้งครา เพื่อให้เกิดแรงบัลดาลใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข (พระครูสุวรรณวิริวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

1.5 สีสสามัญญตา (เกี่ยวกับความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาระเบียบวินัยตามกฎของมหาเถรสมาคม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ(พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16

กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ไม่เลือกปฏิบัติ บริหารงานด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยปราศจากอคติ (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) เคารพในสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของผู้ร่วมงานอย่างจริงใจ (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นตัวอย่างที่ดีให้เกิดความเชื่อใจต่อทุกหน่วยงาน (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) และที่สำคัญไม่หลงอำนาจ ไม่ใช้อำนาจข่มขู่ผู้ร่วมงาน เพื่อให้ประสิทธิผลของงานให้ได้มากที่สุด (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

1.6 ทิฏฐิสามัญญตา (เกี่ยวกับการมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ท่านมีความคิดเห็นว่อย่างไร) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

พระสังฆาธิการควรมีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การขจัดซึ่งปัญหา ซึ่งในบางครั้งเรื่องของการทำงานอาจจะผิดพลาดเนื่องด้วยการตัดสินใจที่ขาดการมีส่วนร่วมจากหลายหน่วยงาน (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ต้องพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรมที่แต่ละคนเข้ามาทำหน้าที่ในการพัฒนาศาสนาให้แผ่ขยายด้วยดี (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) มีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์ (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) เมื่อมีปัญหาควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) พระสังฆาธิการไม่ควรสร้างความขัดแย้ง ควรสร้างความเข้าใจอันดีแก่ผู้ร่วมงานในทุกส่วน (พระครูสุวรรณวิวัฒน์พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. เมตตาทายกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา)

พระสังฆาธิการควรคิดดี การมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกันเพราะในทุกวันนี้เรื่องของความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญมาก (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ให้มีความรักและเมตตาสงสารต่อมวลมนุษยชาติอย่างเสมอภาคต่อกัน (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา

12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ไม่อิจฉาริษา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาทมุ่งร้ายต่อผู้อื่น (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) สร้างบรรยากาศในการทำงานด้วยร่มรื่น รักษาน้ำจิตน้ำใจกัน (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรรู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อผู้อื่นอยู่เสมอ(พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560

2. เมตตาวชิกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา)

พระสังฆาธิการควรมีการกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยความปรารถนาดีด้วยใจจริง (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ไม่กล่าวตำหนิติเตียนหรือให้ร้ายแก่ใครในทางที่เสียหาย (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างกันก็ใช้วิธีการเจรจาปรึกษากันเพื่อหาข้อยุติด้วยความจริงใจและสุจริตใจ (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ให้มีการส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันดีและเป็นเครื่องให้ระลึกถึงกันในทางที่ดีทางหนึ่งทั้งหน่วยงานวัดและนอกวัด (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) โดยเฉพาะเรื่องของการพูดจาในยามที่หน่วยงานใดหรือในงานคณะสงฆ์ที่ทำงานเกิดความผิดพลาดต้องไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังควรให้คำแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

3. เมตตาเมโนกรรม (ตั้งเมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา)

พระสังฆาธิการควรมีการกระทำทางใจที่ประกอบด้วยความปรารถนาดี (พระครูเจติยาภิวัฒน์ ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) มีการกระทำที่ไม่แสดงออกในลักษณะหน้าไหว้หลังหลอก (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัจมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ที่สำคัญไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันและกันทั้งหน่วยงานสงฆ์หรือหน่วยงานรัฐก็ตาม (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

4. สาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ)

พระสังฆาธิการควรแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาให้ครบทุกคน หรือพิจารณาความจำเป็นของแต่ละบุคคลอย่างทั่วถึง (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น.

เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)ในการอยู่ร่วมกันนั้น ประการสำคัญเรื่องของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จำเป็นที่ พระสังฆาธิการจะต้องดูแลให้ทั่วถึง (พระครูพุ่มถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ในบางครั้งพระสังฆาธิการอาจจะลืมนหน้าที่หลักของตน หรือลืมนว่าตนบวชเพื่ออะไร “บวชเพื่อลาภ ยศ สุข สรรเสริญ หรือ บวชเพื่อหาทางหลุดพ้น” (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) การจะได้เป็นพระถึงขั้นพระสังฆาธิการนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องศึกษาเล่าเรียนพากเพียร ปฏิบัติเคร่งครัดวินัยมาพอสมควร และที่สำคัญเมื่อได้เป็นมาแล้วสิ่งที่มาเรื่องของลาภสักการะ เมื่อเราได้มาแล้วจะบริหารจัดการอย่างไรจะได้เป็นการเกื้อกูลสัตว์โลก (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ซึ่งในบางครั้งพระสังฆาธิการอาจมองเอาเฉพาะตัวตนเป็นหลักด้วยโดนกิเลสของความโลภเข้าครอบงำ แต่การทำหน้าที่ของพระ ประการสำคัญคือต้องลด ละ เลิก กิเลส ตัณหาทั้งปวง (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560)

5. สีสสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)

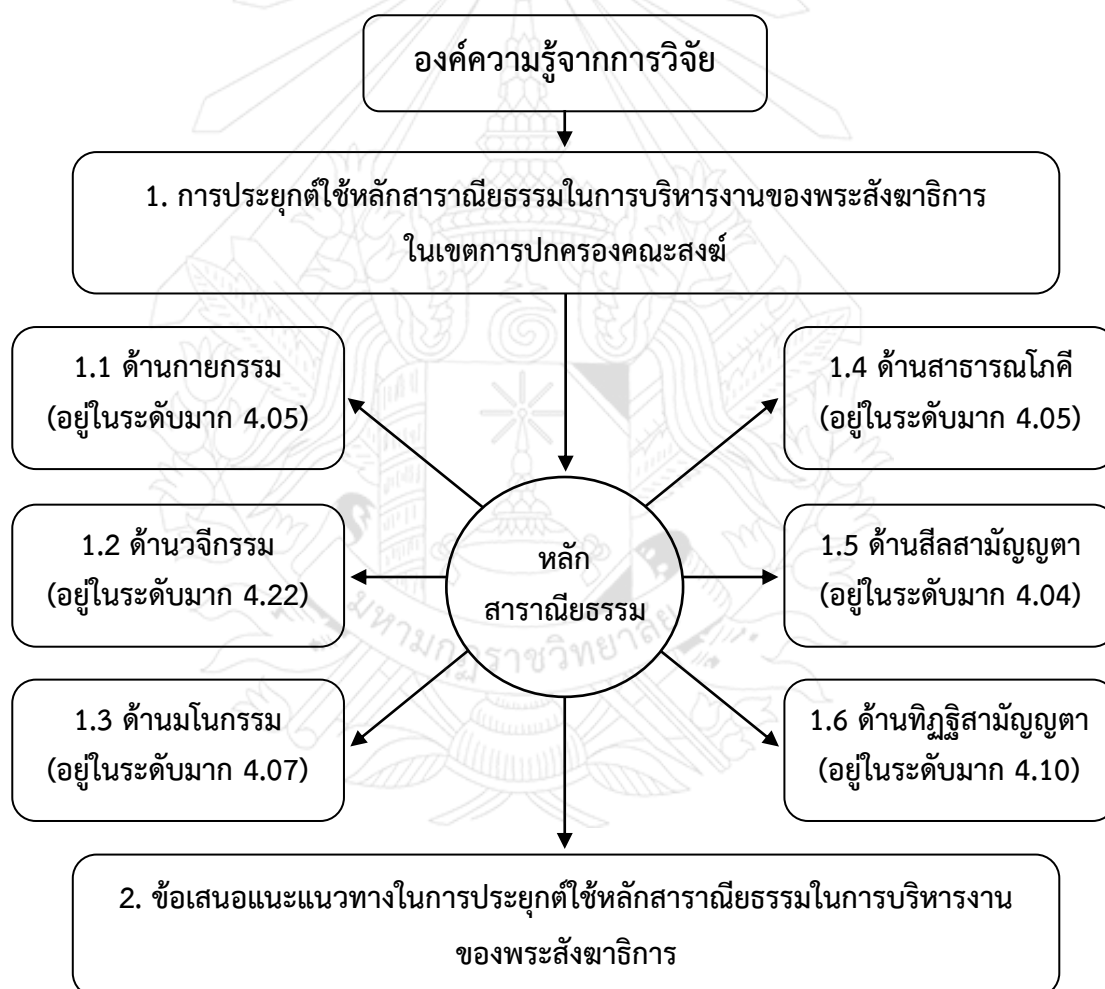
พระสังฆาธิการควรมีพฤติกรรมให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยเป็นตัวอย่างที่ดี (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ซึ่งในบางครั้งเรื่องของศีลมีข้อบกพร่อง เมื่อตนไม่สะอาดบริสุทธิ์พอ แต่ไปสั่งสอนผู้อื่นอาจทำให้โดนย้อนถามคืนว่าคุณดีพอหรือยังถึงไปสอนผู้อื่น (พระครูพุ่มถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกในงานคณะสงฆ์ สร้างการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ.2560) ส่วนเรื่องที่จะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นเป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับนั้นพระสังฆาธิการจะต้องยึดแบบแผนแนวทางที่เป็นตัวอย่างในการครองสมเพศให้เป็นอย่างดี (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ไม่เลือกปฏิบัติ บริหารงานด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ยึดหลักความดีงามแห่งความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติหน้าที่ปราศจากอคติ เป็นผู้นำหรือผู้บริหารต้องทำให้เห็นเป็นตัวอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

6. ทิฏฐีสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน)

พระสังฆาธิการควรมีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การขจัดซึ่งปัญหาโดยเฉพาะในปัจจุบันความขัดแย้งในองค์กรสงฆ์ก็ถือว่ามามากพอสมควร (พระครูเจติยาภิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 16 กันยายน เวลา 08.00-08.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

การพิจารณาความดีความชอบก็ควรให้มีความเป็นกลาง ไม่เห็นแก่เงินอย่างเดียว ซึ่งในบางครั้งบางสถานที่เรื่องของการขอเลื่อนสมณศักดิ์ถือว่าต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายทางโลกด้วย (พระครูปฐมถาวรวัตรให้สัมภาษณ์ วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน เวลา 12.00-12.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) ทั้งนี้ควรมีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ต่าง ๆ (พระครูพิชัยมงคลธรรมให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 20 กันยายน เวลา 15.00-15.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) เมื่อมีปัญหาควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (พระครูศรีปัญญาวิสิฐให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 22 กันยายน เวลา 17.00-17.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560) และที่สำคัญในเรื่องของการแบ่งแยก ไม่ควรสร้างความขัดแย้งในองค์กรสงฆ์ (พระครูสุวรรณวิวัฒน์ให้สัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ 23 กันยายน เวลา 18.00-18.25 น. เวลา 25 นาที พ.ศ. 2560)

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างคือพระสงฆ์ในการเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 196 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการใช้ตารางประกอบการบรรยายและใช้สัญลักษณ์อธิบายรายละเอียด ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นของผลการวิจัยที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปีจำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.4 รองลงมาคืออายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.0 มีอายุ 51-55 ปี จำนวน 30 รูป คิดเป็น

ร้อยละ 14.9 มีอายุ 31-35 ปี และ 56-60 ปี จำนวน 25 คิดเป็นร้อยละ 12.4 มีอายุ 36-40 ปี จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.5 อายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.5

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาค่ากว่า 5 พรรษาจำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.4 รองลงมามีพรรษา 6-10 พรรษา จำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.4 พรรษา 11-15 พรรษา จำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.4 พรรษา 16-20 พรรษา จำนวน 34 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.9 พรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 17 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.5

วุฒิการศึกษาสามัญ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับมัธยมศึกษา จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมา ประถมศึกษา จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.8 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 97.5

วุฒิการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีนักธรรมชั้นโท มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมานักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 69 คิดเป็นร้อยละ 34.3 นักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 27รูป คิดเป็นร้อยละ 13.4 และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.0

วุฒิการศึกษาแผนกบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเปรียญธรรม 1-2-3 ประโยค มีจำนวน 107รูป คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมามีเปรียญธรรม 4-6 ประโยค มีจำนวน 17รูป คิดเป็นร้อยละ 8.5 เปรียญธรรม 7-9 ประโยค มีจำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.5 และไม่มีเปรียญธรรม จำนวน 63 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.5

5.1.2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ระดับ 4.09 โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเมตตาวัจจกรรม 4.22 ด้านทิวฐิสามัญญุตตา 4.10 ด้านเมตตาโมกกรรม 4.07 ด้านเมตตาภายกรรม 4.05 ด้านสาธารณโภคี 4.05 ด้านสีลสามัญญุตตา 4.04 ตามลำดับ

1) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตาภายกรรม

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตาภายกรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใต้บังคับบัญชา และบริการประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ

ตามความสามารถด้วยความเต็มใจ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม พระสังฆาธิการให้การต้อนรับเมื่อมีผู้มาติดต่องานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใสตามลำดับ

2) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตาวชิกรรม

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตาวชิกรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำสุภาพ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการพูดแนะนำให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับคำแนะนำ หรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบ พระสังฆาธิการกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพต่อผู้มารับบริการด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ตามลำดับ

3) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตามโนกรรม

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตามโนกรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวัดและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมพระสังฆาธิการทำหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรมต่อผู้ได้บังคับบัญชา พระสังฆาธิการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมีอัธยาศัยไมตรีจิตดียิ้มแย้มแจ่มใส พระสังฆาธิการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ พระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่องานคณะสงฆ์ตามลำดับ

4) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสาธารณโภคี

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสาธารณโภคีในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็นธรรมแก่วัดและผู้ได้บังคับบัญชา พระสังฆาธิการให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมพอสมควร พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบต่อ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยยึดประโยชน์ของผู้ได้บังคับบัญชาโดยส่วนรวมเป็นที่ตั้งตามลำดับ

5) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสีลสามัญญตา

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสีลสามัญญตาในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชน

ด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ พระสังฆาธิการพึงพอใจในการรักษาระเบียบวินัยและข้อบังคับของส่วนรวม พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้ความช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันตามลำดับ

6) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านทวิฐฐิสามัญญตา

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านทวิฐฐิสามัญญตาในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับต่ำ ดังนี้ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานเกิดปัญหา พระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น พระสังฆาธิการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน พระสังฆาธิการรู้จักปรับความคิดเห็นของตนและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ตามลำดับ

5.1.3 การทดสอบสมมติฐานการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

5.1.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. เมตตาทกยกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในด้านเมตตาทกยกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา) รายละเอียดดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องในการช่วยเหลือเกื้อกูลพระสงฆ์และสามเณรที่เป็นลูกวัด	พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องในการช่วยเหลือ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พระสงฆ์และสามเณรที่เป็นลูกวัด
พระสังฆาธิการไม่ให้ความเอื้อเฟื้อต่อพระสงฆ์และสามเณรที่เป็นลูกวัด	พระสังฆาธิการควรให้ความเอื้อเฟื้อต่อพระสงฆ์และสามเณรด้วยความตั้งใจปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างดียิ่งโดยไม่เลือกปฏิบัติ
พระสังฆาธิการไม่ทำหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เสมอต้นเสมอปลาย	พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เสมอต้นเสมอปลาย

2. เมตตาวจกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านเมตตาวจกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา) รายละเอียดดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
บางครั้งไม่รักษาคำพูดอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการเป็นพระผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ	ควรรักษาคำพูดมีสัจจะพูดจริงทำจริงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่
พระสังฆาธิการไม่ค่อยระมัดระวังเรื่องสัมมาวาจาในการให้คำปรึกษาแก่ผู้น้อย	ควรใช้สัมมาวาจาในการให้คำปรึกษา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
การเข้าหาพระสังฆาธิการบางครั้งใช้ วาจารุนแรงเกินไปทำให้พระสงฆ์ สามเณรหรือ แม้แต่ประชาชนที่จะเข้าหาเกิดความกลัวไม่กล้า เข้าหา	ควรใช้วาจาสุภาพอ่อนหวานให้คำแนะนำตักเตือนกันด้วยจิตที่เมตตาเพื่อจะได้ เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับพุทธบริษัททั้ง 4

3. เมตตามโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหาร งานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อําเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลําภู ในด้าน เมตตามโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา) รายละเอียดดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการไม่ค่อยไตร่ตรอง พิจารณาตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อผิดพลาดในการทำงานคิดค้นแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้งานนั้น ๆ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	ควรหมั่นใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณา ตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อผิดพลาดใน การทำงานคิดค้นแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้งานนั้น ๆ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
พระสังฆาธิการไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความบางครั้งขาดเมตตาปรารถนาดีต่อพุทธ บริษัททั้ง 4	พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ด้วย ความเสมอภาค
พระสังฆาธิการไม่ค่อยระลึกว่าตนเอง มีความรับผิดชอบในด้านใดบ้าง จนทำให้การ บริหารงานคณะสงฆ์เกิดการละเลย	พระสังฆาธิการควรระลึกว่าตนเองมี ความรับผิดชอบในด้านใดบ้างเพื่อจะได้ให้การ บริหารงานคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4. สาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหาร งานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อําเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลําภู ในด้าน สาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ) รายละเอียดดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการขาดการเอาใจใส่ใน การจัดอบรมพระสงฆ์ สามเณรลูกวัด	พระสังฆาธิการควรเอาใจใส่ในการ จัดอบรมพระสงฆ์ สามเณรลูกวัดให้รู้บทบาท หน้าที่ของตน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการขาดการแบ่งปันเอาใจใส่ช่วยเหลือแก้ปัญหาของพระสงฆ์ สามเณร	ควรสร้างความรัก ความเมตตาในการแบ่งปันเอาใจใส่ช่วยเหลือแก้ปัญหาของพระสงฆ์ สามเณรลูกวัด
บางครั้งไม่แบ่งปันสิ่งของประโยชน์ต่าง ๆ ที่ที่เป็นประโยชน์ให้ทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน	ควรมองทุกคนอย่างเสมอภาคเพื่อจะได้แบ่งปันสิ่งของประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

5. สีสสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านสีสสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม) รายละเอียดดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
บางครั้งพระสังฆาธิการขาดการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์ สามเณรซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีงามภายในวัดและนอกวัด	พระสังฆาธิการควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์ สามเณรเพื่อจะได้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม
พระสังฆาธิการขาดการอบรมศีลธรรมจริยธรรมอันดีแก่พระสงฆ์ สามเณร ในการจะนำไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชน	พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมการอบรมศีลธรรมจริยธรรมอันดีแก่พระสงฆ์ สามเณรในการจะนำไปถ่ายทอดให้แก่ประชาชน
พระสังฆาธิการขาดการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน	พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผน นโยบายในการพัฒนาวัด

6. ทิฏฐีสสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน)

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ในด้านทิฏฐีสสามัญญตา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน) รายละเอียดดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสังฆาธิการขาดการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	พระสังฆาธิการควรเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะตลอดถึงองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ
พระสังฆาธิการขาดการเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสหธรรมิก	พระสังฆาธิการควรให้การเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสหธรรมิกรวมถึงคำแนะนำจากหลายฝ่าย
พระสังฆาธิการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์และกฎหมายอาญาทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการปกครองไม่ได้ผลเท่าที่ควร	พระสังฆาธิการควรแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์และกฎหมายอาญาเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน

5.1.5 สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) จำนวน 5 รูป เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านเมตตา ภายกรรม ด้านเมตตาวิจิตรกรรม ด้านเมตตาตามโนกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านศีลสามัญญตา ด้านทิวฐิสามัญญตา และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. เมตตาภายกรรม (การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา)

พระสังฆาธิการควรคิดดี การมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกันเพราะในทุกวันนี้เรื่องของความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญมาก (พระครูเจติยาภิวัฒน์) ให้มีความรักและเมตตาสงสารต่อมวลมนุษยชาติอย่างเสมอภาคต่อกัน (พระครูปฐมภุมถาวรวัตร) ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาทมุ่งร้ายต่อผู้อื่น (พระครูพิชัยมงคลธรรม) สร้างบรรยากาศในการทำงานด้วยร่มรื่น รักษาน้ำจิตน้ำใจกัน (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ) และที่สำคัญพระสังฆาธิการควรรู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อผู้อื่นอยู่เสมอ (พระครูสุวรรณวีระวัฒน์)

2. เมตตาวิจิตรกรรม (การกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา)

พระสังฆาธิการควรมีการกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยความปรารถนาดีด้วยใจจริง (พระครูเจติยาภิวัฒน์) ไม่กล่าวตำหนิติเตียนหรือให้ร้ายแก่ใครในทางที่เสียหาย (พระครูปฐมภุมถาวร

วัด) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างกันก็ใช้วิธีการเจรจาปรึกษากันเพื่อหาข้อยุติด้วยความจริงใจและสุจริตใจ (พระครูพิชัยมงคลธรรม) ให้มีการส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันดีและเป็นเครื่องให้ระลึกถึงกัน ในทางที่ดีทางหนึ่งทั้งหน่วยงานวัดและนอกวัด (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ) โดยเฉพาะเรื่องของการพุดจาในยามที่หน่วยงานใดหรือในงานคณะสงฆ์ที่ทำงานเกิดความผิดพลาดต้องไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังควรให้คำแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ (พระครูสุวรรณวิริวัฒน์)

3. เมตตาตามโนกรรม (ตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา)

พระสังฆาธิการควรมีการกระทำทางใจที่ประกอบด้วยความปรารถนาดี (พระครูเจติยาภิวัฒน์) มีการกระทำที่ไม่แสดงออกในลักษณะหน้าไหว้หลังหลอก (พระครูปฐมภุมถาวรวัตร) ทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย (พระครูพิชัยมงคลธรรม) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ) ที่สำคัญไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันและกันทั้งหน่วยงานสงฆ์หรือหน่วยงานรัฐก็ตาม (พระครูสุวรรณวิริวัฒน์)

4. สาธารณโภคี (การสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ)

พระสังฆาธิการควรแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาให้ครบทุกคน หรือพิจารณาความจำเป็นของแต่ละบุคคลอย่างทั่วถึง (พระครูเจติยาภิวัฒน์) ในการอยู่ร่วมกันนั้น ประการสำคัญเรื่องของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จำเป็นที่พระสังฆาธิการจะต้องดูแลให้ทั่วถึง (พระครูปฐมภุมถาวรวัตร) ในบางครั้งพระสังฆาธิการอาจจะลืมหน้าที่หลักของตน หรือลืมนึกว่าตนบวชเพื่ออะไร “บวชเพื่อลาภ ยศ สุข สรรเสริญ หรือ บวชเพื่อหาทางหลุดพ้น” (พระครูพิชัยมงคลธรรม) การจะได้เป็นพระถึงขั้นพระสังฆาธิการนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องศึกษาเล่าเรียนพากเพียรปฏิบัติเคร่งครัดวินัยมาพอสมควร และที่สำคัญเมื่อได้เป็นมาแล้วสิ่งที่มาเรื่องของลาภสักการะ เมื่อเราได้มาแล้วจะบริหารจัดการอย่างไรจะได้เป็นการเกื้อกูลสัตว์โลก (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ) ซึ่งในบางครั้งพระสังฆาธิการอาจมองเอาเฉพาะตัวตนเป็นหลักด้วยโดนกิเลสของความโลภเข้าครอบงำ แต่การทำหน้าที่ของพระประการสำคัญคือต้องลด ละ เลิก กิเลสตัณหาทั้งปวง (พระครูสุวรรณวิริวัฒน์)

5. สีสสามัญญตา (ความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม)

พระสังฆาธิการควรมีพฤติกรรมให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยเป็นตัวอย่างที่ดี (พระครูเจติยาภิวัฒน์) ซึ่งในบางครั้งเรื่องของศีลมีข้อบกพร่อง เมื่อตนไม่สะดวกบริสุทธ์พอ แต่ไปสั่งสอนผู้อื่นอาจจะทำให้โดนย้อนถามคืนว่าคุณดีพอหรือยังถึงไปสอนผู้อื่น (พระครูปฐมภุมถาวรวัตร) ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกในงานคณะสงฆ์ สร้างการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (พระครูพิชัยมงคลธรรม) ส่วนเรื่องที่จะให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นเป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับนั้นพระสังฆาธิการจะต้องยึดแบบแผนแนวทางที่เป็น

ตัวอย่างในการครองสมเพศให้เป็นอย่างดี (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ) ไม่เลือกปฏิบัติ บริหารงานด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ยึดหลักความดีงามแห่งความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติหน้าที่ปราศจากอคติ เป็นผู้นำหรือผู้บริหารต้องทำให้เห็นเป็นตัวอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม (พระครูสุวรรณวิวัฒน์)

6. ทัศนคติสามัญญา (มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน)

พระสังฆาธิการควรมีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดซึ่งปัญหาโดยเฉพาะในปัจจุบันความขัดแย้งในองค์กรสงฆ์ก็ถือว่ามามากพอสมควร (พระครูเจติยาภิวัฒน์) การพิจารณาความดีความชอบก็ควรให้มีความเป็นกลาง ไม่เห็นแก่เงินอย่างเดียว ซึ่งในบางครั้ง บางสถานที่เรื่องของการขอเลื่อนสมณศักดิ์ถือว่าต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายทางโลกด้วย (พระครูพุทธมถาวรวัตร) ทั้งนี้ควรมีความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ต่าง ๆ (พระครูพิชัยมงคลธรรม) เมื่อมีปัญหาควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ) และที่สำคัญในเรื่องของการแบ่งแยก ไม่ควรสร้างความขัดแย้งในองค์กรสงฆ์ (พระครูสุวรรณวิวัฒน์)

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถนำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

จากผลการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 รูป ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.4 รองลงมาคืออายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.0 มีอายุ 51-55 ปี จำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.9 มีอายุ 31-35 ปี และ 56-60 ปี จำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.4 มีอายุ 36-40 ปี จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.5 อายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.5 วุฒิการศึกษาสามัญระดับมัธยมศึกษา จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมา ประถมศึกษา จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.8 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 97.5 วุฒิการศึกษานักธรรมส่วนใหญ่สอบได้นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมา นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 69 คิดเป็นร้อยละ 34.3 นักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 27รูป คิดเป็นร้อยละ 13.4 และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.0 วุฒิการศึกษาแผนกบาลีส่วนใหญ่สอบได้บาลีประโยค 1-2 มีจำนวน 107 รูป คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมา มีเปรียญธรรม 4-6 ประโยค มีจำนวน 17รูป คิดเป็นร้อยละ 8.5 เปรียญธรรม 7-9 ประโยค มีจำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.5 และไม่มีเปรียญธรรม จำนวน 63 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.5 ซึ่ง

พระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน แต่ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่ศึกษาด้านพระพุทธศาสนาทำให้ความคิดเห็นไม่ต่างกันโดยอาศัยหลักธรรม คงมีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนฝ่ายพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

5.2.2 อภิปราย ค่าเฉลี่ย แบบสอบถามความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

1. ด้านเมตตาทายกรรม แบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใต้บังคับบัญชาและบริการประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านเมตตาทายกรรมโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านเมตตาวจีกรรม แบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการพูดแนะนำให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำสุภาพ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับคำแนะนำ หรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบ ด้านเมตตาวจีกรรมโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ด้านเมตตาเมตตากรรม แบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมีอหยาศัยไมตรีจิตดีเยี่ยมแถมแจ่มใส ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่องานคณะสงฆ์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ด้านเมตตาเมตตากรรมโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : ศึกษา

เฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านสาธารณโภคี แบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็นธรรมแก่วัดและผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านสาธารณโภคีโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ **นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์** ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5. ด้านศีลสามัญญตา แบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ด้านศีลสามัญญตาโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่ามีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ กล่าววจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส

6. ด้านทัญญูสามัญญตา แบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการรู้จักปรับความคิดเห็นของตนและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านทัญญูสามัญญตาโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์** ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

5.2.3 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิ การศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี

สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็ไม่มีความแตกต่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสังฆาธิการ ที่มีอายุ จะแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด แต่หลักคิดในทางพระพุทธศาสนายังคงนำหลักธรรมเป็นแนวในการปฏิบัติอยู่เสมอและตลอดเวลาโดยเฉพาะการนำเอาหลักสภาราณียธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม** เรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า อายุของประชาชนกับความคิดเห็นการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรود** เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสภาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ อายุ กับความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสภาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานดังกล่าว และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็ไม่พบความแตกต่างเป็นรายด้าน ที่เป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมทั้ง 6 ด้านของพระสังฆาธิการ ว่า ส่วนมากแล้วแล้วทำแต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งผลของการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระอภินิษฐ์ สิริปณฺโญ** (อาภวิชัย) การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ พรรษา พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่าง

กัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **อูตฺร ปาณะศรี** บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี เมื่อเปรียบเทียบ พรรษา กับบทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า พรรษา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญส่วนมากต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ว่า การนำหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้านมาใช้ในการบริหารงาน คณะสงฆ์มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมโนกรรม มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงได้ใช้วิธีการของ Scheffe' เพื่อหารายข้อคู่ที่แตกต่าง ซึ่งพบจำนวน 2 คู่ ได้แก่ คู่ที่ 1 ประณมศึกษา กับ มัชฌมศึกษา และคู่ที่ 2 ได้แก่ ประณมศึกษา กับ ปริยญาตรีขึ้นไป นอกนั้นไม่พบรายคู่ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ยุทธศักดิ์ ภูห่องไสย** ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ของข้าราชการในศาลสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 4 เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษา กับ การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ของข้าราชการในศาลสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 4 พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0.05 และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระพงษ์พัฒน์ ธีรปญโญ (คิด โสตา)** ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ ระดับการศึกษา การบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ระดับการศึกษา, ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการอยู่ที่ระดับปานกลาง เพราะการศึกษาที่แตกต่างกันจึงทำให้ความคิดเห็นไม่เหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้าน ภายนอก มีความแตกต่าง จึงได้พิจารณารายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe' พบจำนวน จำนวน 1 คู่ ได้แก่ นักธรรมชั้นโท กับ นักธรรมชั้นเอก นอกนั้นไม่พบรายคู่ที่แตกต่าง ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษา **อุตร ปาณะศรี** บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี เมื่อเปรียบเทียบ วุฒิทางธรรม(นักธรรม)กับบทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า พระรชา วุฒิทางธรรม (นักธรรม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระเอกนิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย)** การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เมื่อศึกษาเปรียบเทียบวุฒิการศึกษานักธรรม พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกันแต่ก็มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่าการบริหารงานของพระสังฆาธิการในการปกครองหมู่คณะจำเป็นต้องใช้หลักสภาราณียธรรมทั้ง 6 มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระเอกนิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย)** การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ วุฒิการศึกษาบาลี กับ มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ศักดิ์ ภาคจันทิก** การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม กับมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน

5.2.4 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูนนทวิวัฒน์ วิธมโม** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสภาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ กล่าววจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส บริการด้วยความเต็มใจ มีความซื่อสัตย์สุจริตยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ **นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์** ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสภาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสภาราณียธรรมของบุคลากร ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หากมีข้อผิดพลาดในการทำงานควรแนะนำผู้กระทำผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันที่ถือว่าเป็นผลงานของทุกคน ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ และรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคน

สรุปบทสัมภาษณ์และความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอตากกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู แบบรายด้าน เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้

1. ด้านเมตตาจริกรรม

โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำสุภาพ อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยการพูดแนะนำให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี และควรพร้อมที่จะรับคำแนะนำหรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบได้ที่สำคัญพระสังฆาธิการควรกล่าววจาสุภาพแสดงความเคารพต่อผู้มาติดต่อด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ที่เป็นนอกรอบอภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละและความจริงใจ ซึ่งตรงกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูเจติยาภิวัฒน์ ว่า พระสังฆาธิการควรมีการกระทำทางวจาที่ประกอบด้วยความปรารถนาดีด้วยใจจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ **พระครูนนทวิวัฒน์ วิธรรมโม** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม 6 ด้านเมตตาจริกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ

มีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ กล่าววาทาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส บริการด้วยความเต็มใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระครูพิชัยมงคลธรรม กล่าวว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างกันก็ใช้วิธีการเจรจาปรึกษากันเพื่อหาข้อยุติด้วยความจริงใจและสุจริตใจ

2. ด้านทฤษฎีสัมมัญญา

โดยรวมและรายชื่อทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานเกิดปัญหา อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ควรเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันไม่ว่าในระดับไหนก็ตาม เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นและพระสงฆ์ควรต้องเร่งพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ คือให้เป็นคนหูตาไวรู้ทันเหตุการณ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสงฆ์ควรรู้จักปรับความคิดเห็นของตนและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ ที่เป็นอย่างนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ควรต้องรู้จักวิธีแก้ไขเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูศรีปัญญาวิสิฐ กล่าวว่า เมื่อมีปัญหาควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ด้านทฤษฎีสัมมัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หากมีข้อผิดพลาดในการทำงานควรแนะนำผู้กระทำผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันที่ถือว่าเป็นผลงานของทุกคน ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ และรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคน และยิ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูสุวรรณวิวัฒน์ กล่าวว่าที่สำคัญในเรื่องของการแบ่งแยก ไม่ควรสร้างความขัดแย้งในองค์กรสงฆ์ จะได้เกิดการพัฒนาในองค์กรพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นไป

3. ด้านเมตตามโนกรรม

โดยรวมและรายชื่อทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสงฆ์การคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวัดและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์การนอกจากทำหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วพระสงฆ์การควรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีให้ความช่วยเหลือแก่

ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ พระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่องานคณะสงฆ์ ที่เป็นอย่างนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการทุกระดับควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีเมตตาทั้งทางกายและทางใจ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระครูเจติยาภิวัฒน์ กล่าวว่ พระสังฆาธิการควรมีการกระทำทางใจที่ประกอบด้วยความปรารถนาดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์** ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ด้านเมตตาตามโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หากมีข้อผิดพลาดในการทำงานควรแนะนำผู้กระทำผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันที่ถือว่าเป็นผลงานของทุกคน ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ และรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคน และยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระครูสุวรรณวิริวัฒน์ กล่าวว่ที่สำคัญไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกขเวทนา ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันและกันทั้งหน่วยงานสงฆ์หรือหน่วยงานรัฐก็ตาม

4. ด้านเมตตากายกรรม

โดยรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใต้บังคับบัญชาและบริการประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพและปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ตามความสามารถด้วยความเต็มใจ พระสังฆาธิการส่วนมากต่างก็กล่าวว่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ พระสังฆาธิการให้การต้อนรับเมื่อมีผู้มาติดต่องานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ที่เป็นอย่างนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการควรทำหน้าที่ด้วยจิตใจที่เมตตาปรารถนาดีต่อกันช่วยเหลือกัน ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระครูเจติยาภิวัฒน์ ที่กล่าวว่ พระสังฆาธิการควรคิดดี การมองกันในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกันเพราะในทุกวันนี้เรื่องของความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญมาก อีกทั้งยังอีกทั้งยังสอดคล้องกับ **พระครูนนทวิริวัฒน์ วิธมโม** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ด้านเมตตากายกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติ

ในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการและยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระครูพุมถาวรวัตร ที่กล่าวว่า ให้มีความรักและเมตตาสงสารต่อมวลมนุษยชาติอย่างเสมอภาคต่อกัน

5. ด้านสาธารณโภคี

โดยรวมและรายชื่อทุกชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็นธรรมแก่วัดและผู้ใต้บังคับบัญชา อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ล้วนให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมพอสมควรและปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทนและออกสงเคราะห์ประชาชนในยามที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยยึดประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ที่เป็นอย่างนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการต้องมีความเป็นธรรมและปฏิบัติตนเองตามพระธรรมวินัยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูศรีปัญญาวิสิฐ ได้กล่าวว่า การจะได้เป็นพระถึงขั้นพระสังฆาธิการนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องศึกษาเล่าเรียนพากเพียรปฏิบัติเคร่งครัดวินัยมาพอสมควร และที่สำคัญเมื่อได้เป็นมาแล้วสิ่งที่มาเรื่องของลาภสักการะ เมื่อเราได้มาแล้วจะบริหารจัดการอย่างไรจะได้เป็นการเกื้อกูลสัตว์โลก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ” ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสาราณียธรรมของบุคลากร ด้านสาธารณโภคี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า บุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ควรสร้างจิตสำนึกโดยให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ส่งเสริมให้มีการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หากมีข้อผิดพลาดในการทำงานควรแนะนำผู้กระทำผิดให้ปรับปรุงในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดถึงการสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันที่ถือว่าเป็นผลงานของทุกคน ส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยอยู่เสมอ และยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูสุวรรณวิวัฒน์ ที่ได้กล่าวว่าซึ่งในบางครั้งพระสังฆาธิการอาจมองเอาเฉพาะตัวตนเป็นหลักด้วยโดนกิเลสของความโลภเข้าครอบงำ แต่การทำหน้าที่ของพระประการสำคัญคือต้องลด ละ เลิก กิเลส ตัณหาทั้งปวง

6. ด้านศีลสามัญญตา

โดยรวมและรายชื่อทุกชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ และไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ที่สำคัญพระสังฆาธิการต้องพึงพอใจในการรักษาระเบียบวินัยและข้อบังคับของส่วนรวมซึ่งต้องทำเป็นตัวอย่างในเขตปกครอง และปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้

ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันที่เป็นอย่างนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการควรมีความเอื้อเฟื้อต่อผู้ที่อยู่ในการปกครองและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีคือประพฤติตัวตามพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระครูเจติยาภิวัฒน์ ที่ได้กล่าวว่า พระสังฆาธิการควรมีพฤติกรรมให้ถูกต้องตามระเบียบวินัยเป็นตัวอย่างที่ดีซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูนนทวิวัฒน์ วิธรรมโม** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ได้บริหารงานตามหลักสภาราณียธรรมทั้ง 6 ด้านสี่สามัญญตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ กล่าววจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส บริการด้วยความเต็มใจ มีความซื่อสัตย์สุจริตยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พระครูสุวรรณวิวัฒน์ที่กล่าวไว้ว่า พระสังฆาธิการไม่เลือกปฏิบัติ บริหารงานด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ยึดหลักความดีงามแห่งความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติหน้าที่ปราศจากอคติ เป็นผู้นำหรือผู้บริหารต้องทำให้เห็นเป็นตัวอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริหารงานที่รวดเร็วและพัฒนาให้ก้าวไกล

2) ควรนำหลักสภาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และบูรณาการใช้อย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองกันความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันในพุทธบริษัททั้ง 4

3) ควรมีมาตรการส่งเสริมการปฏิบัติงานเชิงรุกให้กับพระสงฆ์และสามเณรได้มีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนาองค์กรสงฆ์และเทศนาอบรมประชาชนให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรนำผลการศึกษานี้ไปปรับปรุงข้อมูลในการวางแผนการการบริหารงานของพระสังฆาธิการตามหลักสภาราณียธรรมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามลักษณะงาน

2) พระสังฆาธิการควรจัดให้มีการฝึกอบรมพระสงฆ์และสามเณรรวมถึงพระสังฆาธิการเอง เช่น ศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถมีวิสัยทัศน์และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่ดี

3) ควรนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 หลักอภิธานิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ควบคู่ไปกับการบริหารงานของพระสังฆาธิการ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันกับหลักธรรมที่หลากหลาย

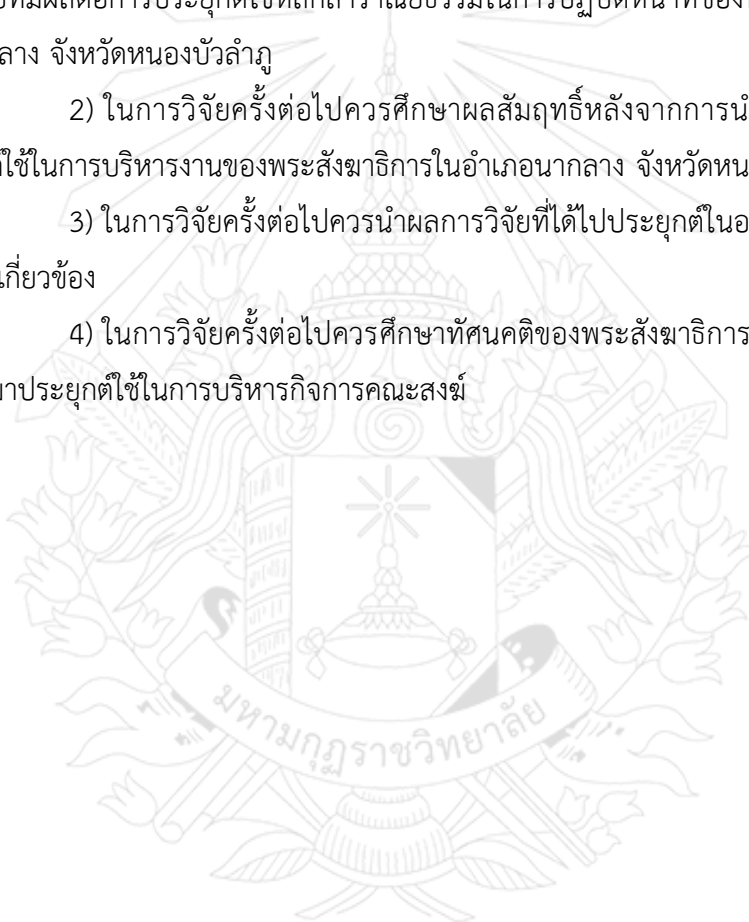
5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวม เช่น ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

4) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาทัศนคติของพระสังฆาธิการ เกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

การศาสนา, กรม. (2540). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

กัลยาวันชัยบัญชา. (2548). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติคณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2553). **รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย**.

_____. **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**. ม.ป.ป.. (เอกสารอัดสำเนา).

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นนท์ ธรรมสถิตย์. (2533). **พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดิสัน.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2540). **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) และ ดร.ระวี ภาวิไล. (2532). **พุทธบริษัทกับพระธรรมวินัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญา.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2534). **การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

- พระธรรมกิตติวงศ์. (2543). **พจนานุกรมเพื่อศึกษาพุทธศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). (2526). **วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร**. การแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2539). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์. พรีนติ้งแมสโปรดักส์.
- พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). (2548). **ธรรมญาณนิพนธ์ : 100 ปีพระพุทธรญาณ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2445). **กฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาธรรมวราธิบดี อริยธมโม. (2543). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักรัฐศาสตร์ที่มีในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์สุรวัดน์.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโกล). (2548). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. (2533). **มหาจุฬาฯ ในรอบศตวรรษ**. จำแนงค์ ทองประเสริฐบรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2526). **ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานพ พลไพรินทร์. (2535). **หลักการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก. (2523). **ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 79 ตอนที่ 115 ก ฉบับพิเศษ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2505**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สง่า หล่อสำราญ. (2541). **ตำนานพระพุทธสาวก**. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2515). **ตำนานปกครองคณะสงฆ์**, พิมพ์ ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร.

- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2517). **วินัยมุข เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2527). **พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงการเมืองและสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติวงษ์. (2543). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนทร ณ รัชชี. (2530). **สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- แสวง อุดมศรี. (2530). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- จรัส ปันธิ. (2557). “วิเคราะห์การประยุกต์หลักสภาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นาวาเอก นพพล บงกชกาญจน์. (2554). “การปฏิบัติงานตามหลักสภาราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ ช่อมอากาศยาน กองบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระครูนนทวิวัฒน์ (มีนุสสรณ์). (2553). “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสภาราณียธรรม 6 : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระพงษ์พัฒน์ ธีรปัญญา (คิดโสตา). (2556). “การบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูริย์ จิตตทนโต (ลุนพันธ์). (2556). “ทำการศึกษาเรื่อง การนำหลักสภาราณียธรรมไปใช้ ใน การปฏิบัติงานของบุคลากรทาง การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ใน เขตจังหวัดร้อยเอ็ด” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พระมหาเอกมร ฐิตปัญญา. (2554). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสภาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

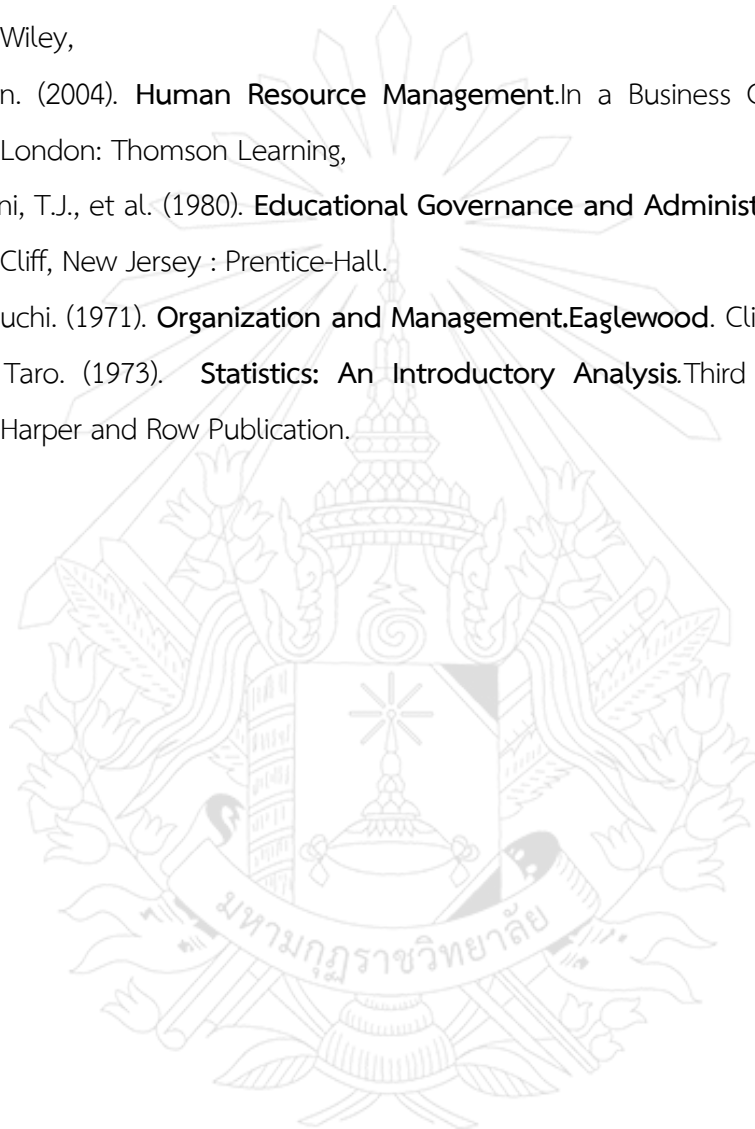
- พระอภินิหาร สิริปณฺโญ (อาจวิชัย). (2555). “การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขการของพระสังฆาธิ การใน
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ดา ภาคจันทิก. (2553). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอ
ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธศักดิ์ ภูทองไสย. (2556). “การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรม 6 ของข้าราชการในศาลสังกัด
สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 4”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุตร ปาณะศรี. (2554). “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์
ในจังหวัดปัตตานี” **วิทยานิพนธ์บริหารศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
หาดใหญ่.
- อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด. (2553). “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณสุขตามหลัก
สราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. ภาษาอังกฤษ

1) Books

- Gulick L. and UrwickJ. (1973). **Papers on the Science of Administration**. New York :
Institute of Public Administration.
- Jum C Nunally. (1950). **Test and Measurements Assessment and Prediction**.
New York: McGraw Hill Book Co., Inc.,
- H.H Remmers, H.L. Gage and j. (1965). **Francis Rummel, Practical Introduction to
Measurement and Evaluation**. 2nd ed..New York: Harper & Row.
- Halpin A.W., & Don B.C., (1936). **The organization climate of schools**,Chicago:
Midwest Administration Center, University.
- Likert, R., and J. Likert. (1976). **New Ways of Management Conflict**.New York :
McGraw-Hill Book Company.
- Lee, M. and J.C. Vanhorn. (1983). **Academic Administration: Planning Budgeting
andDecisionMaking with Multiple Objective**.University of Nebraska Press,

- Luther Gulick and Lyndall Urwick. (1937). **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration.
- Man Fled M.P. (1971). **Psychology in the Industrial Environment**. London : Butterworth and Co., Ltd.,
- Mary L. Good. (2006). **Integrating the Individual and the Organization**. New York : Wiley,
- Price, Alan. (2004). **Human Resource Management**. In a Business Context. 2 edition, London: Thomson Learning,
- Sergiovanni, T.J., et al. (1980). **Educational Governance and Administration**. Englewood Cliff, New Jersey : Prentice-Hall.
- William Ouchi. (1971). **Organization and Management**. Englewood. Cliffs : Prentice Hill,
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. Third editio. Newyork : Harper and Row Publication.

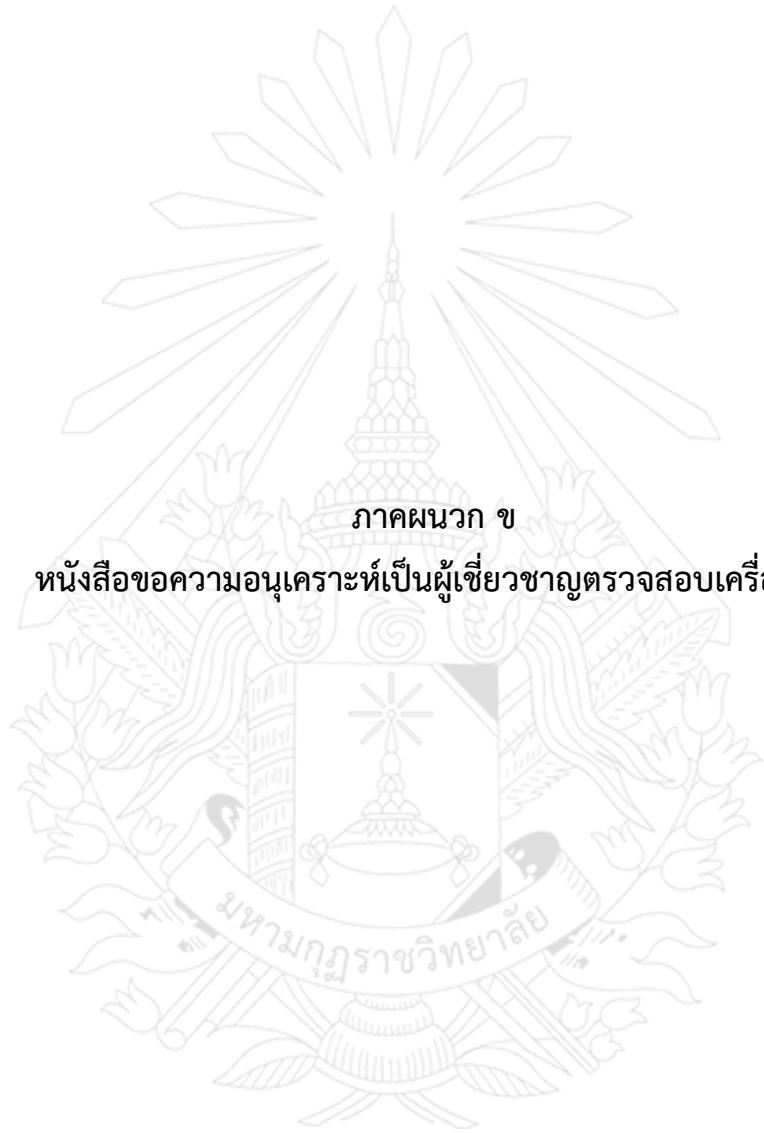
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
การศึกษา Ph.D. (Public Administration)
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี
การศึกษา Ph.D. (Soc.Sc)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น
3. ดร.เรียงดาว ทวะชาติ
การศึกษา Ph.D. (Public Administration)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น
4. พระนิทัศน์ ธีรปณฺโญ, ดร.
การศึกษา Ph.D. (Pol.sc)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
5. ดร. พูลสวัสดิ์ นาทองคำ
การศึกษา Ph.D. (พัฒนาสังคม)
ตำแหน่งปัจจุบัน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลร่องคำ
อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/ว ๑๑๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา เคนาภูมิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/ว ๑๑๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย ฮวดศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร. ๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/ว ๑๑๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. เรียงดาว ทวะชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานิยมธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ..บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๑๑๖ โทรสาร ๐-๔๒๘๓-๐๖๘๖
 ที่ ..ศธ.๖๐๑๖.(๒.๓)/ว๑๒๓ วันที่ ..๒ มิถุนายน ๒๕๖๐
 เรื่อง ..ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระนิทัศน์ อธิปญโญ, ดร.

ด้วย พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู(APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าวได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

(พระครูปริยัติสาร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/๖๑๑๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.พูลสวัสดิ์ นาทองคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาปรเมษฐ์ จรณธมโม (หอมไกล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (APPLICATION OF SIX STATES OF CONCILIATION (SARANIYADHAMMA) WITH ADMINISTRATION OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN THE ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE REGION OF NA KLANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE)" ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

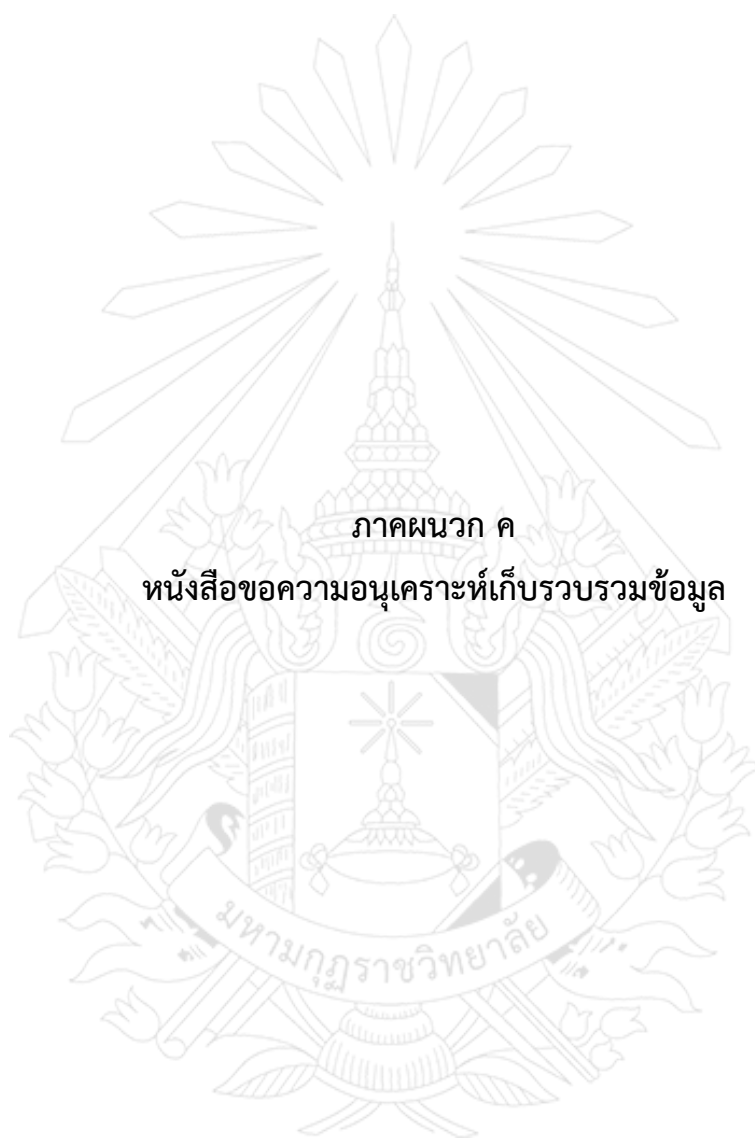
รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ ๖๐๑๖(๒.๓)/๑๒๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการ Try-out

เรียน พระครูโสภิตธรรมมาร เจ้าคณะอำเภอनावัง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ชุด

ด้วย พระมหาปรเมษฐ์ จรณธมโม (หอมไกล) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาท่านนี้ดำเนินการเก็บข้อมูล Try-out ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

(พระครูโสภิตธรรมมาร)

24 มิ.ย. 60

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

โทรสาร ๐-๔๒๘๓๐-๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖(๒.๓)/ว ๑๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูเจตยาวิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ชุด

ด้วย พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู" เพื่อเสนอต่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้แก่ พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม ได้เข้าแจกแบบสอบถามดังกล่าวตามแต่จะเห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อทราบและหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูปริยัติสาร,ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

โทรสาร ๐-๔๒๘๓-๐๖๘๖

เจ้าคณะอำเภอเมือง
โทร ๐๖๑-๕๖๕๕๕๕

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ตามที่ควรจะเป็น

ซึ่งท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านหรือวัดที่ท่านจำพรรษาอยู่ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 35 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านเมตตาทายกรรม 2) ด้านเมตตาวจีกรรม 3) ด้านเมตตา มโนกรรม 4) ด้านสาธารณโภคี 5) ด้านศีลสามัญญตา 6) ด้านทิวฐีสามัญญตา

พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล)

นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ให้ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 31 - 35 ปี
☐ 36 - 40 ปี	☐ 41 - 50 ปี
☐ 51 - 55 ปี	☐ 56 - 60 ปี
☐ 61 ปีขึ้นไป	

2. พรรษา

☐ ต่ำกว่า 5 พรรษา	☐ 6 - 10 พรรษา
☐ 11 - 15 พรรษา	☐ 16 - 20 พรรษา
☐ 21 พรรษา ขึ้นไป	

3. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา
☐ ปริญญาตรีขึ้นไป	

4. วุฒิการศึกษานักธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี	☐ นักธรรมชั้นโท
☐ นักธรรมชั้นเอก	☐ ไม่มี

5. วุฒิการศึกษาบาลี

☐ เปรียญธรรม 1 - 3 ประโยค	☐ เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค
☐ เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค	☐ ไม่มี

ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ตามเกณฑ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับ มากที่สุด
 4 หมายถึง มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับ มาก
 3 หมายถึง มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับ ปานกลาง
 2 หมายถึง มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับ น้อย
 1 หมายถึง มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับการประยุกต์ใช้				
		5	4	3	2	1
ด้านเมตตาทายกรรม						
1.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ได้บังคับบัญชาและบริการประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพ					
2.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม					
3.	พระสังฆาธิการให้การต้อนรับเมื่อมีผู้มาติดต่องานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส					
4.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ตามความสามารถด้วยความเต็มใจ					
5.	พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อผู้ได้บังคับบัญชา					
ด้านเมตตาวจีกรรม						
6.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการพูดแนะนำให้คำเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี					

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับการประยุกต์ใช้				
		5	4	3	2	1
7.	พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำสุภาพ					
8.	พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์					
9.	พระสังฆาธิการกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพต่อผู้มารับบริการด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน					
10.	พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับคำแนะนำ หรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบ					
ด้านเมตตาเมตตามโนกรรม						
11.	พระสังฆาธิการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมี อัธยาศัยไมตรีจิตดีเยี่ยมแยมแจ่มใส					
12.	พระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่องานคณะ สงฆ์					
13.	พระสังฆาธิการคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวัดและเพื่อประโยชน์ ของส่วนรวม					
14.	พระสังฆาธิการทำหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรม ต่อผู้ได้บังคับบัญชา					
15.	พระสังฆาธิการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ					
ด้านสาธารณโภคี						
16.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน					
17.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกใน ความรับผิดชอบต่อ					
18.	พระสังฆาธิการให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ได้ บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมพอสมควร					
19.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยยึดประโยชน์ของผู้ได้บังคับบัญชา โดยส่วนรวมเป็นที่ตั้ง					
20.	พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็น ธรรมแก่วัดและผู้ได้บังคับบัญชา					

ข้อที่	การประยุกต์ใช้หลักสารานียธรรมในการบริหารงานของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู	ระดับการประยุกต์ใช้				
		5	4	3	2	1
ด้านศีลสามัญญตา						
21.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ได้บังคับบัญชา และประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม					
22.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์					
23.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน					
24.	พระสังฆาธิการพึงพอใจในการรักษาระเบียบวินัยและข้อบังคับของส่วนรวม					
25.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้ความช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม					
ด้านทิวฐิสามัญญตา						
26.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นคนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา					
27.	พระสังฆาธิการรู้จักปรับความคิดเห็นของตนและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้					
28.	พระสังฆาธิการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ					
29.	เมื่อปฏิบัติงานเกิดปัญหา พระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น					
30.	พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน					

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง 6 ด้าน คือ 1. ด้านเมตตาทายกรรม 2. ด้านเมตตาวิชากรรม 3. ด้านเมตตาเมตตกรรม 4. ด้านสาธารณโภคี 5. ด้านศีลสามัญญตา 6. ด้านทิวาสามัญญตา

1. ด้านเมตตาทายกรรม คือ การสร้างความประทับใจทางกิริยาอาการ ช่วยเหลือภาระงานของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะและแนวทาง

.....

.....

.....

2. ด้านเมตตาวิชากรรม คือ การสร้างความประทับใจทางวาจา ช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะและแนวทาง

.....

.....

.....

3. **ด้านเมตตามโนกรรม** คือ การสร้างความประทับใจด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดี

ปัญหาอุปสรรค

ข้อเสนอแนะและแนวทาง

4. **ด้านสาธารณโภคี** คือ การจัดและใช้สอยสาธารณูปโภคร่วมกันฉันพี่น้อง เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้แต่ผู้เดียว นามาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้ใช้สอยร่วมกันแก่กันมองกันในแง่ดี

ปัญหาอุปสรรค

ข้อเสนอแนะและแนวทาง

5. **ด้านศีลสามัญญตา** คือ ความเป็นคนมีจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม อันดีงามเสมอภาค มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัยไม่ทาดนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

ปัญหาอุปสรรค

ข้อเสนอแนะและแนวทาง

6. ด้านทฤษฎีสัมัญญา คือ มีทัศนคติ มีความชอบธรรม มีความเห็นคล้อยตามกัน ไม่ขัดแย้งกัน มีความสามัคคีปรองดองกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ทางจัดซึ่งปัญหา

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะและแนวทาง

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาในครั้งนี้
พระมหาปรเมศร์ จรณธมฺโม (หอมไกล)

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

* * * * *

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย ในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล..... ฉายา.....

อายุ.....พรรษา.....ตำแหน่ง.....

ผู้สัมภาษณ์(ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ. เวลา..... ถึง..... น.

สถานที่.....

**ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงาน
ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู**

2.1 การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูได้แก่

2.1.1 เมตตากายกรรม (เกี่ยวกับการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตาที่ท่านมี
ความคิดเห็นว่าอย่างไร)

.....
.....

2.1.2 เมตตาวจีกรรม (เกี่ยวกับการกระทำทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตาที่ท่านมีความ
ความคิดเห็นว่าอย่างไร)

.....
.....

2.1.3 เมตตามโนกรรม (เกี่ยวกับตั้งมโนกรรมอันประกอบด้วยเมตตา ท่านมีความคิด
เห็นอย่างไร)

.....
.....

2.1.4 สาธารณโภคี (เกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบอัน
ประกอบด้วยความถูกต้องท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....
.....

2.1.5 สีสสามัญญตา (เกี่ยวกับความเป็นผู้มีศีลมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ท่าน
มีความคิดเห็นอย่างไร)

.....
.....

2.1.6 ทิฏฐิสามัญญ (เกี่ยวกับการมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันปฏิบัติหน้าที่ด้วย
ความเป็นคนมีใจกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ดีท่านมีความคิดเห็นอย่างไร)

.....
.....

ภาคผนวก ฉ
ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

(Index Of Consistency : IOC)

เรื่อง

การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อําเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลําภู

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อําเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลําภู

2. วิธีการประเมิน มี 3 ระดับ ดังนี้

วัดได้ (1) หมายถึง เห็นด้วย

ไม่แน่ใจ (0) หมายถึง ไม่เห็นด้วย

วัดไม่ได้ (-1) หมายถึง ไม่แน่ใจ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	กระทงคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม \sum^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
1.	อายุ ☐ ต่ำกว่า 31 ปี ☐ 31 - 35 ปี ☐ 36 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 - 55 ปี ☐ 56 - 60 ปี ☐ 61 ปีขึ้นไป	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ข้อที่	กระทงคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม \sum^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
2.	พรรษา ☐ ต่ำกว่า 5 พรรษา ☐ 6 - 10 พรรษา ☐ 11 - 15 พรรษา ☐ 16 - 20 พรรษา ☐ 21 พรรษา ขึ้นไป	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	วุฒิการศึกษาสามัญ ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา ☐ ปริญญาตรีขึ้นไป	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	วุฒิการศึกษานักธรรม ☐ นักธรรมชั้นตรี ☐ นักธรรมชั้นโท ☐ นักธรรมชั้นเอก ☐ ไม่มี	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	วุฒิการศึกษาบาลี ☐ เปรียญธรรม 1-2 - 3 ประโยค ☐ เปรียญธรรม 4 - 6 ประโยค ☐ เปรียญธรรม 7 - 9 ประโยค ☐ ไม่มี	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

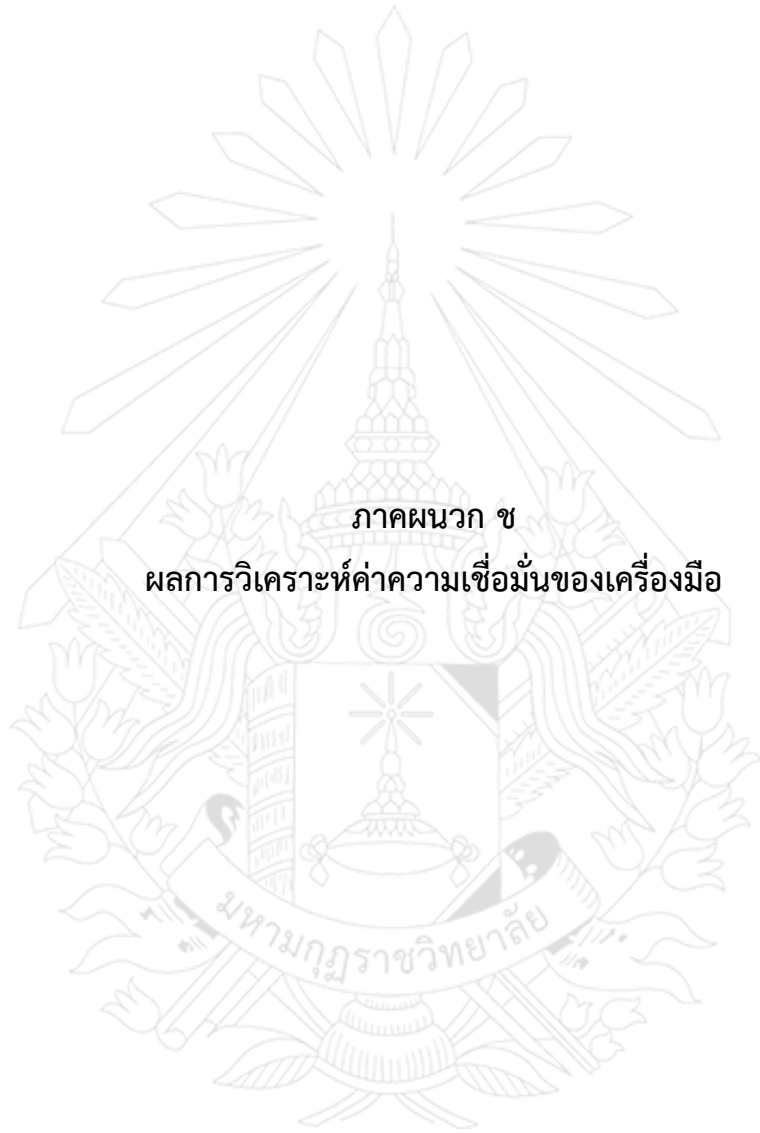
ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการใน
เขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

ข้อที่	กระทงคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม \sum^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
ด้านเมตตาทายกรรม									
1.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจ ธุระของผู้ได้บังคับบัญชาและบริการ ประชาชน ด้วยกิริยาอาการสุภาพ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
2.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ขยันหมั่นเพียรทำงานเพื่อประโยชน์สุข ของส่วนรวม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
3.	พระสังฆาธิการให้การต้อนรับเมื่อมีผู้มา ติดต่องานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยไมตรี จิตมิตรภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
4.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกิจ ธุระต่าง ๆ ตามความสามารถด้วยความ เต็มใจ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
5.	พระสังฆาธิการทำงานในหน้าที่ด้วยความ ละเอียดถูกต้องและให้ความเป็นธรรมต่อ ผู้ได้บังคับบัญชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านเมตตาวจีกรรม									
6.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการพูด แนะนำให้คำเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความหวังดี	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
7.	พระสังฆาธิการยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้ บังคับบัญชาที่มาติดต่อสอบถามด้วยคำ สุภาพ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ข้อที่	กระทงคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม \sum^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
	การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกลาง จังหวัดหนองบัวลำภู								
8.	พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
9.	พระสังฆาธิการกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพต่อผู้มารับบริการด้วยความเป็นธรรมเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
10.	พระสังฆาธิการพร้อมที่จะรับคำแนะนำหรือคำติชมในงานที่รับผิดชอบ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านเมตตามโนกรรม									
11.	พระสังฆาธิการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีมีอัธยาศัยไมตรีจิตดียิ้มแย้มแจ่มใส	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
12.	พระสังฆาธิการคิดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอุทิศตนเพื่องานคณะสงฆ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
13.	พระสังฆาธิการคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวัดและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
14.	พระสังฆาธิการทำหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรมต่อผู้ได้บังคับบัญชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
15.	พระสังฆาธิการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านสาธารณโภคี									
16.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
17.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนด้วยสำนึกในความรับผิดชอบ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ข้อที่	กระทงคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม Σ^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
	การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู								
18.	พระสังฆาธิการให้ความช่วยเหลือและให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมพอสมควร	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
19.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยยึดประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยรวมเป็นที่ตั้ง	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
20.	พระสังฆาธิการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมทั่วถึงและเป็นธรรมแก่วัดและผู้ใต้บังคับบัญชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
ด้านศีลสามัญญตา									
21.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่สงเคราะห์ผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
22.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอื้อเฟื้อมีมนุษยสัมพันธ์ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
23.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
24.	พระสังฆาธิการพึงพอใจในการรักษาระเบียบวินัยและข้อบังคับของส่วนรวม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
25.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติให้ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ข้อที่	กระทงคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม Σ^R	IOC	ประเมิน ผล
		1	2	3	4	5			
ด้านทฤษฎีสามัญญาตา									
26.	พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็น คนมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความ คิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
27.	พระสังฆาธิการรู้จักปรับความคิดเห็นของ ตนและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง กันได้	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
28.	พระสังฆาธิการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในการ ปฏิบัติงานอยู่เสมอ	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
29.	เมื่อปฏิบัติงานเกิดปัญหา พระสังฆาธิการ เข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อช่วย กันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้
30.	พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดเห็นไปในทิศทาง เดียวกัน	1	1	1	1	1	5	1	นำไปใช้ได้

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	89.2000	141.890	.087	.976
a2	89.1667	142.351	.785	.977
a3	89.2000	141.890	.863	.976
a4	89.2000	141.890	.863	.976
a5	89.1667	142.351	.785	.977
a6	89.2000	141.890	.863	.976
a7	89.1667	142.351	.785	.977
a8	89.2000	141.890	.863	.976
a9	89.2000	141.890	.863	.976
a10	89.2000	141.890	.863	.976
a11	89.2000	142.717	.792	.977
a12	89.2000	141.890	.863	.976
a13	89.2000	141.890	.863	.976
a14	89.1667	142.351	.785	.977
a15	89.1667	142.351	.785	.977
a16	89.2000	141.890	.863	.976
a17	89.1667	142.351	.785	.977
a18	89.2000	141.890	.863	.976
a19	89.2000	141.890	.863	.976
a20	89.2000	141.890	.863	.976
a21	89.2000	142.717	.792	.977
a22	89.2000	141.890	.863	.976

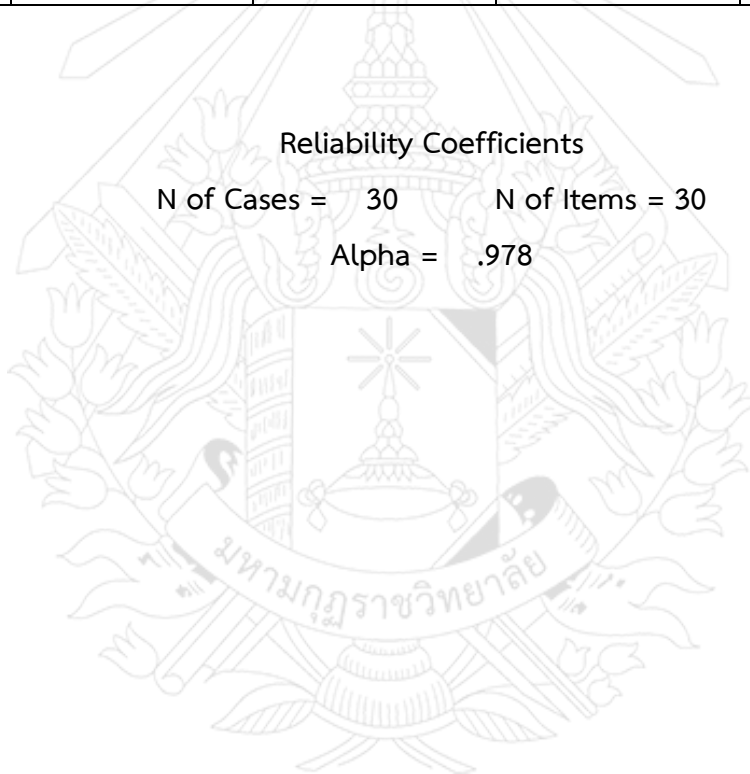
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a23	89.1667	142.351	.785	.977
a24	89.2000	141.890	.863	.976
a25	89.1667	142.351	.785	.977
a26	89.2000	141.890	.863	.976
a27	89.2000	141.890	.863	.976
a28	89.1667	142.351	.785	.977
a29	89.2000	141.890	.863	.976
a30	89.1667	142.351	.785	.977

Reliability Coefficients

N of Cases = 30

N of Items = 30

Alpha = .978

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ฉายา-สกุล : พระมหาปรเมศร์ จรณธมโม (หอมไกล)
 วัน/เดือน/ปีเกิด : 11 สิงหาคม 2515
 ที่อยู่ปัจจุบัน : 271/1 หมู่ 5 วัดบูรพาราม
 ตำบลนากลาง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
 รหัสไปรษณีย์ 39170

การศึกษา

พ.ศ.2546 : นักรธรรมชั้นเอก
 พ.ศ.2558 : เปรียญธรรม 3 ประโยค
 พ.ศ.2558 : ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)
 คณะพุทธศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์เลย
 พ.ศ.2559 : เปรียญธรรม 4 ประโยค

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ.2555 : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบูรพาราม ตำบลนากลาง
 อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
 พ.ศ.2559 : รองเจ้าคณะตำบลนากลาง
 อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู
 พ.ศ.2559 : เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 โรงเรียนเทศบาลนากลาง 1 ตำบลนากลาง
 อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู